

Наташа Бошкова и Хајди Штерјова-Симоновиќ

КОМПАРАТИВНА АНАЛИЗА НА МОДЕЛИТЕ НА РЕГУЛИРАЊЕ НА СЕКСУАЛНАТА РАБОТА

(ШВЕДСКА, НОВ ЗЕЛАНД И ГЕРМАНИЈА)

ХОПС - Опции за здрав живот Скопје
Скопје, 2017

Издавач

Здружение ХОПС – Опции за здрав живот Скопје

За издавачот

Христијан Јанкулоски, извршен директор, Здружение ХОПС – Опции за здрав живот Скопје

Наслов

Компаративна анализа на моделите на регулирање на сексуалната работа (Шведска, Нов Зеланд и Германија)

Лектура

Весна Костоска

Дизајн

Пеѓа Радојевиќ

Печати

Полиестердеј

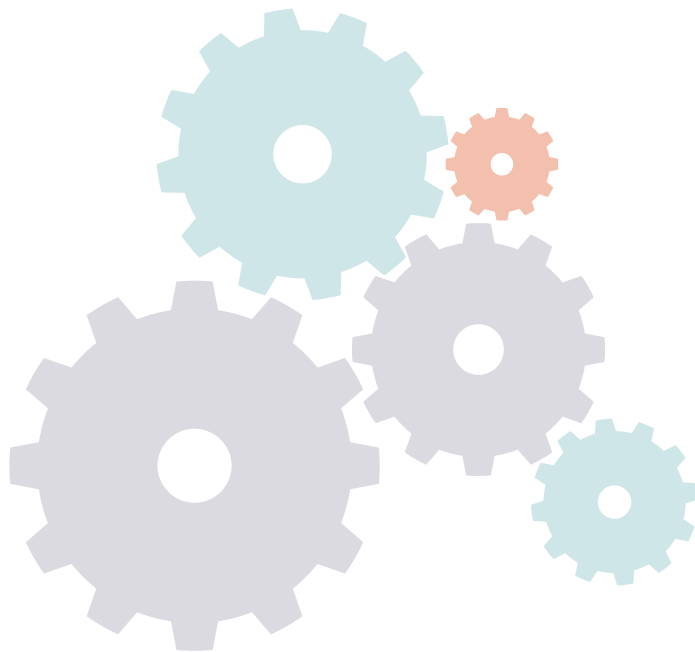
Цитирајте ја оваа публикација на следниов начин:

Бошкова, Наташа и Хајди Штерјова-Симоновиќ. Компаративна анализа на моделите на регулирање на сексуалната работа (Шведска, Нов Зеланд и Германија). Скопје: Здружение ХОПС – Опции за здрав живот Скопје, 2017.

CIP - ДА СЕ ЗЕМЕ ОД НУБ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“

Наташа Бошкова и Хајди Штерјова-Симоновиќ

КОМПАРАТИВНА АНАЛИЗА НА МОДЕЛИТЕ
НА РЕГУЛИРАЊЕ НА СЕКСУАЛНАТА РАБОТА
(ШВЕДСКА, НОВ ЗЕЛАНД И ГЕРМАНИЈА)

ХОПС – Опции за здрав живот Скопје
Скопје, 2017

Содржина

1. Вовед	7
2. Шведски модел – криминализација на побарувачката на сексуални услуги	9
2.1. Дефиниција	13
2.2. Законската регулатива со која се воспоставува шведскиот модел	14
2.2.1. Забрана за договарање и за плаќање на сексуални услуги	16
2.2.2. Забрана на посредувањето, подведувањето и помагањето во проституција	17
2.2.3. Забрана за издавање и користење на недвижност за вршење сексуална работа или посредување во неа	17
2.3. Целите за донесување на законската регулатива и евалуација на нејзината практична примена	19
2.4. Ефектите од шведскиот модел врз сексуалната работа во Шведска	21
2.4.1. Ефектите на Законот врз уличната сексуална работа	21
2.4.2. Како влијае Законот на преваленцата на уличната сексуална работа?	21
2.4.3. Ефектот на одвраќање на клиентите да купуваат сексуални услуги	22
2.4.4. Ефектот врз безбедноста на сексуалните работници	23
2.4.5. Насилството врз сексуалните работници	24
2.4.6. Стигмата и дискриминацијата	25
2.4.7. Ефектите од шведскиот модел по здравјето на сексуалните работници	25
2.4.8. Ефектите од Законот на трговијата со луѓе заради сексуална експлоатација во Шведска	25
2.5. Луѓе под 18 години и сексуалната работа	27
2.6. Останати проблеми кои произлегуваат од шведскиот модел	28
2.6.1. Проблеми со оданочување на заработката	28
2.6.2. Ограничување на пристапот до домување	28
2.6.3. Повреда на правото на приватност и на личен избор	28

3. Нов Зеланд – модел на декриминализација на сексуалната работа	31
3.1. Комитет за оценка на Законот	33
3.2. Дефинирање на термините	35
3.3. Издавање дозвола за работа	36
3.4. Здравствени критериуми за реализирање на сексуалната работа	38
3.5. Регулација на сексуалната работа на локално ниво	41
3.6. Улична сексуална работа	43
3.7. Безбедносни барања за заштита на сексуалните работници	45
3.8. Луѓе под 18 години и сексуалната работа	48
3.9. Декриминализација наспроти трговија со луѓе	50
3.10. Декриминализацијата како причина за започнување на сексуална работа	52
3.11. Контрола над спроведувањето на Законот	54
4. Германија – модел за легализација на сексуалната работа	57
4.1. Законот за легализација на сексуалната работа во Германија	58
4.2. Целта на Законот	60
4.3. Социјална и здравствена заштита на сексуалните работници	62
4.4. Кривично-правни одредби поврзани со сексуалната работа	65
4.5. Регулација на сексуалната работа на локално ниво	66
4.6. Форми на организирање на сексуалната работа	69
4.7. Законска и фактичка положба на малолетните луѓе во врска со сексуалната работа	70
4.8. Трговија со луѓе	74
4.9. Насилството и легализацијата на сексуалната работа во Германија	78
4.10. Миграцијата и легализацијата на сексуалната работа во Германија	79
4.11. Најавени измени	81
5. Заклучок – сумарна анализа на трите модели	83

КОМПАРАТИВНА АНАЛИЗА НА МОДЕЛИТЕ НА РЕГУЛИРАЊЕ НА СЕКСУАЛНАТА РАБОТА
(ШВЕДСКА, НОВ ЗЕЛАНД И ГЕРМАНИЈА)

1

ВОВЕД

Повеќето држави во светот, вклучувајќи ја и Република Македонија, ја забрануваат доброволната сексуална работа преку законски одредби со кои примарно се засегнати сексуалните работници. Имено, овие закони се засновани на моралната загриженост на властите дека одобрувањето на сексуалната работа значи одобрување на однесување кое е општествено неприфатливо и спротивно на традиционалните вредности, однесување со кое се зголемува пренесувањето на сексуално преносливи болести, се легализира насилството врз жените итн. Но, не секое однесување кое мнозинството го перципира како неморално треба биде санкционирано со закон. Имено, Кривичниот законик во Македонија до 1996 година го криминализираше истополовиот сексуален однос меѓу двајца возрасни мажи затоа што законот „штитеше“ морална норма. Овој Закон беше укинат бидејќи државата не смее да интервенира во доброволен сексуален однос меѓу возрасни луѓе. Оттука и сексуалната работа во која двајца возрасни доброволно разменуваат сексуална услуга за пари или за други добра и услуги не смее да биде предмет на кривично гонење.

Сексуалните работници се полнолетни луѓе кои повремено или редовно доброволно даваат сексуални услуги за пари или за други добра и услуги. Терминот сексуален работник е поприфатлив во однос на терминот проститут/проститутка бидејќи луѓето кои се засегнати чувствуваат дека е помалку стигматизирачки, а упатувањето на работа подобро го отсликува нивното искуство.^[1] Затоа во оваа анализа ќе се користи терминот сексуална работа и сексуален работник, освен на местата каде што се цитираат документи каде што стои терминот проституција. Термините сексуален работник и сексуални работници подеднакво означуваат жени, мажи и трансродови сексуални работници. Појдовната точка од која тргнуваме во анализата е дека сексуалната работа е работа во која се даваат услуги и треба да се третира како секоја останата услужна дејност во државава. Во Република Македонија луѓето кои користат сексуални услуги за пари или за други добра не се казнуваат. Луѓето кои даваат сексуални услуги се казнуваат прекршочно со парична казна, додека сите останати дејствија на сексуалната работа се предмет на кривично правно гонење. Врбувањето, наведувањето, поттикнувањето на луѓето да даваат сексуални услуги за пари и други добра се смета за кривично дело. Исто така какво било учество во предавање на одредено лице на друг заради давање сексуални услуги или организирање сексуална работа се казнува кривично. Спроведувањето на законите преку репресивни методи на криминализирање на сите активности поврзани со сексуалната работа доведува до одржување на негативниот стереотип кај општата јавност дека сексуалната работа е кривично дело кое заслужува најстрога морална, општествена и правна санкција. Ваквата политика директно влијае врз безбедноста и здравјето на сексуалните работници, а најголем број од повредените права остануваат непријавени, а сторителите неказнети. Кривичното гонење и осудата се евидентираат во кривичната евиденција во базата на податоците во судовите и во Полицијата со што на сексуалните работници им се ограничува пристапот до други можности за вработување.

1
UNAIDS, Sex work and HIV/AIDS, UNAIDS Technical Update (2002), стр. 3. Достапно на http://data.unaids.org/publications/IRC-pub02/jc705-sexwork-tu_en.pdf

Во Македонија, а и генерално во светот, најголемиот број сексуални работници се жени кои даваат сексуални услуги на мажи, сепак значајна е бројката на сексуални работници мажи и трансродови луѓе кои даваат сексуални услуги на мажи и на жени. Работното опкружување на сексуалните работници и начинот на организирање на работата е различен и зависи од местото каде што се одвива сексуалната работа. Според последното истражување на ХОПС спроведено со сексуални работници кои работат во 6 различни градови, во однос на локациите на кои работат, од резултатите може да се утврди дека повеќе од половината (56,5 %) од испитаните сексуални работници услуги даваат во хотел, 35,5 % најчесто работат во кафеана, а 33,5 % работат во стан по избор на клиентот, додека во стан по нивен избор одговориле дека работат 24,5 % од испитаниците, а во ноќен клуб работат 16,5 % од испитаните сексуални работници. Иако за општата популација највидливи се сексуалните работници кои работат на отворено, сепак нивниот процент во однос на другите е помал, односно 28,4 % од испитаните 310 одговориле дека работат на улица. Многу често, заради меѓусебна заштита, сексуалните работници се организираат во групи од 2 до 3 сексуални работници, што дополнително ги изложува на ризик од кривична одговорност.

Како резултат на постоечката политика, вклучувајќи ги законите, стратегиите и праксата на институциите за сексуалната работа, сексуалните работници се изложени на систематски и на сериозни прекршувања на човековите права, што придонесува за нивно социјално исклучување и маргинализација. Истражувањата покажуваат дека дури 86,4 % од сексуалните работници одговориле дека во текот на работата се соочуваат со различни проблеми: проблем со наплата на договорената услуга, насилство и малтретирање за време на работата, несоодветни услови за работа (студ, топло), нарушување на приватноста од Полицијата и од трети лица (снимање, проширување на информацијата за нивната работа).^[2] Особено важно е дека повеќето сексуални работници зборуваат за искуство на нееднаков третман од страна на институциите, меѓутоа многу малку таквиот однос од институциите го препознаваат како дискриминација.

Од истражувањето спроведено во 2009 година, сите испитани сексуални работници биле жртва на физичко насилство од страна на Полицијата, додека 82 % искусиле сексуално насилство од полицајци.^[3] Поради ова сексуалните работници не го пријавиле насилството од страна на овластените службени лица. Вакавата состојба ги втурнува сексуалните работници во подземјето, ги прави невидливи за системот, а тоа води до зголемено насилство, непријавување на случаите на насилство, неказнување на прекршителите на нивните права, небезбеден сексуален однос, експлоатација на сексуалните работници и др.

Од досегашното искуство во работата со сексуалните работници, давање правни и социјални услуги, сексуалните работници најчесто се соочуваат со насилство и малтретирање од државни институции и од трети лица, што директно влијае на нивната безбедност при работата. Поради ова е неопходно да се пристапи кон менување на условите за работа, заштита на сексуалните работници од насилство и признавање на нивните права формално во закон. Усвојување на одредено законско решение не е доволно да се обезбеди примена и доследно почитување на правата на сексуалните работници, напротив, неопходно е воспоставување на систем за суштествена промена на состојбата со сексуалните работници и обезбедување безбедни услови за работа преку кои ќе се заштити нивното здравје, а во случај на повреда на нивните права ќе имаат непречен пристап до правдата.

Во светот актуелна е дискусијата за (нај)соодветниот модел за регулирање на сексуалната работа и признавање на способноста на поединци да се идентификуваат како сексуални работници без да бидат квалификувани како жртви на насилство.

Со аболиционистичкиот или т. н. шведски модел директно се криминализираат лицата кои побаруваат и плаќаат за сексуалните услуги, додека навидум сексуалните работници се

2 ХОПС – Опции за здрав живот Скопје. Анализа на ставовите на сексуалните работници за потребата од промена на законската регулатива за сексуалната работа во Македонија, 2015.

3 SWAN. Arrest the violence, Human rights abuses against sex workers in Central and Eastern Europe and Central Asia, November 2009.

декриминализирани. Главна цел на аболиционистите е искоренување на сексуалната работа како понижувачки и општествено неоправдан начин на заработка преку намалување на побарувачката, а со тоа и понудата на сексуални услуги. Ваквата цел пак се оправдува со определбата да се гради родово еднакво општество во кое жените ќе бидат заштитени од каква било експлоатација, вклучително и сексуалната експлоатација за што ја сметаат сексуалната работа. Меѓутоа, во пракса ваквиот начин на регулација на активностите поврзани со сексуалната работа доведува до поголемо маргинализирање и стигматизирање на сексуалните работници, сериозно навлегувајќи и нарушувајќи ги нивните права како правото на слободен избор, на безбедност, на домување и на приватност. Ваквите репресивни законски одредби како што ќе се види од анализата на овој модел не нудат никакви придобивки за сексуалните работници, напротив, за разлика од легализацијата и од декриминализацијата ги ставаат сексуалните работници во позиција на жртви негирајќи им ја способноста за сексуалната самоопределба.

Повеќе истражувања обезбедуваат солидни докази во поткрепа на декриминализацијата како форма на регулирање на сексуалната работа.^[4] Декриминализацијата значи укинување на кривичноправните одредби кои се однесуваат на сексуалната работа притоа оставајќи ги општите одредби од кривичните и законите од други области со цел регулирање на индустријата. Целта на овој модел е преку минимум одредби кои специфично се однесуваат на сексуалната работа таа да биде третирана како и секое друго занимање во државата. Сексуалните работници треба да имаат слобода да се здружуваат и преку своите барања да учествуваат во регулирањето на индустријата, а во случај на повреда на нивните права, насилство или дискриминација да можат да побараат и да добијат соодветна и навремена заштита. Според овој модел сексуалните работници имаат низа можности за работа, во бордели управувани од трети лица, самостојно на улица, преку интернет, од дома или комбинирано. Исто така тие можат да се организираат да работат со други сексуални работници или самостојно. На овој начин се овозможува баланс на моќта бидејќи управителите на борделите не поседуваат монопол во сексуалната индустрија, а сексуалните работници можат да работат на начин кој најмногу им одговара на нивните лични околности и им гарантира дека нема да бидат во позиција во која ќе бидат присилени или експлоатирани.^[5]

Легализацијата на сексуалната работа, од друга страна, подразбира поголема контрола на државата во организирање и реализирање на сексуалната работа и одлучува за условите под кои сексуалните работници можат да работат. За илустрација, во моделите на декриминализација сексуалните работници се охрабрени да носат одлуки за начинот на кој сакаат да работат, па секоја доброволна сексуална услуга меѓу сексуален работник и клиентот е легална, додека кај легализацијата може да биде нелегална.^[6] На пример, државата Викторија во Австралија ја легализираше сексуалната работа која резултираше со модел кој е против индивидуалната сексуална работа, а ги фаворизира големите бизниси. Повеќе за легализацијата на сексуалната работа и ефектите врз сексуалните работници во делот 4 посветен на овој модел на регулирање на сексуалната работа.

4 <http://www.undp.org/content/dam/undp/library/hiv aids/English/HIV-2012-SexWorkAndLaw.pdf>
 5 World Aids Campaign. Sex work and the Law. The case for decriminalization, 19.
 6 Исто.

КОМПАРАТИВНА АНАЛИЗА НА МОДЕЛИТЕ НА РЕГУЛИРАЊЕ НА СЕКСУАЛНАТА РАБОТА
(ШВЕДСКА, НОВ ЗЕЛАНД И ГЕРМАНИЈА)

2

ШВЕДСКИ МОДЕЛ – КРИМИНАЛИЗАЦИЈА НА ПОБАРУВАЧКАТА НА СЕКСУАЛНИ УСЛУГИ

Еден од најпознатите и најдискутирани начини на регулација на сексуалната работа е т. н. шведски модел со кој директно се криминализираат лицата кои побаруваат и плаќаат за сексуалните услуги, додека навидум сексуалните работници се декриминализирани. Во согласност со шведските закони кои го сочинуваат т. н. шведски модел, нудењето и давањето сексуални услуги само по себе не е казниво, па оттаму и самата сексуална работа е навидум декриминализирана, меѓутоа купувањето на сексуалните услуги, како и сите други активности на сексуалната работа како што се посредувањето, здружувањето и помагањето се криминализирани и претставуваат казниви дела со цел да се „заштитат“ жените кои даваат сексуални услуги за пари.

Во официјалните извештаи на Владата на Шведска, ваквата забрана се оправдува со нивната наводна определба да градат родово еднакво општество во кое жените кои се наоѓаат во немоќна положба ќе се заштитат на начин што ќе се спречат да влезат во проституција како начин на заработка. За ваквиот став на Владата на Шведска секако дека придонело и децениското влијание на радикалните феминистички лоби групи во Шведска, кои сексуалната работа ја сметаат за форма на брутално насилство на мажите како сторители врз доминантно немоќните жени поради што тие треба да бидат спречени во вршењето на тоа насилство. Всушност, сексуалната работа во Шведска, иако не била изречно забранета со законски одредби, никогаш не била јавна и секогаш се сметала како морално и општествено неприфатлива активност. Оттука првичните предлози за регулирање на сексуалната работа и активностите поврзани со неа биле криминализација и на двете страни во сексуалната работа, односно и на тие кои нудат и продаваат и на оние кои бараат и купуваат сексуални услуги за пари.

Поради влијанието на феминистичките лоби групи, кои интеракцијата во сексуалната работа ја гледаат исклучиво како однос меѓу мажи кои купуваат и жени кои продаваат, на крајот директно се криминализира само побарувачката, но не и понудата на сексуални услуги за пари (Sexköplagens). Партиите и групите кои го застапуваат и го оправдуваат ваквиот модел сметаат дека не може да се зборува за родово еднакво општество доколку жените се во таква положба да мора да го „продаваат“ своето тело на мажи за одреден надоместок. Исто така сметаат дека сè додека има побарувачка за купување секс за одреден надоместок ќе има и жени кои поради својата евентуална немоќ или потчинета положба во општеството ќе се определат да заработуваат на таков начин. Поради тоа тие сметаат дека со казнувањето на мажите кои плаќаат за сексуални услуги под страв од последиците ќе се намали, па дури и искорени побарувачката за секс со надоместок. Исто така поддржувачите на ваквата политика на регулација сметаат дека забраната ќе ја намали, евентуално и спречи миграцијата од другите земји заради заработка преку продавање сексуални услуги за надоместок. Во поново време како главна цел за оправдување на ваквата правна рамка се наведува борбата против трговија со луѓе заради сексуална експлоатација. Бидејќи поддржувачите на овој модел, лицата кои се занимаваат со сексуална работа, ги третираат како жртви на насилство, тие сметаат дека со разни социјални програми и мерки ќе им се помогне и ќе им се овозможи на жените кои

заработуваат или ќе помислат да заработуваат преку „продажба на своето тело“ да излезат, односно да не влезат во проституцијата и да заработат на друг морално и општествено оправдан начин.^[7] Поради тоа шведскиот модел уште го нарекуваат и „крај на побарувачката за сексуални услуги“ (End of the demand for sex services).

Под влијание на кампањата која ја води Владата на Шведска повеќе од една деценија, и други држави го прифатија овој начин на спречување на сексуалната работа како општествено и социјално неприфатлив начин на заработка. Така, и покрај тоа што истражувањето на Полицијата на Норвешка го доби успехот на шведскиот модел, Владата на Норвешка го прифати ваквиот начин на регулирање на сексуалната работа и самите донесоа закони за криминализирање на клиентите. Други земји пак како Јужна Кореа, Јужна Африка и Литванија воведоа криминализација на клиентите, додека ја задржаа и криминализацијата на самите сексуални работници. Во државата Илиноис, САД, Коалицијата за укинување на побарувачката на сексуални услуги успеа да издејствува зголемување на казните како за купување, така и за продавање на сексуални услуги, додека во државата Њујорк се зголемија само казните за купување, додека за продавање на сексуални услуги останаа исти. Исто така во САД сексуалните работници возможно е да ја избегнат казната за давање сексуални услуги единствено ако се согласат на рехабилитација.^[8] Во 2014 година Министерството за правда на Ирска го донесе предлог-законот за измени на Кривичниот законик (Criminal Law (sex offences) Bill 2014) каде што покрај другите измени како криминализација на детската порнографија, онлајн педофилија и сл. се криминализира и купувањето сексуални услуги.^[9]

Меѓутоа за подобро да се разбере овој модел на регулација на сексуалната работа, како и да се спореди со останатите форми на регулација како легализацијата и декриминализацијата на сексуалната работа, но и со состојбата и реалните потреби во Македонија, потребно е да се анализираат законите кои ја регулираат оваа проблематика, евентуалните аргументи со кои се оправдува ваквата правна регулатива, но и влијанието и последиците кои ги трпат најзасегнатите, сексуалните работници, и како ваквите закони се одразуваат на почитувањето и на практикувањето на нивните права и слободи и нивната безбедност.

.....

7 Impacts of the Swedish Criminalisation of the Purchase of Sex on Sex Workers-Jey Levy, Cambridge University.

8 NSWP Briefing paper #2 - The criminalization of clients.

9 <http://www.justice.ie/en/JELR/Pages/PR14000349>

2.1. Дефиниција

Во шведската легислатива и праксата наместо поимот сексуална работа се користи терминот „проституција“. Иако во шведските закони нема правна дефиниција за проституција, сепак во согласност со официјалните извештаи и целокупната политика таа се дефинира како сексуална трговија и не се смета за доброволна работа, туку се смета за најсурова форма на машка доминација врз жените. Оттука, и во правна смисла, законодавецот не прави разлика меѓу присилно и доброволно давање сексуални услуги, како ни разлика меѓу мигрирање заради работа, вклучително и сексуална работа и трговија со луѓе. Од тие причини при анализата на овие закони подолу во овој документ наместо терминот „сексуална работа“ ќе го употребуваме терминот „проституција“.^[10]

2.2. Законската регулатива со која се воспоставува шведскиот модел

Идејата за криминализација на проституцијата во Шведска е зачната уште во седумдесеттите години од минатиот век и се поврзува со социјалните промени и променетите погледи на сексуалноста. Шведските власти во 1977 година формираа Истражен комитет за проституција кој спроведе истрага за проституцијата (Prostitution Inquiry 1977) од чиј краен извештај (Prostitution in Sweden, backgrounds and measures 1977) како заклучок произлегува дека проституцијата е некомпатибилна со слободата на поединецот и со родовата еднаквост. Овој Истражен комитет (Inquiry) предлага проституцијата (сексуалната работа) сама по себе да остане неказнива, меѓутоа потенцира дека треба да се воведат социјални и правни решенија кои ќе бидат дизајнирани да ја намалат, односно да ја искоренат неа. Поради тоа понатаму ова истражување ќе биде основа за започнување на процесот на криминализација на сексуалната работа во Шведска.^[11]

Во 1993 година е направена уште една ваква истрага каде што Истражниот комитет за проституција при известувањето ја дефинира сексуалната работа како сексуална трговија (sex trade), но овојпат даде препораки за криминализирање на двете страни, како за оние кои купуваат, така и на оние кои нудат сексуални услуги за финансиски надоместок, образложувајќи дека тоа е „феномен“ кој не е општествено прифатлив. Бидејќи овие препораки во тоа време добија големи критики од противниците на ваквата антипроституциска политика, како опција беа отфрлени од шведските власти.

И покрај противењето, како резултат на овие истраги (1977 и 1993), но и на финалниот извештај „Насилство врз жените“ изготвен од Комисијата за насилство врз жените, во јуни 1998 година, Парламентот на Шведска го донесе Актот за забрана на купување сексуални услуги (Sexköpslagen) кој стапи на сила на 1 јануари 1999 година.

Оваа одредба на шведски гласи:

*„Den som mot ersättning skaffar sig en tillfällig sexuell förbindelse, döms— om inte gärningen är belagd med straff enligt brottsbalken—för köp av sexuella tjänster till böter eller fängelse i högst sex månader.
För försök döms till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.“*

Или на англиски:

*„Anyone who provides himself with a remunerated temporary sexual relation shall be sentenced— if the act is not punishable according to the Criminal Code —for purchase of sexual services to fines or at most six months in prison.
Attempted purchase of sexual services is punishable according to the 23rd chapter of the Criminal Code.“*

Со овој акт се криминализираше купувањето сексуални услуги, односно **„секој кој ќе си дозволи себеси повремени сексуални врски за надоместок ќе биде казнет – доколку дејствието не е казниво според Кривичниот законик – за купување сексуални услуги со парична казна или казна затвор до 6 месеци.“**

„Обидот е казнив во согласност со Одделот 23 од Кривичниот законик.“

11 Swedish government report SOU 2010:49:—The Ban against the Purchase of Sexual Services. An evaluation 1999-2008.

Во април 2005 година, Владата на Шведска со реформите на кривичното законодавство, во Кривичниот законик (Penal Code, chapter 6, section 11), во делот за сексуалните деликти, под изговор за зајакнување на заштитата на борбата против нив како ново кривично дело ја инкорпорираше и забраната за купување сексуални услуги.^[12]

Со овие измени за забрана за купување сексуални услуги, Актот за забрана на купување сексуални услуги (Sexköpslagen, 1999) се укина и престана да важи. Со измените, пак, на Кривичниот законик во 2011 година, Владата на Шведска ја прифати препораката дадена од Истражниот комитет во Извештајот за евалуација од 2010 година и ја зголеми максимална казна за делото **купување сексуални услуги** од 6 месеци на 1 година. Со ваквата политика на заострување, шведските власти кои во изминатите години го промовираа Актот за забрана на купување сексуални услуги (Sexköpslagen) како многу ефикасен потврдија дека тој не е толку ефикасен штом треба да се заостри за да даде подобри резултати. Од друга страна, активистите и организациите кои ги штитат правата на сексуалните работници тврдат дека Актот сам по себе бил неефикасен и тешко спроведлив и ја нема постигнато целта заради која е донесен, а тоа е да ја намали побарувачката, поточно да ги одврати клиентите да плаќаат за сексуални услуги, па затоа шведските власти со заострување на казните и со издигнување на ниво на кривично дело сакаат да ја постигнат оваа цел.

Правната рамка на шведскиот модел се воспостави во 1998 година со донесување на Актот за забрана на купување сексуални услуги (Sexköpslagen) и измените во Кривичниот законик на Шведска (Penal Code) во 1998 година, како и одредбите од Земјишниот законик (Land Code) и Актот за домување (Condominium Act) и нејзина примарна цел е да го спречи инволвирањето на возрасни лица во проституција (сексуална работа) како општествено и родово неоправдана активност. Со оваа правна рамка се криминализираа сите дејствија и активности поврзани со давањето сексуални услуги за пари, освен **самото** давање вакви услуги, така што се забрануваат купувањето сексуални услуги, посредувањето и искористувањето, издавањето, односно овозможувањето на издавање и на користење недвижности за извршување на сексуални услуги.

Иако Актот за забрана на купување сексуални услуги (Sexköpslagen), пред да биде инкорпориран во Кривичниот законик, беше самостоен правен акт, сепак освен криминализацијата на клиентите со него не беше опфатена заштитата на сексуалните работници.^[13]

Ваквиот начин на регулирање на сексуалната работа, преку криминализација на одредени дејствија, претставува репресивен пристап кој не придонесува за почитување и за унапредување на правата на сексуалните работници како еднакви граѓани, туку напротив придонесува за понатамошно кршење на правата на оваа група и дополнително ги прави помаргинализирани и поранливи во однос на сите останати луѓе. Споредено со легислативата кај нас, иако шведскиот модел претставува спротивен начин на регулација ако се има превид дека во Македонија прекршочно е казниво само давањето сексуални услуги за пари, сепак последиците кои сексуалните работници ги трпат поради едниот или другиот начин на работа се исти, постои загрозување на нивната безбедност, зголемен е ризикот по нивното здравје, како и ризикот да станат жртви на трговија со луѓе. Дополнително како особено важна работа е потребно да се каже дека во процесот на изготвување и на донесување на овие законски измени и дополнувања не биле соодветно вклучени најзасегнатите од ваквата правна регулатива – **сексуалните работници**.

Со погоре наведената законска регулатива како забранети и казниви дела се регулираат договарањето и плаќањето за сексуални услуги, потоа посредувањето, подведувањето и помагањето во проституција и издавање и користење на недвижност за вршење проституција или посредување во неа. Во делот кој следува, секоја од овие забрани кои го сочинуваат шведскиот модел посебно ќе биде елаборирана.

12 Sweden's Ban on Buying Sex: What Happened to Sex Workers' Rights?-Jesper Bryngemark.

13 The Swedish Sex Purchase Act: Claimed Success and Documented Effects- Susanne Dodillet and Petra Östergren; Impacts of the Swedish Criminalisation of the Purchase of Sex on Sex Workers-Jey Levy, Cambridge University.

2.2.1. Забрана за договарање и за плаќање на сексуални услуги

Забраната за договарање и за плаќање на сексуалните услуги се воведува со Актот за забрана на купување сексуални услуги за пари донесен на 4 јуни 1998 година, кој стапи на сила од 1.1.1999 година. Со овој акт се воспостави забрана за плаќање за необврзувачки сексуални односи:

*„...Тој што ќе добие необврзувачки сексуален однос во замена за одреден надоместок, доколку дејствието не е казниво во согласност со Кривичниот законик, ќе се казни за **купување сексуални услуги** со парична казна или со казна затвор до 6 месеци.*

Обидот за делото е казнив во согласност со Глава 23 од Кривичниот законик.“

Со измените од 2004 година, кои стапија на сила на 1 април 2005 година, забраната за купување сексуални услуги стана кривично дело регулирано во Глава 6, член 11 во Кривичниот законик, а со измените од 2011 година максималната казна за ова дело се зголемува од 6 месеци на 1 година (Penal Code, chapter 6, section 11):

*„...Тој што ќе добие необврзувачки сексуален однос во замена за одреден надоместок, доколку дејствието не е казниво со други одредби од овој закон, ќе се казни за **купување сексуални услуги** со парична казна или казна затвор до 1 година. Одредбата од ставот 1 на овој член ќе се применува и доколку надоместокот е ветен или даден од друго лице.*

Обидот за делото е казнив во согласност со Глава 23 од Кривичниот законик.“^[14]

Ова значи дека секој кој ќе договара и ќе плати одреден надоместок за сексуални услуги ќе одговара за ова дело. Кривична одговорност постои дури и ако сторителот само еднаш го сторил делото. Надоместокот може да биде даден во форма на пари и/или други материјални добра (накит, облека и сл.), но и како надоместок со алкохол и/или дрога. Со ставот 2 од оваа одредба (section 11, paragraph 2) забрането е и самото ветување дека за возврат на добиените сексуални услуги ќе биде даден одреден надоместок, како и стапување во сексуален однос со лице кое би примило каков било надоместок од трето лице. Обидот за ова дело исто така е казнив. Сепак казните не се високи и се движат меѓу парична казна и 1 година затвор, што наведува на тоа дека идејата на ваквите законски одредби е целта да ја постигнат не со строгите казни, туку со моралните последици од ваквото казнување (срам, осуда и отфрлање од околината и сл.).

Од официјалната статистика на Националниот полициски одбор може да се види и дека примената во пракса на овие кривични одредби не покажува некој значителен резултат. Имено, разликата на лицата обвинети за ова дело со лицата осудени за истото дело е многу голема во зависност за која година станува збор, се движи и од 50 до 70 %, односно многу е помал процентот на прогласени за виновни во однос на поднесените обвиненија. Особено важно е што досега за ова дело никој не е осуден на казна затвор, што секако потврдува дека во пракса се очекува одвраќањето на лицата да купуваат сексуални услуги да се постигне со парични казни.^[15]

Важно е да се напоми дека со Актот за забрана на купување сексуални услуги за пари првпат во светот со закон се регулира и се криминализира купувањето сексуални услуги поради што ваквата забрана се промовира како уникатен начин на решавање на „проблемот со проституцијата“ така што од една страна со намалување на побарувачката директно ќе се влијае на намалување на понудата, а од друга страна ќе се намали и ќе се спречи трговијата со луѓе.

Иако погоренаведениот закон се промовира и како решение со кое директно се декриминализира сексуалната работа во Шведска, тоа не е така бидејќи и пред да се донесе овој Закон давањето ниту користењето на сексуални услуги за пари во Шведска не биле казниви дела.

14 Swedish Penal Code, Chapter 6.

15 The Swedish Sex Purchase Act: Claimed Success and Documented Effects- Susanne Dodillet and Petra Östergren.

2.2.2. Забрана на посредувањето, подведувањето и помагањето во проституција

Со измените во Кривичниот законик на Шведска од 1998 година (т. н. Pandering Law) во Глава 6 – Сексуални престапи (Sexual crimes), со членот 8, став 1 (section 8 paragraf 1) се забрануваат подведувањето и олеснувањето (помагањето, овозможувањето) на сексуалната работа, како и промовирањето и финансиската експлоатација на лицата кои се инволвирани во давањето сексуални услуги за одреден надоместок наметнувајќи кривична одговорност за ваквите дејствија и казни до 4 години затвор. По измените од 2004 година, со кои се ревидира и се дополнува Кривичниот законик, ова кривично дело е регулирано со член 12 од главата 6.^[16] Иако основна легитимна цел на ваквата одредба е оневозможување на експлоатацијата врз жените, практично тоа претставува одредба која им оневозможува на сексуалните работници да се здружуваат и да работат заедно, да си помагаат меѓусебно, да се препорачуваат една со друга, да стапуваат во интимни врски, што дополнително придонесува за загрозување на безбедноста на сексуалните работници и зголемување на ризиците од насилство.

2.2.3. Забрана за издавање и користење на недвижност за вршење сексуална работа или посредување во неа

Со ставот 2 од членот 12, Глава 6 од Кривичниот законик^[17] (Penal Code, Chapter 6, section 12, paragraph 2) се забранува сопствениците или држателите на станови и на друг недвижен имот да издаваат во закуп или подзакуп куќи, станови и соби заради вршење сексуална работа или заради посредување при вршење сексуална работа. Со истиот став се обврзуваат овие лица веднаш да го прекинат закупот и да ги иселат лицата кои давале или посредувале за сексуални услуги, во спротивно кривично ќе одговараат за промовирање на сексуалната работа. Обврската за раскинување на договорот за закуп и иселување на лицата кои го користеле за криминални дејствија или за давање сексуални услуги за пари е содржана и во Законот за имот, член 42, став 1, точка 9 од Глава 12 – Закуп, „...станарското право се губи и сопственикот/закупадавачот има право да го раскине договорот за закуп... доколку станот се користел за заработка преку криминални дејствија... или се користел за давање и/или овозможување на необврзувачки сексуални односи за одреден надоместок...“ (Land and Cadastar Code Chapter 12, section 42 par. 1.9)^[18] и со Актот за домување од 1 мај 2009 година (Condominium Act 2009) им се забранува на сопствениците да учествуваат во вршење сексуална работа или да овозможуваат сексуална работа во својот стан, а доколку биде ова докажано станот може да биде конфискуван.^[19]

Ваквата забрана во пракса директно влијае на прекршување на правото на домување на сексуалните работници, како и правото за работа во безбедна средина, а со тоа и на нивната безбедност.

Со ставот 3 од член 12, Глава 6 од Кривичниот законик (Penal Code, Chapter 6, section 12, paragraph 2), доколку сите погоре наведени активности се од поголеми размери, вклучувајќи значителна имотна корист или безмилосна експлоатација на други лица вклучени во сексуална работа, во согласност со овие одредби се сметаат за потешки кривични дела и казните се движат и до 8 години затвор.^[20]

Забраната за издавање и овозможување станбен и деловен простор заради вршење сексуална работа постои и во легислативата во Македонија така што секое лице сопственик на станбен простор или угостител кој ќе издаде, односно ќе овозможи простор заради оддавање на проституција ќе биде прекршочно казнет со казна од 600 до 800 евра (член 19 од Законот за прекршоци против јавниот ред и мир, Сл. весник бр. 66/2007). Посредувањето пак во вршењето на проституција претставува

16 Swedish Penal Code, Chapter 6.

17 Swedish Penal Code, Chapter 6.

18 Land Code, Chapter 12, section 42, paragraph 1.9.

19 Condominium Act, May 2009.

20 Swedish Penal Code, Chapter 6.

кривично дело казниво со казна затвор, што со измените од 2008 година значително се зголеми така што за делото од ставот 1 од член 191 казната затвор од 1 до 5 години се зголеми на казна од 5 до 10 години (член 191, Кривичен законик на РМ, Сл. весник, пречистен текст, бр. 19/2004, Сл. весник бр. 139/2008).^[21]

Ако сумираме, севкупните последици од ваквите законски одредби, а кои директно се одразуваат на животот и на работата на сексуалните рабтници, се дека никој не смее да отвори бордел, да изнајмува стан, соба или хотелска соба, да живее заедно со сексуален работник во партнерски однос, да помага во наоѓање на клиенти, да работи обезбедување, да рекламира за сексуалните работници и во врска со сексуалната работа. Ова пак од друга страна значи индиректно криминализирање на самите сексуални работници бидејќи поради ваквите одредби тие не смеат да работат заедно, не смеат да си препорачуваат или да си препраќаат клиенти, да работат од просторот кој го изнајмуваат, да го поседуваат или да го користат со партнер, што дефинитивно доведува до нивна стигматизација и дискриминација, загрозување на нивната безбедност и зголемување на нивната ранливост, како и до неможност за уживање на сите загарантирани права како останатите граѓани.^[22]

21 Законот за прекршоци против јавниот ред и мир, Сл. весник бр. 66/2007; Кривичен законик на РМ, Сл. весник, пречистен текст, бр. 19/2004, Сл. весник бр. 139/2008.

22 The Swedish Sex Purchase Act: Claimed Success and Documented Effects- Susanne Dodillet and Petra Östergren.

2.3. Целите за донесување на законската регулатива и евалуација на нејзината практична примена

Главната цел на воведувањето на забраната за договарање и плаќање за сексуални услуги е намалување и по можност искоренување на сексуалната работа како начин за заработка кој не е морално, општествено и социјално оправдан и дека борбата против проституцијата претставува итен општествен интерес. Како дополнителни цели се наведуваат намалување на насилството и на сексуалната експлоатација врз жените, намалување на миграцијата заради работа во секс индустријата и намалување и искоренување на трговијата со луѓе (The Bill for Violence against women and the Act for prohibition of purchasing of sex services).

Шведските власти пред и по донесувањето на законските измени и дополнувања во врска со сексуалната работа, со Програмата за безбедност на жените 1997/98 (Women's Safety Bill of 1997/98) го овластуваат Националниот одбор за здравје и благосостојба (National Board of Health and Welfare) редовно да мониторира и да собира информации во врска со обемот и развојот на проституцијата во Шведска. Првиот извештај, *Проституцијата во Шведска 1998–1999*, беше објавен во 2000 година по кој во 2004 година следувааше објавување на вториот извештај, *Проституцијата во Шведска 2003: Знаење, уверувања и ставови на клучните информатори*, и се заокружи со објавување на третиот извештај во 2008 година, *Проституцијата во Шведска 2007*.

Карактеристично за сите овие извештаи е тоа што тие имаат слична методологија, а тоа пред сè вклучува прибирање информации и податоци од **клучни информатори**. Иако во методологијата на овие извештаи е наведено дека има спроведено истражување и излегување на терен (во 2007 година интервјуирани биле 16 сексуални работници, односно 14 во 2010 година), сепак искуствата во сексуалната работа на 14, односно на 16 лица не претставува репрезентативен примерок кој може да ја претстави целосната слика за сексуалните работници и нивните официјални здруженија и претставници. Како примерок за истражувањата се земани општата популација и ученици/студенти, а како клучни информатори се земани испитаници од социјалните служби и Полицијата.^[23]

Во 2008 година, како дел од Акциониот план за борба против проституцијата и трговијата со луѓе заради сексуална експлоатација, Владата на Шведска назначи специјален комитет за истрага, познат како Комитет за истрага и оценка на забраната за купување сексуални услуги за надоместок. Главна цел на овој Комитет беше да го испита Актот за забрана на купување на сексуалните услуги и да се евалуира како ваквата забрана функционира во пракса, како и кои се и какви се ефектите од криминализацијата на случаите со проституција и трговија со луѓе заради сексуална експлоатација. Овој Комитет во однос на примената на овие законски одредби во пракса ги испита претходните извештаи кои се однесуваат на овие дела со цел да одреди како забраната се применува од страна на Полицијата, обвинителите и судовите, а во однос на ефектите од оваа забрана направи споредба на преваленцата на проституцијата пред и по забраната, како и споредба на овие околности со 5 други земји кои се во споредлива ситуација – Норвешка, Данска, Финска, Исланд и Холандија.

Комитетот како извори на кои ја базирал својата истрага користел разни извештаи, како и информации со индивидуалци кои работат со овие проблеми. Меѓутоа, како и во сите претходни извештаи, како главни извори за ова истражување Комитетот ги зема веќе постоечките извештаи и истражувања каде што како испитаници се јавуваат лица од Полицијата, социјалните служби и антипроституциските организации, и повторно само 14 лица со искуство во сексуалната работа, и тоа 7 кои веќе изјавиле дека не се занимаваат со сексуална работа и 7 активни сексуални работници од организацијата Роуз Алајанс. Во овој извештај Комитетот исто така потенцира дека било невозможно да се спроведе сеопфатно истражување за целиот тој период од 1999 до 2009 година, но сепак наведува дека според нив веќе постоечките податоци биле доволни за да дадат мислење за ефектот

од забраната за купување сексуални услуги и нејзината примена во пракса. Резултат на оваа истрага е извештајот на Комитетот за истрага кој излезе во јули 2010 година: „Забрана за купување сексуални услуги. Евалуација 1999 – 2008“. Комитетот во овој извештај ги дава и своите заклучоци и препораки. Како резултат на овој извештај е и измената во Кривичниот законик со која се зголемува казната за купување сексуални услуги (1 јули 2011 година).

Според заклучоците дадени во извештајот за евалуација на законите, оваа оценка покажала дека забраната за купување сексуални услуги го има ефектот поради кој е донесена и дека таа претставува важен инструмент во спречувањето и борбата против проституцијата и трговијата со луѓе заради сексуална експлоатација. Според оваа евалуација проституцијата во Шведска барем се нема зголемено откако е воведена забраната, а уличната проституција се преполовила, што се смета за директен резултат на криминализацијата на купувањето на сексуалните услуги. Од друга страна, во извештајот се наведува дека забраната не придонела уличната проституција да се дислоцира на проституција преку интернет. Понатаму се наведува дека нема информација дали преваленцата на проституцијата на затворена сцена се зголемила во последните години, ниту пак дека лицата кои претходно давале сексуални услуги на улица сега работат на затворена сцена. Според оваа евалуација забраната за купување сексуални услуги дејствува како ограничување на лицата кои се занимаваат со трговија на луѓе да започнат свој „бизнис“ во Шведска. Исто така се покажало дека забраната имала одвраќачки ефект врз потенцијалните купувачи на вакви услуги и нема индикација дека забраната има негативен ефект спрема луѓето кои се експлоатирани преку проституција.

Овие заклучоци на Комитетот за истрага се главните аргументи во оправдувањето, но и во промовирање на ваквата правна рамка кои шведските власти ги користат не само на национално туку и на интернационално ниво. Комитетот, повикувајќи се на овие заклучоци, ги истакнува следните препораки кои ќе имаат цел продолжување и одржување на, според нив, успешното спречување и борба против проституцијата и трговијата со луѓе заради сексуална експлоатација:^[24]

- Зајакнување на социјалната работа преку основање национален центар чија задача би била координирање на напорите за борба против овие морално и општествено неприфатливи појави,
- Според мислењето на Комитетот, лицето експлоатирано преку проституција треба да се смета како жртва. Но, во продолжение Комитетот препорачува дека сепак оваа околност мора да биде утврдена во секој случај поединечно,
- Зголемување на максималната казна за кривично дело купување сексуални услуги од 6 месеци на 1 година затвор.

Ваквите препораки се прифатени од шведските власти, а последната препорака во јули 2011 година со донесените измени на Кривичниот законик е инкорпорирана во Законикот, па максималната казна за ова дело се зголемува од 6 месеци затвор на 1 година затвор.

2.4. Ефектите од шведскиот модел врз сексуалната работа во Шведска

2.4.1. Ефектите на Законот врз уличната сексуална работа

Ефектите од законските одредби со кои се забранува купувањето сексуални услуги, односно со кои директно се криминализираат клиентите најголем ефект има врз уличната сексуална работа. И додека, од една страна, главниот ефект кој властите и поддржувачите на ваквата легислатива го гледаат во евентуално намалување на бројот на лицата вклучени во сексуална работа, самите сексуални работници и нивните поддржувачи и борци за нивните права ги потенцираат негативните ефекти кои ги имаат овие одредби врз безбедноста и здравјето на сексуалните работници. Особено негативните ефекти и последици од шведскиот модел се одразуваат на сексуалните работници кои работат на улица.

2.4.2. Како влијае Законот на преваленцата на уличната сексуална работа?

Најголемата дебата во врска со успешноста, односно неуспешноста на шведскиот модел се одвива за тоа дали има намалување на бројот на сексуални работници во Шведска или не. Како што може да се види главниот фокус и во Евалуациониот извештај е ставен на преваленцата на сексуалната работа во Шведска, додека многу малку или воопшто не е посветено на останатите ефекти кои ги има овој Закон врз лицата кои се занимаваат со сексуална работа. Така Комитетот за испитување на проституцијата во Евалуациониот извештај од 2010 година навел дека генерално преваленцата на проституцијата во Шведска барем се нема зголемено откако е воведена забраната, што не било случај во споредбените земји. Меѓутоа, и според владините извештаи и според анализите и извештаите на поддржувачите на сексуалните работници, овие законски одредби најголемиот ефект го имаат врз уличната сексуална работа.

Како директен позитивен ефект на забраната за купување сексуални услуги властите го наведуваат преполовувањето на уличната сексуална работа во Шведска. Според Комитетот ова е директна последица на одвраќачкиот ефект на овој Закон што го имал врз клиентите да купуваат сексуални услуги и со тоа да се впуштат во криминални дејствија. При проценката на преваленцата на уличната сексуална работа, Комитетот во главата 4 калкулира со податоците наведени во претходните извештаи за следењето на сексуалната работа (1993, 1998, 1999–2000, 2003 и 2007–2008), како и со податоците од проектни истражувања, и на крај заклучува, од една страна, дека бројот на жени инволвирани во улична проституција е двојно намален по стапувањето на забраната за купување сексуални услуги како директна последица на забраната, додека од друга страна иако има податоци дека има дури и тројно зголемување на лицата кои договараат сексуални услуги преку интернет, заклучува дека тоа не е директна последица на овој Закон, туку меѓународен тренд. Оттука Комитетот заклучува дека забраната не придонела уличната сексуална работа да се дислоцира во сексуална работа преку интернет. Сепак, Комитетот и во самиот извештај наведува дека станува збор за проценети податоци добиени од социјалните служби кои работат со сексуални работници, а не емпирички податоци добиени со истражувања поради што не можат да се земат како статистички точни.^[25] Конкретно на овие недостатоци на евалуацијата на законите за забрана на купувањето и на другите казниви активности поврзани со сексуалната работа укажуваат и други анализи и извештаи^[26] според кои, за да може да се оценува, а уште повеќе да се тврди дека постои намалување на уличната проституција, потребно е да има точни квантитативни податоци добиени преку релевантни истражувања на терен врз репрезентативни примероци во кои ќе бидат вклучени и поголем број сексуални работници.

Во прилог на тврдењето дека станува збор за статистичка недоследност оди и наодот во извештајот на Одделот за криминологија на Универзитетот во Стокхолм. Имено, Одделот наведува дека толкави

25 Swedish government report SOU 2010:49: The Ban against the Purchase of Sexual Services. An evaluation 1999-2008.

26 The Swedish Sex Purchase Act: Claimed Success and Documented Effects- Susanne Dodillet and Petra Östergren; Impacts of the Swedish Criminalisation of the Purchase of Sex on Sex Workers-Jey Levy, Cambridge University.

огромни промени (50 %) во криминолошката литература се незабележани досега.

Како аргумент во овие анализи и извештаи се наведува и фактот дека експанзијата на социјалните феномени како интернет и социјални мрежи, во секој друг аспект на животот, придонесе за појавување на трендот на преминување на класичата улична проституција во затворена сцена во повеќето развиени земји поради што тешко дека намалувањето на уличната сексуална работа во Шведска може да се припише само на воведувањето на забраната за купување сексуални услуги. Ова значи, во отсуство на веродостоен податок, дека иако властите во официјалните извештаи тврдат дека има намалување на уличната проституција, може да станува збор за глобален тренд на „изумирање“ на оваа форма на сексуална работа и нејзино преместување во затворена сцена како хотели, барови, ресторани и апартмани. Ваквиот тренд го потврдува и Центарот за знаење во Малме кој тврди дека 4/5 (80 %) од вкупната преваленца во сексуалната работа е на затворена сцена споредено со 2/3 (67 %) пред да се воведат забраната.

Оттука можеме да заклучиме дека поради методолошки проблеми не е возможно да се знае со сигурност како влијаело воведувањето на забраната и како тоа се одразило како на уличната сексуална работа, така и на вкупната преваленца на сексуалната работа во Шведска. Дури и Националниот одбор за здравје и благосостојба во извештајот за 2007 година наведува:

„Исто така е тешко да се увиди каков било јасен тренд на развој: дали обемот на проституцијата се зголемува или намалува? Ние не можеме да дадеме каков било одговор кој не би бил амбициозен одговор на ова прашање. Може да се каже дека постои постепено враќање на уличната проституција, откако се намали, но секако како што беше кажано овие податоци се однесуваат на уличната проституција како највидлива, за другите форми на проституција не сме во можност да дадеме какви било изјави за зголемување или за намалување.“^[27]

2.4.3. Ефектот на одвраќање на клиентите да купуваат сексуални услуги

Иако во официјалниот извештај за евалуација на Комитетот за истрага се наведува дека криминализацијата на купувањето на сексуалните услуги ги одвраќа клиентите во стапување во вакви сексуални односи, сепак неколку истражувања и извештаи наведуваат дека овој Закон нема ваков ефект врз клиентите. Така, во интервјуирањето на клиентите спроведено од страна на Националниот одбор за здравје и благосостојба, повеќето мажи изјавиле дека криминализацијата не ја гледаат како проблем и дека таа не ги одвраќа од купувањето на сексуалните услуги. Истото ова го покажува и истражувањето спроведено во 2009 година од страна на Шведското национално радио, кое имало цел да ја истражи ефективноста на забраната за купување сексуални услуги и дали таа ги одвраќа клиентите од овие дејствија.

За таа цел, 19 локални радиостаници пуштиле лажен оглас за нудење сексуални услуги на интернет. Резултатите од истражувањето биле повеќе од 1 000 различни одговори на потенцијални клиенти, што го потврдува заклучокот дека забраната не дејствува одвраќачки спрема клиентите и дека ваквите репресивни законски одредби не ја постигнале основната цел за која се воведени, а тоа е намалување или целосно укинување на побарувачката на сексуални услуги за надоместок. На ваквите резултати координаторот на Националниот акционен план за спроведување на законските одредби изјавил:

„...Воопшто не сум изненаден од резултатите, ова само го потврдува тоа што го знаевме, а тоа е дека има голема побарувачка и дека тоа не е феномен само на големите градови... исто така има постојан наплив на купувачи на сексуални услуги на улиците така што тоа звучи како нешто што се случува во реалноста...“

И покрај ваквите податоци, во официјалниот извештај за евалуација се повикуваат на едно истражување преку прашалник од 2008 година, кое укажува дека процентот на мажи кои изјавиле

дека купуваат сексуални услуги за одреден надоместок е намален (8 %) за разлика од процентот добиен со истражувањето во 1996 година (13 %). Меѓутоа, и самиот автор на оваа студија (Jari Kuosmanen) се оградил од веродостојноста на ваквите резултати, на прво место поради малиот број одговорени прашалници. Имено, од 2 500 дистрибуирани прашалници, само 45.5 % биле одговорени. Од испитаниците помалку се мажи отколку жени, а младите мажи бил особено недоволно застапени. На крајот авторот и самиот заклучува дека за да може со сигурност да се тврди дека навистина има опаѓање на побарувачката потребно е да се направат повеќе популациски истражувања.

Во поткрепа на ова одат и укажувањата на криминолозите од Универзитетот во Стокхолм, кои кажуваат дека за да се тврди дека има намалување потребно е сите мажи кои одговориле со ДА во истражувањето во 1996 година, на прашањето дали кога било платиле за сексуални услуги, со истражувањето во 2008 година повторно да бидат опфатени и повторно да одговорат со ДА (доколку даваат точен одговор). Од тие причини не може да стане збор за репрезентативен примерок. Според нив, по донесувањето на Законот за забрана на купувањето сексуални услуги, дури и никој да не купил сексуална услуга, не е можно да има толкаво намалување во преваленцата.^[28]

2.4.4. Ефектот врз безбедноста на сексуалните работници

Во официјалните извештаи на Владата, воопшто и да не се посветува внимание на ефектот кој го има забраната за купување сексуални услуги врз безбедноста на сексуалните работници воопшто, а особено на оние кои работат сексуална работа на улица. Сексуалните работници и нивните поддржувачи истакнуваат дека забраната за купување сексуални услуги за пари особено негативно се одразила врз безбедноста на оние кои работеле на улица. Така сексуалните работници и нивните поддржувачи ќе аргументираат дека откако е воведена забраната за купување сексуални услуги, безбедноста на сексуалните работници кои работат на улица е загрозувана од повеќе причини:

- Ваквата забрана ги „исплашила“ добрите и фини клиенти кои повеќе не бараат сексуални услуги на улица, туку на посигурни места (интернет, преку посредници), а останале само опасните и лоши клиенти кои се голема закана за безбедноста на сексуалните работници (<https://sexkopslagen.wordpress.com/english-version/>),
- Времето на преговори со клиентите е многу скратено поради стравот од фаќање ин флагранти, што дополнително влијае на неможноста добро да се процени опасноста од одреден клиент,
- Намалувањето на бројот на клиентите на улица директно влијае на намалување на цените поради што сексуалните работници се принудени да бидат со повеќе клиенти за да заработат како претходно, што секако влијае на нивната безбедност, поради што се на милост и немилост на опасните клиенти бидејќи не можат да си дозволат да одбијат никого,
- Поради стравот од кривичен прогон за нивните клиенти, принудени се своите услуги да ги даваат на осамени, на сомнителни и на небезбедни места како темни паркови, улички, надвор од градот или во нелегални бордели бидејќи нивните клиенти повеќе не се осудувале да дојдат и да бараат сексуални услуги за пари на вообичаените места на кои претходно работеле,
- Поради инкриминацијата се случувало многу често сексуалните работнички да не можат да најдат безбедно место за работа или пак да најдат клиенти за да можат да заработат, па поради тоа често биле принудени да бараат помош од разни агенти/макроа/заштитници, што ги потиснува на маргините на општеството и ја сместува сексуалната работа во подземјето.^[29]

28 The Swedish Sex Purchase Act: Claimed Success and Documented Effects- Susanne Dodillet and Petra Östergren.

29 The Swedish Sex Purchase Act: Claimed Success and Documented Effects- Susanne Dodillet and Petra Östergren; Impacts of the Swedish Criminalisation of the Purchase of Sex on Sex Workers-Jey Levy, Cambridge University.

2.4.5. Насилството врз сексуалните работници

Како што тврдат сексуалните работнички и нивните поддржувачи во Шведска сето ова доведува до зголемување на насилството насочено кон сексуалните работници.

Истражувањата меѓу сексуалните работници покажуваат дека тие се соочуваат со насилство и во услови кога не се криминализира нивната работа, меѓутоа во услови кога нивната работа е криминализирана, директно или индиректно, ризикот од насилство е многукратно зголемен. Со воведување на правната рамка за криминализација на купувањето сексуални услуги, сексуалните работници кои работат во Шведска пријавувале дека се соочуваат со повеќе насилство отколку претходно. Сексуалните работници пријавиле дека трпат зголемен обем на насилство како од клиентите така и од Полицијата, но и од другите инволвирани во сексуалната работа како посредниците, сопствениците на станови и на хотели.

- **Насилство од клиенти** – по воведување на забраната, сексуалните работници, особено оние кои работат на улица, наведуваат дека се многу повеќе изложени на психичко и на физичко насилство од клиентите. Една од главните причини поради кои се случува ова е поради забраната, односно „составот“ на клиентите се сменил, па на улица најчесто сексуални услуги доаѓаат да бараат под дејство на алкохол или на дроги, клиенти со криминално минато, кои не се плашат од последиците на криминализацијата на купувањето сексуални услуги. Како друга причина која ја наведуваат сексуалните работници, а што беше спомнато и погоре, е дека поради криминализацијата сексуалните работници се приморани своите услуги да ги нудат на затскриени места, надвор од градовите, во сомнителни угостителски објекти, што секако ги прави многу повеќе ранливи и изложени на насилство од клиенти. Уште една причина која ја наведуваат сексуалните работници е незаинтересираноста на Полицијата да ги заштити нивните права и дека не добиваат заштита како останатите граѓани, што придонесува во охрабрување на насилните клиенти да вршат насилство.^[30]
- **Насилство и малтретирање од Полиција** – по воведување на забраната, некои од сексуалните работници во организациите кои ги штитат нивните права имаат пријавено случаи на малтретирање и поретко насилство од страна на Полиција, најчесто во вид на протерување од одредено место, навреди, неприфаќање на пријави во случај кога сексуалните работници се жртви на друг вид насилство (силување, грабежи и слично), што секако придонесува до намалување на довербата во оваа институција. Од друга страна, пак, иако сексуалните работници пријавуваат вакво незаконско постапување на Полицијата, свеста на полициските службеници во однос на прекршувањето на правата на сексуалните работници е на многу ниско ниво. Така припадници на Одделот за проституција при Стокхолмшката полиција ќе изјават дека: „... Не, дефинитивно не. Всушност, сега првпат слушам дека тоа воопшто би можело да претставува проблем.... но, секако, возможно е такво нешто и доколку постои шанса некој од полицајците да постапува несоодветно со сексуалните работници одвреме навреме, тоа сигурно би било исклучок.“ (Jes Levs). Ова укажува на ставот на властите дека иако законски сексуалната работа не е криминализирана, сепак во пракса таа се смета за недозволена работа и со сексуалните работници се постапува како со криминалци.^[31]
- **Насилство од други лица** – сексуалните работници поради наведената забрана за купување сексуални услуги, како што погоре наведовме, често се принудени да бараат заштита од одредени лица, што пак дополнително ги прави ранливи и подложни на насилство. Исто така сексуалните работници пријавуваат насилство од газдите на станови и на угостителски објекти, кои поради стравот од кривична одговорност грубо постапуваат со сексуалните работници кога ќе дознаат дека нивните објекти се користеле за давање сексуални услуги.^[32]

30 The Swedish Sex Purchase Act: Claimed Success and Documented Effects- Susanne Dodillet and Petra Östergren; Impacts of the Swedish Criminalisation of the Purchase of Sex on Sex Workers-Jey Levy, Cambridge University.

31 Impacts of the Swedish Criminalisation of the Purchase of Sex on Sex Workers-Jey Levy, Cambridge University.

32 The Swedish Sex Purchase Act: Claimed Success and Documented Effects- Susanne Dodillet and Petra Östergren; Impacts of the Swedish Criminalisation of the Purchase of Sex on Sex Workers-Jey Levy, Cambridge University.

2.4.6. Стигмата и дискриминацијата

Уште еден негативен ефект кој сексуалните работници го трпат поради забраната и воведување на т. н. шведски модел е зголемување на стигмата од околината и нееднаквиот третман. Имено, најголем дел сексуални работници изјавиле дека откако е воведена криминализацијата на клиентите се соочиле со зголемена стигма од страна на околината. Ова се должи на тоа што ставот на властите и на поддржувачите на шведскиот модел е дека сексуалната работа е морално и општествено неоправдан начин на заработка и дека ниедна жена која доколку не се најде во таква положба не би се одлучила доброволно да дава сексуални услуги заради заработка. Сексуалните работници изјавиле дека стигмата влијае и придонесува за нееднаквиот третман, а нееднаквиот третман придонесува за ограничување на нивните права, особено на правото на здравје, правото на работа и заработка и правото на домување и сопственост.^[33]

2.4.7. Ефектите од шведскиот модел по здравјето на сексуалните работници

Овој критериум во официјалните извештаи воопшто не е евалуиран. Меѓутоа, од останатите анализи и истражувања може да се каже дека т. н. шведски модел има негативен ефект по здравјето на сексуалните работници и како последица од воведување на криминализација на клиентите здравјето на сексуалните работници е значително повеќе изложено на ризик, што не е случај во услови на декриминализација. Сексуалните работници пријавуваат дека, по стапувањето на сила на ваквата легислатива, поради страв од инкриминација целиот процес на купување/давање сексуални услуги се одвива многу брзо поради што тие немаат доволно време да ги проценат клиентите. Како најголем проблем на сексуалните работници, кој беше спомнат и погоре, особено на оние кои работат на улица, е дека поради намалениот број на клиенти сега се принудени да се согласат на услови кои ги диктираат клиентите. Тоа значи дека многу почесто се во ситуација да се согласат на секс без кондоми како заштита од СТИ и бременост за да можат доволно да заработат за задоволување на своите потреби, што најмногу го доведува во ризик нивното здравје. Ова особено претставува ризик за сексуалните работници кои воедно се и корисници на дроги. Во прилог на овие тврдења одат и резултатите од спроведените анкети кои покажале, од една страна, дека само 18,7 % од сексуалните работници на улица имале секс со кондом, а од друга страна податоците покажале пораст на преваленцата на СТИ и на ХИВ меѓу сексуалните работници. Ова се припишува како директна последица на криминализацијата на клиентите. Криминализацијата на другите активности во врска со сексуалната работа како забраната за промоција и помагање исто така во голема мера влијае на можностите за спроведување програми за намалување на штети. Така обезбедување на бесплатни кондоми е возможно само преку центрите за проституција кои, од друга страна, навечер кога во најголема мера се одвива сексуалната работа се затворени. Ставот на професионалците за овој проблем е дека ако заработуваат од проституција, тогаш можат да си дозволат да си купат и кондоми заради заштита. Стигмата и дискриминацијата, од друга страна, исто така го ограничуваат пристапот до здравствена помош и грижа за сексуалните работници, па така сексуалните работници изјавиле дека биле условувани од социјалните и од здравствените работници да се согласат да влезат во програмите дизајнирани за излез од сексуалната работа ако сакаат да добијат здравствена помош.^[34]

2.4.8. Ефектите од Законот на трговијата со луѓе заради сексуална експлоатација во Шведска

Во официјалниот извештај за евалуација на забраната за купување сексуални услуги е наведено дека е јасно дека забраната за купување сексуални услуги дејствува како ограничување на лицата

33 The Swedish Sex Purchase Act: Claimed Success and Documented Effects- Susanne Dodillet and Petra Östergren; Impacts of the Swedish Criminalisation of the Purchase of Sex on Sex Workers-Jey Levy, Cambridge University.

34 The Swedish Sex Purchase Act: Claimed Success and Documented Effects- Susanne Dodillet and Petra Östergren; Impacts of the Swedish Criminalisation of the Purchase of Sex on Sex Workers-Jey Levy, Cambridge University.

кои се занимаваат со трговија на луѓе да започнат свој „бизнис“ во Шведска. Меѓутоа, неколку месеци пред да излезе овој извештај, претставникот на Националниот полициски одбор на прес-конференција изјавил:

„Сериозен организиран криминал, вклучувајќи и трговија со луѓе, се зголеми и зајакна во изминатава декада. Тоа претставува сериозен социјален проблем во Шведска, додека организираниот криминал прави огромни суми на профит од сексуалната експлоатација на тргуваните лица.“

Слични несовпаѓања и контрадикторности со официјалните извештаи има и во изјавите на претставниците на Националниот совет за превенција од криминал, во кои се наведува дека Актот за забрана на купување сексуални услуги може да се каже дека овозможил подобрени услови за работа на лицата кои се занимаваат со софистициран криминал и трговија со луѓе и кои имаат способности и капацитети да ги спроведуваат овие активности без да бидат фатени од шведските власти.

Дека ваквите заклучоци во корист на забраната се паушални и се неиздржани со податоци укажуваат и податоците кои се добиваат од Националниот полициски одбор кој за периодот од 2002 до 2006 година наведува дека проценетиот број на тргувани лица заради сексуална експлоатација во Шведска се движи од 400 до 600, додека од 2007 до 2010 година има огромно опаѓање на оваа преваленца дури на 0, а за 2010 нема никаков податок. Истото ова се однесува и на лицата обвинети и осудени за ваков вид организиран криминал.

За негативниот ефект на ваквите одредби зборуваат и полицајците кои работат на организиран криминал и кои кажуваат дека пред воведување на овие измени најголем дел од дојавите за тргувани лица заради сексуална експлоатација била од корисниците на тие услуги, меѓутоа по криминализацијата на купувањето на сексуалните услуги вакви дојави речиси и да нема бидејќи корисниците на сексуалните услуги се плашат дека можат да бидат подложени на кривичен прогон доколку во Полиција изјават дека купувале сексуални услуги. Полицајците кои работат на овие криминали наведуваат дека ова претставува сериозна пречка во борбата со трговијата со луѓе.^[35]

2.5. Луѓе под 18 години и сексуалната работа

Со измените на Кривичниот законик на Шведска (Code Penale, section 9, 2004), со кои се вовеле како кривично дело купување сексуални услуги меѓу возрасни, но и се воведоа нови сексуални деликти како детска порнографија и слично, се вовеле како кривично дело со кое се забранува наведување, убедување на малолетно лице да договори или да влезе во сексуален однос за пари. Казната за ова дело е до две години казна затвор. Меѓутоа, карактеристично е што кај сите други сексуални деликти кои се однесуваат на сексуална злоупотреба на деца (силување, порнографија, сексуална злоупотреба и сл.) возрасната граница е утврдена на 15 години (односно лицето треба да е 15 години или помладо), додека само кај ова дело возрасната граница е утврдена на лица под 18 години.

Во Евалуациониот извештај од 2010 година, во главата 4 се наведува дека според заклучокот на Бирото за млади (Board for Youth affairs) најголем дел од младите лица кои биле сексуално експлоатирани за пари контактот со купувачите го направиле преку интернет, кој е поткрепен со истражувањето спроведено од страна на ова биро, кое покажало дека 20 000 млади луѓе имале сексуален однос за пари (1,7 %). Во овој извештај исто така се дава податок и од извештајот на Националното биро за здравје и благосостојба (National Board of health and welfare) со кој се индицира дека од контактите кои ги имале социјалните служби со лица кои даваат сексуални услуги за пари, најголем дел од нив првпат имале секс за пари на возраст од 13 до 15 години.

Меѓутоа, Комитетот во Евалуациониот извештај од 2010 година истакнува дека сепак нема доволно детални и прецизни податоци за млади лица кои биле сексуално експлоатирани за пари, па оттука не можат да дадат заклучок дали бројот на оваа популација во трговијата со секс во последната декада откако се применува Законот се зголемила или се намалила.^[36]

Како и да е, и во меѓународните договори за заштита на децата, според кои за деца се сметаат сите лица до 18 години, се нагласува дека децата треба да бидат заштитени од сексуална експлоатација, вклучително и сексуална експлоатација за пари (Конвенција за заштита на правата на детето на ОН).

2.6. Останати проблеми кои произлегуваат од шведскиот модел

2.6.1 Проблеми со оданочување на заработката

Во Шведска, иако сексуалната работа не е призната како легална работа, сепак сексуалните работници се обврзани да ја пријавуваат заработката и да плаќаат данок како и сите останати граѓани. Но, при пријавувањето на данокот сексуалните работници се соочуваат со проблеми бидејќи, од една страна сексуалната работа не е легална дејност, во пријавата не можат да ја пријават заработката од таа дејност, а од друга страна доколку регистрираат бизнис ќе мора да ги пријавуваат клиентите. На крајот, доколку не ја пријават заработката можат да се сочат со правни последици од непријавување на заработката. И, секако, стигмата во даночните службите кога ќе се дознае од што е пријавената заработка е дополнителна причина за одвраќање на сексуалните работници да пријавуваат данок.^[37]

2.6.2. Ограничување на пристапот до домување

Со воведување на криминализацијата на промоцијата и на посредувањето се наметнува забрана на сопствениците на станови да издаваат станови на лица кои се занимаваат со сексуална работа или кои посредуваат во давањето сексуални услуги. Ова во пракса значи отежнат пристап до домување на сексуалните работници, губење на правото за домување во согласност со Имотниот законик и Актот за домување од причина што под страв од инкриминација сите сопственици или здруженија на сосопственици или воопшто не им издаваат станови или им го прекинуваат договорот за закуп или домување. Овие одредби, покрај одредбите за криминализација на клиентите, дополнително придонесуваат за маргинализација и потиснување во подземните структури на сексуалните работници.^[38]

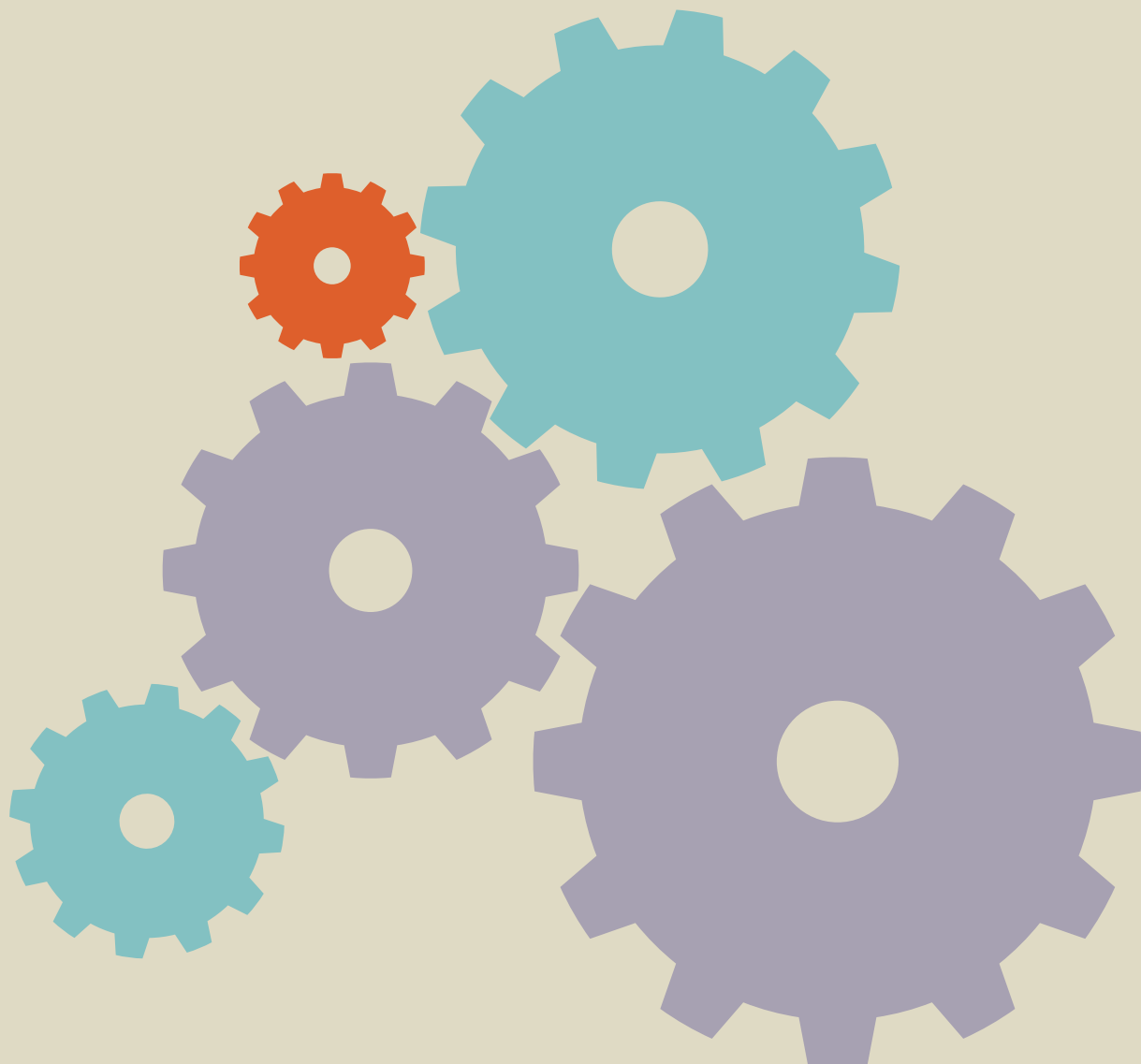
2.6.3. Повреда на правото на приватност и на личен избор

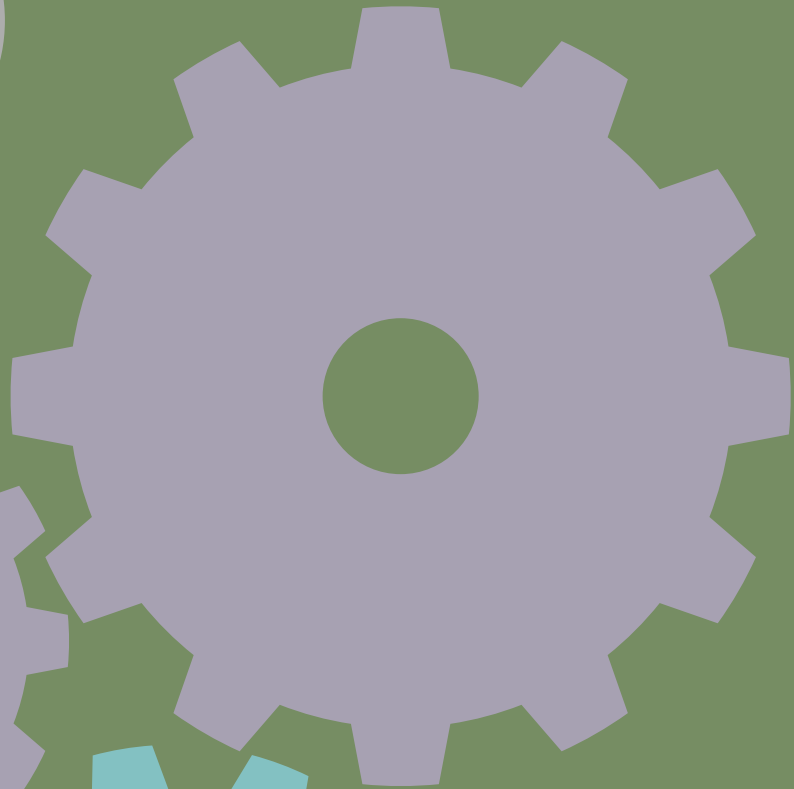
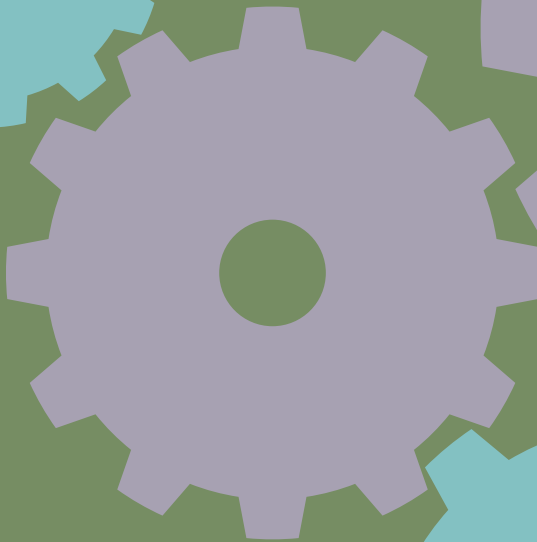
Со ваквата правна регулатива се навлегува во правото на приватност и на личен избор. Едниот аспект е тоа што во согласност со кривичните одредби партнерите и блиските лица кои живеат и се во лични односи со сексуалните работници можат да бидат инкриминирани за нивно финансиско искористување. Ова дефинитивно значи директно навлегување во приватниот живот на возрасни луѓе кои се во можност свесно да расудуваат и да донесуваат одлуки за себе. Другиот аспект е тоа што сексуалните работници во согласност со оваа легислатива се третираат како жртви, не се прифаќа дека постојат луѓе кои свесно донеле одлука да заработуваат преку давање сексуални услуги, па оттука на сексуалните работници им се нудат само програми кои се дизајнирани да овозможат излегување од сексуалната работа. Како што во една прилика има изјавено сексуалната работничка и активистка во Росе Алијанце, Пија Јакопсон, за третманот на жртви: **„Ние сакаме да ве спасиме, а ако вие не сакате ќе ве казиме“**. Со ова директно се навлегува во правото на личен избор на поединците, а возрасни лица се третираат како да не се способни самите да донесат разумна и свесна одлука што да прават во својот живот.

37 The Swedish Sex Purchase Act: Claimed Success and Documented Effects- Susanne Dodillet and Petra Öster-
gren; Impacts of the Swedish Criminalisation of the Purchase of Sex on Sex Workers-Jey Levy, Cambridge University.

38 The Swedish Sex Purchase Act: Claimed Success and Documented Effects- Susanne Dodillet and Petra Öster-
gren; Impacts of the Swedish Criminalisation of the Purchase of Sex on Sex Workers-Jey Levy, Cambridge University.

КОМПАРАТИВНА АНАЛИЗА НА МОДЕЛИТЕ НА РЕГУЛИРАЊЕ НА СЕКСУАЛНАТА РАБОТА
(ШВЕДСКА, НОВ ЗЕЛАНД И ГЕРМАНИЈА)

3

НОВ ЗЕЛАНД – МОДЕЛ НА ДЕКРИМИНАЛИЗАЦИЈА НА СЕКСУАЛНАТА РАБОТА

Во јуни 2003 година, Нов Зеланд стана првата земја во светот која ја декриминализираше сексуална работа. Законот за реформа на проституцијата (во понатамошниот текст: Законот) е донесен како резултат на долгогодишната заложба, лобирање и застапување од страна на здруженија и на колективи на сексуалните работници, поддржувачи, членови на Парламентот и професионалци од областа на јавното здравство. Со усвојувањето на Законот се укинати дотогашните закони со кои кривично се казнуваат сексуалните работници и се усвоени политиките насочени кон зачувување на јавното здравје и заштита на човековите права на сексуалните работници. Оваа измена на законската рамка е признание дека дотогашните закони и политики се штетни за сексуалните работници, па потребна е реформа на повеќе нивоа.^[39] Законскиот пристап се разликува од дотогашните модели на регулација кои постојеа во одделни земји во кои сексуалната работа се смета за легална, ја елиминира моралната перспектива на појавата и ги признава човековите права на сексуалните работници. Законот овозможува правна заштита во случај на дискриминација и нефер услови за работа.

Споредбено постои разлика во развојот на државата, на правниот систем, на културата во Нов Зеланд и Македонија, но кога станува збор за состојбата со сексуалните работници постојат многу сличности. Криминализацијата на сексуалната работа придонесува за создавање средина во која насилството врз сексуалните работници се толерира и ги остава без соодветна заштита.^[40] Имено, пред донесување на Законот во 2003 година повеќето активности врзани со сексуалната работа биле забранети, што резултирало со зголемено насилство врз сексуалните работници. И покрај различниот историски развој на правата на жените и степенот на прифаќање на сексуалната работа од страна на општеството, сепак сексуалните работници во Нов Зеланд, како и во Македонија се соочуваат со стигма која влијае на нивното ментално здравје.

Пред донесување на Законот, во Нов Зеланд сексуалната работа не била забранета, но кривично се гонеле сите активности поврзани со сексуалната работа, вклучувајќи и нудење сексуални услуги за пари на јавно место.^[41] Од друга страна, како и во македонскиот закон, клиентите не биле кривично одговорни за плаќање или за нудење за плаќање на сексуална услуга. Постоел двоен стандард бидејќи сексуален работник може да биде обвинет за проституирање и да се изложи на кривична

39 Taking the crime out of sex work: New Zealand sex workers' fight for decriminalization, Bristol: Policy Press; Harcourt C., Egger S., Donovan B. 2010. pp. 39-43.

40 World Health Organization Violence Against Women and HIV/AIDS. Critical Intersection, Information Bulletin Series, No.3, 2005.

41 Summary Offences Act 1981, Section 26.

одговорност, додека според Законот клиентот не врши никаков прекршок.^[42]

Со оглед дека раководењето со бордели било забрането, најчесто сексуалната работа се одвивала во салони за масажа. Сексуалните работници биле жртва на насилно и на експлоататорско однесување од сопствениците и управителите на бизнисот со ограничен пристап до правдата поради страв од казнување и дополнително виктимизирање. Пред донесувањето на Законот, во случај на полициска рација во простории каде што се одвивала сексуалната работа, присуството на едукативен материјал за безбеден секс и кондоми се користело како доказ да се обезбеди кривична осуда против управителите со просторот и сексуалните работници.^[43] Оваа пракса е слична на постапувањето на Полицијата и останатите органи за спроведување на законот во Македонија кога пронајдените кондоми кај поединци претставуваат доказ за сексуална работа.^[44]

Со усвојување на Законот сите одредби со кои кривично се гони за дејствија поврзани со сексуалната работа се исфрлени, а на сила стапуваат одредби кои ја менуваат политиката за сексуалната работа од морализирачка во политика заснована на јавно здравје и човекови права. Законот е поделен во четири дела. Првиот дел ги дефинира целта на донесувањето на Законот и значењето на поимите кои се користат во текстот на Законот. Понатаму Законот ги регулира сексуалните услуги, организирање на сексуалната работа, услови кои треба да бидат исполнети, заштита на сексуалните работници, влијание на декриминализацијата во однос на имиграциската политика и начинот на контрола врз сексуалната работа од страна на надлежните органи. Во третиот дел е регулирана постапката за сертифицирање на операторите кои можат да се занимаваат со сексуална работа. На крај, четвртиот дел содржи одредби со кои полесно се операционализира овој, но и други закони кои го засегаат начинот на организирање на сексуалната работа.

Целта на Законот е да се декриминализира доброволната сексуална работа меѓу возрасни луѓе без јавно одобрување или поддршка, но и без морално санкционирање на сексуалната работа и нејзиното користење. Со Законот се создава рамка со која се штитат човековите права на сексуалните работници, се промовираат благосостојбата и професионалното здравје и безбедноста на сексуалните работници и ги штити од нивна експлоатација. Законот го рефлектира пристапот на јавното здравје и е во согласност со политиките за заштита на јавното здравје. Посебно значајно е што една од целите на Законот е спроведување одредени реформи кои ќе обезбедат целисходна примена на останатите одредби од Законот, но и други закони кои задираат во организирањето и реализирањето на сексуалната работа.

42 Taking the crime out of sex work: New Zealand sex workers' fight for decriminalization, Bristol: Policy Press; Harcourt C., Egger S., Donovan B. 2010.

43 Taking the crime out of sex work: New Zealand sex workers' fight for decriminalization, Bristol: Policy Press; Harcourt C., Egger S., Donovan B. 2010, p. 76.

44 SWAN Мрежа на организации за застапување на правата на сексуалните работници. Потфрлање на правдата: Институционално и вон-институционално насилство кон сексуалните работници и потрага по заштита и праведност, мај 2015 стр. 14-15. Достапно на: http://hops.org.mk/sites/default/files/mkd_foj_1.pdf

3.1. Комитет за оценка на Законот

Законот е донесен како резултат на потребата од промени во политиката за сексуалната работа со цел заштита на правата и на здравјето на сексуалните работници. Со Законот е предвидено основање на Комитет за оценка на Законот, кој е составен од единаесет членови именувани од министерот за правда, а кои ги претставуваат сите засегнати страни. Задолжително во Комитетот членуваат 2 претставника од Министерството за правда; 1 претставник од Министерството за женски работи; 1 лице номинирано од Министерството за здравство; 1 претставник од Министерството за полиција; 2 претставника од Министерството за трговија, кои ги претставуваат управителите на трговската дејност со сексуална работа; 1 претставник на Министерството за локална самоуправа и 3 луѓе номинирани од колективот на сексуални работници во Нов Зеланд (New Zealand Prostitute Collective) или друг ентитет кој ги штити интересите на сексуалните работници.

Комитетот има обврска по стапувањето во сила на Законот да направи проценка на бројот на сексуалните работници во Нов Зеланд и други прашања поврзани со сексуалната работа и за тоа да го извести Министерството за правда. Во периодот по 3 години, а пред истекот на 5 години од усвојувањето на Законот, Комитетот има обврска:

- Да направи проценка на имплементацијата на Законот;
- Да направи проценка на влијанието на Законот врз бројот на сексуални работници и други прашања поврзани со сексуалните работници и сексуалната работа;
- Да направи проценка на природата и на соодветноста на средствата достапни за помош на луѓето да не почнат со сексуална работа или да престанат да работат како сексуални работници;
- Да разгледаат дали е потребно какво било дополнување на Законот или друг закон, а посебно дали системот за сертифицирање е ефикасен или може да се подобри, дали друг орган може или треба да ги издава и дали е потребен систем за идентификување на локацијата на трговската дејност со сексуална работа;
- Да разгледаат дали е потребно дополнување на Законот во врска со сексуалните работници или сексуалната работа и
- Дали е потребна понатамошна оценка на прашањата што се предмет на разгледување на Комитетот.

Во согласност со законската обврска, во периодот од 2004 до 2008 година, Комитетот подготвил сеопфатна анализа на состојбите по усвојувањето на Законот. Извештајот на Комитетот за оценка на Законот за реформа на проституцијата од 2003 година (во понатамошниот текст: Извештајот) ги содржи наодите за досегашната имплементација и препораките за подобрување на Законот.^[45] Извештајот бил поднесен до министерот за правда кој понатаму го презентирал пред Парламентот. Со поднесувањето на Извештајот до министерот за правда, Комитетот ја исполнил својата законска обврска и престанал да постои.

Комитетот работел во состав од професионалци од различни области, и тоа калуѓерка, сексуален работник, управител на бордел, лекар од општа пракса, претставник на академската заедница, советник од локалната самоуправа, криминолог, службеник во јавното здравство, социјален работник, претставник на здружение на граѓани и пензиониран полицаец. Навидум составот на Комитетот изгледа неверојатно, но нивната работа е заснована на човековите права, заштитата на професионалното здравје и сигурноста на сексуалните работници, безбедноста при работа и забраната за вклучување на малолетни луѓе во сексуалната индустрија. Врз основа на нивната петгодишна работа е произведен сеопфатен извештај што ги адресира прашањата кои биле предмет на сериозни расправи и за кои постоеле силни противници зошто Законот не треба да биде усвоен.

.....
45 Ministry of Justice. Report of the Prostitution Law Review Committee on the Operation of the Prostitution Reform Act 2003, 2008.

Извештајот на Комитетот дава одговори на прашањата кои се дадени со Законот како важни за оценка на имплементацијата на Законот и потребата од измена и дополнување. Наодите во Извештајот се засноваат на истражувања направени во периодот по усвојувањето на Законот и врз колективното искуство на членовите на Комитетот, и се претставени во продолжение на текстот за одделните прашања кои се предмет на оваа анализа.

3.2. Дефинирање на термините

Законот ги дефинира термините што се користат во текстот, а преку кои ќе се овозможи јасна и прецизна примена на одредбите во пракса без да се остави простор за арбитрарност и злоупотреби од страна на надлежните институции, но и за самите сексуални работници и корисниците на нивните услуги. Во таа смисла, сексуален работник е лице кое дава сексуални услуги, а клиент е лице кое добива или бара да добие сексуална услуга. Во врска со добивањето на сексуалната услуга и плаќањето за неа, сексуалната услуга е дефинирана како физичко учество на лице во сексуален чин со цел задоволување на друго лице и за која услуга е платено или на друг начин надоместено, независно дали плаќањето е извршено на лицето кое ја дава услугата или на друго лице. Занимавање со проституција (сексуална работа) значи давање или договарање за давање сексуална услуга. Според Законот, сексуалната работа се одвива во бордели, односно простории кои постојано или повремено се користат за сексуална работа, што не вклучува простории кои нормално се користат како сместувачки капацитети за пари, доколку сексуалната работа се одвива според договор направен на кое било место. Оператор претставува кое било лице кое независно дали само или со друг поседува, раководи, контролира или управува бизнис во кој се даваат сексуални услуги. Управителот на трговската дејност (операторот) го организира функционирањето на сексуалната работа во своите простории и ги определува условите за работа, работното време на сексуалниот работник, како и надоместокот за извршената работа кој сексуалниот работник ќе го добие за дадената услуга. Условите за работа се дел од договорот за работа за кои дава согласност и сексуалниот работник вработен или ангажиран кај операторот.

Сексуалната работа во Нов Зеланд се одвива во контекст во кој е дозволено самостојното работење, работа во група од не повеќе од четири сексуални работници кои самите се грижат за работата и ја добиваат целата заработка за себе (мал бордел самостојно раководен) и работа во бордел кој е раководен од т. н. оператор. Секој оператор кој се занимава со сексуална работа (во смисла на Законот, тоа подразбира дава сексуални услуги или договара давање сексуални услуги) мора да поседува сертификат издаден од надлежен орган, во спротивно лицето ќе биде казнето со парична казна. Како оператор не се смета сексуален работник кој работи во мал бордел кој е раководен од самите сексуални работници кои имаат целосна контрола врз својата индивидуална заработка во борделот.

3.3. Издавање дозвола за работа

Операторот на бордел, за да се стекне со сертификат, потребно е да поднесе барање до регистраторот во окружниот суд на однапред утврден формулар и да уплати одреден надоместок. Кон барањето операторот треба да приложи лични податоци заедно со копија од документ за идентификација, адреса на која може да прима пошта и фотографии. Основни услови за добивање сертификат е лицето да е постаро од 18 години, да ја поднесе комплетната документација предвидена со Законот и да нема претходна забрана да поседува сертификат. Сертификатот се издава во пропишана форма со задолжително прикачување на фотографијата на операторот. Доколку се одбие барањето за издавање сертификат, судот е должен во писмена форма да го информира потенцијалниот оператор за причините за одбивањето и за начинот на кој може да поднесе барање за поништување на забраната во согласност со Законот.

Поединец ќе добие забрана да поседува сертификат доколку е осуден за сторување, обид за сторување, соучестувал во сторувањето или заговарал да се стори некој од прекршоците предвидени со Законот или за кривично дело за кое со следните оддели на Кривичниот законик (Crime Act 1961) е предвидена казна затвор од 2 или повеќе години, и тоа: (1) учество во организирана криминална група; (2) кривични дела поврзани со сексуалната слобода; (3) убиство; (4) разбојништво; (5) перење пари. Исто така Законот предвидува дисквалификација за издавање сертификат доколку лицето е виновно за прекршок од Законот за оружје (Arms Act 1983) или на Законот за злоупотреба на дрога (Misuse of Drugs Act 1975). Лицето кое има забрана за поседување сертификат може да поднесе писмено барање до судот за издавање наредба за повлекување на забраната. Барањето се доставува до судија во окружниот суд и до Полицијата. Полицијата е обврзана во рок од три недели да изготви и да достави извештај до регистраторот кој, пак, доставува копија од извештајот до барателот за издавање на сертификатот. Судијата може да ја повлече забраната за издавање на сертификатот доколку прекршокот не е од природа која може да влијае на неговата/нејзината работа или доколку од сторувањето на прекршокот изминал подолг период кој не треба да претставува пречка за издавање на сертификатот. Во секој случај, Законот предвидува јасна процедура за оценка на барателот на сертификатот со рокови во кои надлежната институција треба да одлучи и критериумите врз чија основа ќе ја заснова својата одлука. Со овие одредби законодавецот предвидел постапката за издавање, односно одбивање за издавање сертификат да е јасна, транспарентна и предвидлива за странките.

Дозволата за работа се обновува во рок од една година од издавањето, а доколку за време на поседувањето на дозволата носителот стори кривично дело/прекршок според кое/кој не може да биде носител на дозволата, регистраторот ќе ја поништи дозволата за работа. Комитетот од анализата на спроведувањето на Законот заклучил дека обврската за обновување на дозволата за работа секоја година е честа и непотребна, па предлага обврската за обновување на дозволата за работа да се прави на секои три години. Во согласност со Законот, месно надлежниот суд кој ја издава дозволата за работа на борделите води евиденција за издадените дозволи и може да споделува статистички податоци со останатите институции без да ги открие личните податоци на носителите на дозволата. Заштитата на личните податоци на луѓето кои се занимаваат со сексуална работа е клучна за елиминирање на стигмата спрема нив и обезбедување на поголема сигурност во работата. Пред донесување на Законот, Полицијата имала непречен пристап до базата на податоци за вработените во салоните за масажа каде што најчесто работеле сексуалните работници со што редовно се кршеле правата од страна на Полицијата преку арбитражни претреси и приведувања. Врз основа на овие сознанија, Полицијата и самата водела евиденција на луѓе вклучени во сексуалната индустрија.^[46]

Во услови кога сексуалната работа е криминализирана, каков што е случајот со Македонија, Полицијата води евиденција на луѓе кои се занимаваат со сексуална работа, а со тоа се продлабочува стигмата спрема овие луѓе и стравот да пријават насилство бидејќи и самите се дел од регистрите кои

46 Taking the crime out of sex work: New Zealand sex workers' fight for decriminalization, Bristol: Policy Press; Harcourt C., Egger S., Donovan B. 2010. p. 45.

ги води Полицијата.^[47] Злоупотребата на личните податоци на сексуалните работници ја зголемува недовербата во институциите, посебно кон Полицијата, со што директно се придонесува кон невидливост на повредите врз сексуалните работници.

.....
47 SWAN. Arrest the Violence. Human Rights Abuses against Sex Workers in Central and Eastern Europe and Central Asia, 2009.

3.4. Здравствени критериуми за реализирање на сексуалната работа

Резултатите од истражувањата покажуваат дека криминализацијата на сексуалната работа и недостатокот на пристап до правда како придружен елемент на криминализацијата ги присилува сексуалните работници да работат во околности кои им ја намалуваат способноста да ги контролираат условите за работа, а при тоа да не можат да ја добијат заштитата во согласност со работните и здравствените стандарди. Затоа декриминализацијата на сексуалната работа, по примерот на Нов Зеланд, е интегрален дел на јавното здравство бидејќи придонесува за подобро и унапредено здравје на сексуалните работници.^[48]

Едно од централните прашања регулирани со Законот во Нов Зеланд е токму заштитата на здравјето на луѓето кои се вклучени во сексуалната работа. Операторите со сексуална работа мора да усвојат и да промовираат практикување безбеден сексуален однос. За таа цел, операторите треба да ги преземат сите неопходни мерки со кои ќе се гарантира дека ниедна сексуална услуга нема да биде дадена од страна на сексуален работник без користење на заштитно средство (кондом) ако услугата вклучува вагинална, анална или орална пенетрација или која било друга активност која може да претставува сличен или посериозен ризик за добивање или за пренесување на сексуално пренослива инфекција. Според Здружението на сексуални работници во Нов Зеланд, обврската на сексуалните работници и на клиентите да усвојат безбедни сексуални практики, регулирани во одделот 9 од Законот, не обезбедува дополнителна заштита на сексуалните работници. Напротив, тие сметаат дека законата за казна поради непочитување на обврската за примена на безбедни сексуални практики лесно може да се злоупотреби против сексуалните работници, па ваквата обврска единствено претставува заштита за операторите и за клиентите, а не и за сексуалните работници.^[49]

Покрај обврската за користење заштитно средство за време на сексуалниот однос меѓу сексуалните работници и клиентите, операторот има обврска да дава писмени или усни информации на сексуалните работници и на клиентите во врска со нивното здравје, како и јавно да ги објави информациите за начините на заштита во борделите. Во делот на Законот во кој се регулирани здравствените и безбедносните мерки се дефинира што се подразбира под здравствена информација. Содржината на информацијата треба да се однесува на безбедни сексуални практики и за постоечките услуги за превенција и лекување на сексуално преносливи инфекции, посебно за заштита од сексуално преносливи инфекции вклучувајќи ХИВ, хепатитис А, Б и Ц. Информациите треба да се достапни на јазик разбирлив за сексуалните работници, а доколку не го разбираат локалниот јазик, операторот треба да им обезбеди информации на јазикот кој го разбираат. Безбедниот секс е основа за безбедни услови при работа, па затоа операторот има обврска да обезбеди обука и дистрибуција на информации на сите вработени.^[50] Во пракса, операторите во соработка со здруженијата на граѓани можат да обезбедат пристап до информации на различни јазици преку обезбедување печатени материјали со јасни и недвосмислени информации за заштита на здравјето и сигурноста на сексуалните работници.

Операторите треба да преземат и други мерки со кои ќе го минимизираат ризикот сексуалните работници и нивните клиенти да бидат засегнати од сексуално преносливи инфекции. Најчесто сексуалната работа е врзана за стереотипот дека луѓето кои се занимаваат со сексуална работа се носители и се преносители на сексуално преносливи инфекции. Поради ова законодавецот предвидел дека при информирањето за заштита на здравјето на корисниците на услугите и на сексуалните работници, информацијата не смее да имплицира дека медицинското испитување кај сексуалниот работник значи дека тој/таа не е или е носител на сексуално пренослива инфекција.

48 <http://www.safersexwork.ca/wp-content/uploads/2014/06/10WaystoExplainProstitutionLawReform.pdf>

49 Разговор со претставник на Здружението на сексуални работници во Нов Зеланд (New Zealand Prostitute Collective), февруари 2016.

50 Department of Labour (NZ) (2004) A Guide to Occupational Health and Safety in the New Zealand Sex Industry Occupational Safety and Health Service, Department of Labour.

Обврската за заштита на јавното здравје и здравјето на луѓето вклучени во сексуалната работа наметнува обврска за усвојување безбедни сексуални практики и од страна на самите сексуални работници и од клиентите кои ги користат нивните услуги. Затоа Законот забранува нудење или користење сексуална услуга која вклучува вагинална, анална или орална пенетрација без заштита. Исто така забранета е и која било друга активност која може да ги изложи сексуалните работници и клиентите на сличен или на поголем ризик од пренесување на сексуално преносливи инфекции. Заради заштита на приватноста и на интегритетот на луѓето вклучени во сексуалната работа и елиминирање на стигмата во оваа индустрија, Законот забранува да се изјавува или на кој било начин да се имплицира дека медицинското тестирање значи дека лицето не е или можеби е носител на некоја инфекција. За непридржување кон овие одредби, Законот предвидува парична санкција. Водечки правен случај е документиран во 2005 година кога сексуална работничка го пријавила во Полиција клиентот кој го отстранил кондомот без нејзино знаење за време на сексуалниот однос и ја изложил на загрозување на здравјето. Полицијата повела постапка против клиентот, кој во судска постапка го признал делото, а бил казнет во согласност со одредбите од Законот за реформа на проституцијата со парична казна од 400 долари.^[51]

Законот упатува на сеопфатна реформа во повеќе области заради доследно применување на одредбите и исполнување на целта на Законот. Имено, овој Закон појаснува дека сексуалната работа е работа во смисла на Законот за здравје и сигурност при вработување кој се применува од 1992 година и со него ќе се штитат сексуалните работници за време на давањето на сексуалните услуги. По усвојувањето на Законот, условите за работа во секс индустријата треба да бидат еднакво безбедни и сигурни како и во останатите стопански гранки, со утврдени мерки и активности специфични за оваа индустрија. Надлежните државни органи за работни односи и безбедност при работа, во консултација со Здружението на сексуални работници во Нов Зеланд (New Zealand Prostitute's Collective) кое работи на унапредување на правата на сексуалните работници и операторите со бордели, развиле Водич за професионално здравје и сигурност во сексуалната индустрија во Нов Зеланд.^[52] Овој водич содржи информации за сите засегнати страни, односно обврските на операторите како работодавци, права и обврски на сексуалните работници како самостојни работници или како вработени и за здруженијата на граѓани кои работат со сексуалните работници. Посебно внимание во водичот е посветено на психосоцијалните фактори кои можат да влијаат во работата, вклучувајќи ги насилството, употребата на алкохол и дрога и други фактори.

Истражувањата покажуваат дека како резултат на усвојување на Законот сексуалните работници се зајакнати да бараат безбедни услови за работа и да преговараат со клиентите за практикување безбеден секс.^[53] Во поткрепа на ова е и студијата неодамна објавена во Лансет (Lancet) со која се потврдува дека најголемиот потенцијал за намалување на ХИВ-инфекцијата меѓу сексуалните работнички е декриминализацијата која ќе спречи дури 46 % нови случаи на инфекции во следните десет години.^[54] Светската здравствена организација, исто така, ја поддржува декриминализацијата на сексуалната работа како добра пракса во превенцијата и третманот на ХИВ и други сексуално преносливи инфекции.^[55] Специјалниот известувач за правото на највисок стандард на физичко и ментално здравје при Обединетите нации во својот извештај констатира дека непризнавањето на сексуалната работа резултира со повреда на правото на здравје поради пропустот да се обезбедат безбедни услови за работа и недостатокот од правни лекови за заштита на професионалното здравје.

51 Taking the crime out of sex work: New Zealand sex workers' fight for decriminalization, Bristol: Policy Press; Harcourt C., Egger S., Donovan B. 2010, p. 78.

52 <http://www.undp.org/content/dam/undp/library/hiv/aids/English/HIV-2012-SexWorkAndLaw.pdf>

53 New Zealand Government. 2008. Report of the Prostitution Law Review Committee on the Operation of the Prostitution Reform Act 2003, p. 58

54 Shannon K., Strathdee S. et al., Global epidemiology of HIV among female sex workers: influence of structural determinants, Lancet Volume 385 no.9962, p. 55-71, January 2015.

55 WHO, UNFPA, UNAIDS, NSW. Prevention and treatment of HIV and other sexually transmitted infections for sex workers in low-and middle-income countries, December 2012.

Затоа специјалниот известувач за правото на здравје им препорачува на државите да ги укинат законите со кои се криминализира сексуалната работа и сите практики за сексуалната работа и да воспостават соодветна законска рамка со која сексуалните работници ќе уживаат сигурни услови за работа на кои имаат право.^[56]

Проценката на Комитетот за спроведувањето на Законот, пет години од неговата имплементација, покажува висок степен на употреба на кондоми во индустријата. Според податоците, употребата на кондоми била честа и пред да се воведат законската забрана за небезбедни сексуални практики како резултат на квалитетната кампања за превенција на ХИВ која во Нов Зеланд се спроведува од 1980 година. Затоа истражувањата покажуваат ниска инциденца на ХИВ меѓу сексуалните работници. Оттука може да се извлече заклучок дека декриминализацијата на сексуалната работа може да ја одржи или да ја подобри употребата на кондоми и практикување безбеден сексуален однос. Мора да се потенцира дека е неопходен системски пристап на долгогодишна кампања и вклучување на другите сектори (здравство, полиција) за да се спроведат квалитетни јавноздравствени политики кои резултираат со ниска ХИВ-инциденца меѓу сексуалните работници.^[57]

За илустрација, биобихејвиоралните истражувања во Македонија меѓу сексуалните работници исто така покажуваат висок степен на употреба на кондоми, што резултира со неидентификуван случај на ХИВ-инфекција меѓу сексуалните работници.^[58] Ваквата состојба е резултат на јавноздравствените политики за превенција меѓу групи во ризик и заложбата на здруженијата на граѓани кои со години спроведуваат бесплатни активности за тестирање за ХИВ, делење кондоми и лубриканти меѓу сексуалните работници, делење брошури со информации за заштита на здравјето и сигурноста на сексуалните работници и други активности насочени кон заштита на јавното здравство и унапредување на правата на сексуалните работници.

.....
56 Human Rights Council. Report of the Special Rapporteur on the right of everyone to the enjoyment of the highest attainable standard of physical and mental health, A/HRC/14/20, 27 April 2010.

57 New Zealand Government, Report of the Prostitution Law Reform Committee on the operation of the Prostitution Reform Act, 2008, p. 14.

58 Микиќ В., Арников А. и др. Извештај од биобихејвиоралното истражување кај сексуалните работници и сексуалните работнички во Македонија 2014 година, јули 2014, стр. 18.

3.5. Регулирање на сексуалната работа на локално ниво

Дел од прашањата поврзани со сексуалната работа им се препуштени на локалните власти за да ги дорегулираат преку усвојување подзаконски акти. Законот им остава простор на локалните власти да го доуредат начинот на кој ќе се поставуваат табли за реклама на објектите во кои се одвива сексуалната работа и да го регулираат определувањето на локации каде што можат да функционираат борделите и каде што може да се одвива сексуалната работа. Локалната власт во Нов Зеланд е поделена на регионална власт, територијална власт и унитарни совети, а во согласност со Законот регулирањето на овие прашања го прават советите на територијалната власт.

Огласувањето за давање сексуални услуги е забрането да се емитува на радио и телевизија, во кино и во печатени весници, освен во класификуван оддел во весникот предвиден за огласи. Објавувањето на интернет не е регулирано со закон, па операторите и сексуалните работници се рекламираат преку овој медиум. Територијалната власт може да донесе подзаконски акт со кој се забранува или се регулира поставување рекламни знаци на јавно место со кои се рекламира сексуалната работа. Ова ограничување може да се усвои само доколку локалната власт е сигурна дека подзаконскиот акт е неопходен за да се превенира јавното поставување на рекламни знаци кои, веројатно, ќе предизвикаат непријатност или ќе претставуваат сериозна навреда за просечната јавност, за луѓето кои ја користат областа, или е несоодветна со постоечкиот карактер или намената на областа. Забраната може да се однесува на содржината, на формата или на големината на рекламата која е изложена. Во постапката за подготовка и усвојување на подзаконските акти треба да се внимава секогаш да бидат во согласност со Повелбата за правата од 1990 година, иако се спротивни на Законот за локална власт со кој се регулира постапката за усвојување.^[59]

Локалните власти можат да носат подзаконски акти кои ќе важат на нивната територија со цел заштита на јавноста од непријатност; заштита, промоција и одржување на јавното здравје и безбедност и минимизирање на можноста за навредливо однесување на јавни места.^[60] Без ограничување на овие области, територијалната власт може да усвои подзаконски акт со цел регулирање на други области меѓу кои и тргување/промет на јавно место и управување со земјиштето.^[61] Во пракса ова може да биде пречка во доследното спроведување на целите на Законот, посебно во заштитата на здравјето и безбедноста на сексуалните работници.

По усвојувањето на Законот, дел од територијалните власти не направиле никаква промена во регулативата, додека мал дел усвоиле подзаконски акти во согласност со интересот на нивната локална заедница.^[62] На пример, во градовите Крајстчрч и Оукланд, територијалната власт усвоила рестриктивни подзаконски акти во однос на регулирањето на локациите за работа на борделите и на самостојната сексуална работа, што довело до затворање на борделите или втурнување на нивната работа во илегална, што всушност е спротивно на Законот. Советот на територијалната власт во Крајстчрч усвоил подзаконски акт со кој се воведуваат рестикции за поставување рекламни табли и со кој територијално се ограничуваат борделите и самостојните вршители на сексуалната работа. Во согласност со актот, тие можат да работат само во централното градско подрачје. Ова директно може да влијае врз работата на индивидуалните сексуални работници бидејќи не можат повеќе да работат од дома како самостојни сексуални работници како што им се гарантира со Законот. Исто така закупнината на просторот во централната деловна зона на градот е повисока, па управителите со бордели одлучиле да работат илегално во други делови од градот каде што имаат помали трошоци за закупнина на просторот за работа. Втурнување на сексуалната индустрија од кој било вид во илегални услови е спротивно на целта на Законот. Законот, исто така, пропишува јасна и транспарентна постапка

59 New Zealand Government, Local Government Act section 155 (3).

60 New Zealand Government, Local Government Act section 145.

61 New Zealand Government, Local Government Act section 146.

62 Taking the crime out of sex work: New Zealand sex workers' fight for decriminalization, Bristol: Policy Press; Harcourt C., Egger S., Donovan B. 2010 136.

за влез и претрес на бордели, па затоа едноставна пријава од соседи на бордел кој наводно работи надвор од дозволената зона не може да биде доволен доказ дека се даваат сексуални услуги.^[63] Ова е дополнителен аргумент во насока на неспроведливоста на подзаконскиот акт. Поради ова, во конкретниов случај, подзаконскиот акт е укинат со одлука на Врховниот суд со образложение дека тој го негира постоењето на самостојни вршители на сексуална работа, што е спротивно на Законот.^[64] Во врска со огласувањето, подзаконскиот акт ограничува само на локации утврдени за работа на бордели, при тоа рекламната табла не смее од ниеден агол да се гледа од училиште, доколку го има во близина. Дополнително таблата треба да биде прикачена на просторијата со точна назнака за која просторија се однесува.^[65] Врховниот суд нашол дека ограничувањето во однос на рекламирањето е разумно и не треба да се менува. Комитетот кој вршел мониторинг на спроведување на Законот исто така сметал дека локалните власти можат да го ограничат поставувањето рекламни табли на јавно место, иако оваа забрана може да се коси со правото на изразување, но нагласил дека подзаконскиот акт не смее да го забрани отворањето на борделите, туку треба да го регулира.^[66] Според извештајот на Комитетот, Нов Зеланд нема историја на развиена пракса на јавно нудење и на рекламирање на сексуалните услуги, па донесувањето на Законот и можноста за регулирање на овие прашања на локално ниво не придонеле за зголемување/намалување на ваквата пракса.

Комитетот во својот извештај изразува загриженост за можноста територијалните власти да наметнуваат финансиска обврска преку плаќање надоместок за лиценцирање кој, доколку е висок, може да предизвика нелегална сексуална индустрија. Исто така строгите здравственобезбедносни и хигиенски критериуми наметнати за сексуалната индустрија можат да поттикнат нелегална работа, што е спротивно на целта на Законот. Затоа Комитетот како позитивен пример ги истакнал локалните власти кои не донеле подзаконски акти за дорегулирање на сексуалната работа, туку пристапиле кон директна примена на Законот.

63 <http://journals.lincoln.ac.nz/index.php/LPR/article/viewFile/465/321>

64 <http://journals.lincoln.ac.nz/index.php/LPR/article/viewFile/465/321>

65 Christchurch City Council Brothel Bylaw. Достанен на: <http://resources.ccc.govt.nz/files/TheCouncil/policiesreportsstrategies/bylaws/BrothelsBylaw2013IncludesMaps1.pdf>

66 New Zealand Government, Report of the Prostitution Law Reform Committee on the operation of the Prostitution Reform Act, 2008.

3.6. Улична сексуална работа

Историјата покажала дека ниеден закон со кој се забранува или кој има цел искоренување на уличната сексуална работа не дал резултат. Напротив, секој обид за казнување на сексуалните работници или на клиентите (види дел 2) им штети на сексуалните работници. Затоа Комитетот сметал дека сексуалните работници кои работат на улица треба да се охрабрат да се преместат на побезбедно место за работа во затворено или да прекинат со сексуална работа. Во секој случај, сексуалните работници на улица треба да се поддржат и да им се овозможи што поголема безбедност при работата на начин што нема да предизвика нарушување на животот на локалните жители.^[67]

Некои локални власти во Нов Зеланд забрануваат сексуална работа на јавно место, што е спротивно на Законот. Имено, Законот предвидува обврска за сексуалниот работник и клиентот да применат безбедни практики при давањето и примањето на сексуалната услуга. Во истиот Закон не постојат други обврски кои се однесуваат на регулирање на сексуалната работа на улица, но во сила се други закони кои важат општо за сите граѓани, а кои се должни подеднакво да ги почитуваат и сексуалните работници и клиентите на улица. Така според Законот против прекршоците (Summary Offence Act 1981) забрането е намерно и непристојно изложување на гениталии во јавност.^[68] Според оваа одредба забранет е сексуален однос на јавно место за сите, па и за сексуалните работници. Истиот Закон забранува неуредно и навредливо однесување, вклучувајќи и закана и попречување на улиците.^[69] Според Студијата за проценка на бројот на сексуалните работници, сексуалните работници кои работат на улица се значително повеќе изложени на насилство или на закана за насилство во однос на останатите сексуални работници.^[70] Општите одредби со кои се регулира јавниот ред и мир можат да влијаат во заштита на сексуалните работници на улица од недолично и заканувачко однесување на клиентите. На локално ниво се усвоени подзаконски акти кои важат за сите граѓани, а можат значително повеќе да ги засегаат сексуалните работници. На пример, во Оукланд е донесен подзаконски акт за безбедност според кој се бара од сите граѓани минимизирање на навредливо однесување на јавни места и заштита на јавното земјиште, инфраструктурата, имотот од уништување и злоупотреба.^[71] Четирите локални единици во кои се усвоени подзаконските акти со кои се забранува сексуална работа на улица немаат евидентирано сексуални работници на улица.^[72] Според локалните власти, во четирите територии каде што се усвоени вакви подзаконски акти овие мерки повеќе се превентивни, отколку како реакција на поплаки од граѓани.

Други територијални власти наоѓаат креативни начини на ублажување на последиците од сексуалната работа на улица, посебно намалување на насилството врз сексуалните работници кои работат на улица. На пример, во 2001 година, во Велингтон, се воведени т. н. улични амбасадори – „Оди паметно“. Уличните амбасадори се луѓе кои се вработени во приватни компании за обезбедување, кои не спроведуваат присилни мерки, туку само следат што се случува на улиците 24 часа во текот на денот. Тие градат однос со заедницата, а низ годините имаат изградено силен однос со здруженијата, Полицијата, социјалните агенции, како и сексуалните работници, бездомниците и други ранливи групи. Крајстчрч, пак, има организирано друга форма на поддршка на сексуалните

67 New Zealand Government, Report of the Prostitution Law Reform Committee on the operation of the Prostitution Reform Act, 2008, p. 131.

68 New Zealand Government, Summary Offence Act 1981, оддел 27. Достапен на <http://www.legislation.govt.nz>

69 Оддел 4, 5A, 7, 21, 22, 27, 23. Summary Offences Act 1981, ss3 (Disorderly behaviour), 4 (Offensive behaviour of language), 5A (Disorderly assembly), 7 (Fighting in a public place), 21 (Intimidation), 22 (Obstructing public way), 27 (Indecent exposure), 32 (Excreting in a public place).

70 Gilian Abel, Lisa Fitzgerald, Cheryl Brunton. The Impact of the Prostitution Reform Act on the Health and Safety practices, November 2007.

71 Auckland City Council. Public Safety and Nuisance Bylaw 2013. Оддел 7. Достапен на <http://www.aucklandcouncil.govt.nz>

72 New Zealand Government, Report of the Prostitution Law Reform Committee on the operation of the Prostitution Reform Act, 2008. p. 125.

работници на улица со вклученост на здруженијата и на Полицијата. Фокусот им е на млади лица, на лица кои се сексуални работници и на млади луѓе кај кои постои ризик да започнат со сексуална работа.

Мал број територијални власти одлучиле да усвојат подзаконски акти со кои ќе влијаат на начинот на кој се спроведува сексуалната работа, пред сè да превенираат сексуална работа на улица, додека останатите локални власти директно го применуваат Законот без дополнителна регулација. Ваквата состојба укажува дека Законот е прифатлив и неговата примена е доволна за да се спроведе очекуваната реформа во сексуалната индустрија. Според Комитетот, ова е исто така показател дека сексуалната работа не е широко распространета низ целата држава. Напротив, таа е сконцентрирана во градовите, а помалку во провинциските центри, а сексуалната работа на улица, според информациите на Здружението на сексуални работници во Нов Зеланд (New Zealand Prostitutes' Collective) се одвива само во два града, Оукланд и Крајстчрч.^[73]

Во Македонија постои слична ситуација во врска со територијалната распространетост на сексуалната работа, која и во нашиот контекст е присутна во поголемите градски средини и во пограничните места, а само во 3 градови се идентификувани сексуални работници кои работат на улица.

3.7. Безбедносни барања за заштита на сексуалните работници

Еден од основните цели на Законот е елиминирање на можноста за експлоатација на сексуалните работници и гаранција за доброволност во работата. Законот е заснован на меѓународните стандарди за заштита на човековите права кои ги има ратификувано Нов Зеланд. Ова се истите конвенции кои ги има ратификувано и Република Македонија и веќе се дел од националното законодавство. Меѓународните стандарди за заштита на човековите права забрануваат експлоатација на децата во проституцијата,^[74] додека не постојат одредби со кои се забранува доброволната сексуална работа меѓу полнолетни луѓе, туку забрануваат „присилна проституција“, односно „експлоатација на жени во проституција“.^[75] Затоа Законот експлицитно ги забранува сите дејствија кои се поврзани со сексуални услуги од лица под 18 години. Возрасните луѓе кои доброволно се занимаваат со сексуална работа имаат право да не бидат присилени да даваат сексуални услуги, вклучувајќи го и правото да одбијат одреден клиент/клиентка или одредена сексуална практика. Исто така сексуалните работници имаат заштита од експлоатација и од работен однос кој ги изложува на понижување.

По укинувањето на законите во Нов Зеланд со кои сексуалната работа се декриминализира, воведена е одредба со која се предвидува двојно поголема казна, и тоа 14 години затвор за секое дејствие директно или индиректно со кое се поттикнува или се присилува друго лице да дава или да продолжи да дава сексуални услуги или секој кој побарува од заработката од сексуална работа. Законот забранува злоупотреба на положбата и моќта на штета на друго лице, злоупотреба на професионалната позиција или претходна врска со сексуален работник, закана или поткуп со цел сексуален работник да даде сексуална услуга. Понатаму Законот му го гарантира правото на сексуалниот работник да одбие да даде сексуална услуга или да ја прекине услугата во која било фаза од трансакцијата.

Елиминирањето на одредбите со кои се казнува сексуалната работа придонесува за еманципација на сексуалните работници во донесувањето одлуки во работењето. Така, 65 % од испитаните сексуални работници кои се занимавале со сексуална работа пред и по донесувањето на Законот одговориле дека по усвојувањето на Законот можат полесно да одбијат клиент.^[76] Усвојувањето на Законот не може целосно да го елиминира насилството, па податоците укажуваат на случаи на силување, на физичко насилство и на закани од клиенти, неплаќање на услуга од страна на клиенти и други форми на насилство. Еманципацијата и зајакнувањето на сексуалните работници кои повеќе не работат незаконски се очекува да придонесе кон зголемена видливост на насилството врз нив и пријавување на случаите во Полицијата. Податоците од мониторингот на спроведувањето на Законот укажуваат дека и по неговото усвојување нема зголемено пријавување на насилство и повреди во Полицијата. Причината за ова е стигмата која е врзана за сексуалната работа, како и долгогодишниот однос на недоверба меѓу сексуалните работници и Полицијата. Единствено е забележано зголемување на пријави од сексуалните работници кои работат на улица, а биле жртви на различни форми на насилство.^[77] Оттука, покрај реформата во законската рамка, неопходно е изнаоѓање форми на соработка со кои ќе се надминат антагонизмот и недовербата меѓу сексуалните работници и Полицијата.

Главната карактеристика на моделот на декриминализацијата на сексуалната работа во однос на легализацијата е тоа што не постои посебен закон кој го регулира функционирањето на сексуалната работа, туку се применуваат постоечките закони за регулирање на кој било друг работен однос во

74 United Nations Convention on the right of the child. Достапна на <http://www.ohchr.org>

75 United Nations Convention on Elimination of all forms of Discrimination Against Women. Достапна на <http://www.un.org>

76 New Zealand Government, Report of the Prostitution Law Reform Committee on the operation of the Prostitution Reform Act, 2008.

77 New Zealand Government, Report of the Prostitution Law Reform Committee on the operation of the Prostitution Reform Act, 2008. p. 57.

која било гранка на стопанството. Кога сексуалната работа е признаена како легитимна работа таа се одвива во рамките на законот со кој се регулираат вработувањето и правата и обврските кои произлегуваат од работниот однос. Покрај законската реформа на сексуалната работа, неопходни се дополнителни напори во запознавање на сексуалните работници со нивните права и операторите на бордели со нивните обврски кои произлегуваат од Законот, но и со останатите закони со кои се договараат договорните услуги и работните односи. Имено, сексуалните работници можат да бидат ангажирани во бордел како индивидуални договарачи со кои операторот на бордел склучува договор за услуги. Според Комитетот, многу е битно овој договор прецизно да ги регулира правата и обврските на странките (сексуалниот работник и операторот на бордел) со цел да се регулираат статусот на вработување и работните услови на сексуалниот работник во борделот.

Сексуалните работници можат да засноваат работен однос со операторот на борделот како работодавец преку склучување договор за работа во согласност со Законот за работни односи во Нов Зеланд од 2000 година. Според овој Закон, сексуалните работници се стекнуваат со сите права кои произлегуваат од овој Закон, минимум плата, боледување, годишен одмор, паузи при работа, синдикално организирање, безбедност при работа, заштита од дискриминација и други права од работен однос. Вработените сексуални работници имаат право да поведат постапка пред суд или надлежна институција за заштита на правата од работен однос во случај на неправедно отпуштање од работа, неправедно постапување од страна на работодавецот со што работникот се става во понеповолна положба, во случај на дискриминација и на сексуално вознемирување од страна на работодавецот и од страна на другите вработени.

Покрај засновањето работен однос, сексуалниот работник може да склучи договор за услуги со операторот на борделот како индивидуален договарач. Во овој случај, сексуалниот работник ги договара условите за работа со операторот на бордел со помали ограничувања во однос на договорот за засновање работен однос. Сексуалните работници како индивидуални договарачи имаат обврска самите да го пријават и да го платат данокот и другите давачки кон државата. Самостојните договарачи имаат поголеми обврски во однос на Законот за здравје и безбедност при работа за разлика од луѓето кои се вработени, па пропуштање на исполнување на овие обврски може да предизвика финансиски последици за сексуалните работници. Во однос на заштитата на правата на сексуалните работници – индивидуални договарачи, тие можат да бараат заштита во судска постапка. Со измените на Законот за работни односи во 2004 година и овие сексуални работници можат да добијат можност за решавање на спорот во согласност со Законот за работни односи, иако тој не произлегува од договор за вработување.^[78] Практичното функционирање на заштитата на правата на сексуалните работници го покажуваат и првите случаи поведени пред надлежни судови. Во март 2014 година, Трибуналот за човекови права во Нов Зеланд ѝ доделил значителна сума за надоместок на штета на сексуална работничка која била жртва на сексуално вознемирување од страна на сопственик на бордел.^[79] Вакво признание за постоење насилство на работното место не би било возможно во услови на криминализирана сексуална работа. Во случај на лоши услови за работа во бордел, Законот дава можност сексуалните работници кои сакаат да продолжат во истата индустрија да започнат да работат самостојно.

И по стапувањето во сила на Законот, сексуалната работа е силен извор на стигма која ги одвраќа сексуалните работници да пријават злоупотреба и да водат постапка за заштита на нивните права. Комитетот заклучил дека постоечките закони за работните односи и Кривичниот законик се доволни за да ја регулираат сексуалната индустрија доколку тие правилно се разбрани и правилно се применуваат од страна на сите вклучени страни во сексуалната индустрија.^[80] Однесувањето на операторите на бордели се менува во насока на почитување на обврските кои произлегуваат од Законот, но сепак сè уште постојат сериозни злоупотреби на работниците. Затоа Комитетот предложил

78 <http://www.legislation.govt.nz/act/public/2000/0024/latest/DLM58317.html>

79 <http://www.nzlii.org/nz/cases/NZHRRT/2014/6.html>

80 New Zealand Government, Report of the Prostitution Law Reform Committee on the operation of the Prostitution Reform Act, 2008. p. 154.

соработка на здруженијата на граѓани со владините агенции во обезбедувањето континуирана обука на луѓето кои се вклучени страни во сексуалната индустрија. Еден од начините за подобрување на состојбата е преку давање сеопфатни информации при издавањето на сертификатот за работа во врска со правата и обврските на операторите на бордели.

Здружението на сексуални работници во Нов Зеланд е загрижено од општествената стигма која сè уште постои спрема сексуалните работници и според нив сексуалните работници сè уште се соочуваат со потешкотии да најдат вработување надвор од сексуалната индустрија. За надминување на овој проблем, здружението се залага „занимањето“ да се вклучи како основ за заштита од дискриминација во Законот за човекови права (Human Rights Act 1993).

Сексуалните работници кои работат самостојно или во група од не повеќе од четири сексуални работници – самојстојно опериран бордел, се самовработени луѓе кои самите си ги одредуваат условите за работа, работното време и имаат обврска самостојно да пријавуваат и да плаќаат данок и други надоместоци како и самовработените луѓе во други стопански гранки. Доколку се соочуваат со проблеми при работата, имаат право да пријават во институцијата надлежна за заштита на правата кои произлегуваат од работните односи.

Со усвојувањето на Законот, сексуалната работа е легална како и која било друга работа, но државата зазема неутрален став кон оваа работа, односно не ја промовира ниту морално ја осудува. Поради ваквата одредба, луѓето кои немаат работа, а не сакаат да се занимаваат со сексуална работа не ги губат придобивките од Законот за социјална заштита од 1964 година. Во сите други случаи кога невработените имаат можност да почнат да работат работа за која се квалификувани, а поради некоја причина одбијат да ја работат таа работа, ги губат правата од социјална заштита како невработени луѓе. Ова правило не важи за сексуалната работа, иако е легална како и која било друга дејност. Имено, луѓето кои не сакаат воопшто да се занимаваат со сексуална работа или кои не сакаат повторно да се занимаваат со сексуална работа не ги губат придобивките од Законот за повреда, превенција, рехабилитација и надоместок на штета од 2001 година, кои важат доколку тие одбијат која било друга работа за која се способни да ја работат.

3.8. Луѓе под 18 години и сексуалната работа

Еден од аргументите за забрана на сексуалната работа и криминализирање на дејствијата за сексуалната работа е превенција од експлоатација на малолетни луѓе во сексуалната индустрија. Целта на Законот во Нов Зеланд, меѓу другото, е да забрани користење на луѓе под 18 години во сексуалната индустрија. Затоа Законот во посебен дел посебно ја регулира забраната да се влијае, да се помага, да се олеснува или да се охрабрува лице под 18 години да дава сексуални услуги. Понатаму е забрането договорање сексуална услуга или примање парични средства или награда која директно или индиректно произлегува од сексуална услуга дадена од лице под 18-годишна возраст. За прекршување на забраните, сторителите можат да добијат казна затвор од седум години.

Луѓето под 18 години кои на кој било начин се инволвирани во овие дејствија Законот ги третира како жртви и не смеат да подлежат на санкција, па дури и да даде сексуална услуга за пари. Со примената на Законот е укината претходна одредба од Законот за прекршоци (Summary Offence Act, 1981) со која се предвидувало казнување и на малолетните луѓе инволвирани во сексуалната работа.^[81] Со стапувањето во сила на Законот, Полицијата има ограничен пристап до места каде што постои сомневање дека се одвива сексуална работа во која има вклучено и малолетни луѓе независно дали се работи за бордел или за самостојно опериран бордел. Исто така Полицијата нема право да легитимира и да проверува возраст на лице за кое се сомнева дека е малолетно и дека дава сексуални услуги. Во ситуации кога полицаец се сомнева дека некое младо лице е злоупотребено во сексуалната индустрија може да го примени Законот за деца, млади и нивните семејства на начин што ќе го отстрани малолетното лице од ситуацијата и ќе го врати на родителите, на старателот или на центар за социјална работа.^[82] Оваа мерка не може да биде применета на малолетни лица со наполнети 17 години. Во секој случај, отргнувањето на младите од улица и враќањето кај родителите не е доволно да ги тргне младите од улицата. Истражувањата на Министерството за правда на Нов Зеланд во врска со идентификувањето на бројот на луѓето под 18 години кои се користат во сексуалната индустрија и возраста и причините за започнување со сексуална работа укажуваат дека луѓето под 18 години кои даваат сексуални услуги за пари тоа го прават поради недостаток на средства да се издржуваат, немаат соодветно сместување или заради размена на дрога/алкохол. Комитетот кој го следел спроведувањето на Законот упатува на потребата на зголемување на сервисите за поддршка на младите луѓе, за нивно сместување, доквалификација, помош во наоѓање на работа и други услуги со кои ќе се адресираат причините поради кои овие луѓе влегуваат во сексуалната индустрија.^[83]

Законски дозволената возраст за доброволен сексуален однос во Нов Зеланд е 16 години^[84], но во смисла на сексуалната работа Законот поставува возрастна граница од 18-годишна возраст во согласност со Конвенцијата за заштита на правата на детето^[85] и Конвенцијата на Светската организација на трудот за најлошите форми на детски труд.^[86] Посебно значајно е што Законот не забранува давање правен совет, здравствена услуга или советување на лице под 18 години. Пристапот до младата популација овозможува советување, давање информации во врска со безбедно однесување, заштита од сексуално преносливи инфекции, заштита од насилство и експлоатација и превенција од започнување со сексуалната работа. Во согласност со истражувањата и информациите на Комитетот, усвојувањето на Законот не довело до зголемување на бројот на луѓе под 18-годишна возраст кои даваат сексуални услуги за пари. Напротив, Комитетот смета дека усвојувањето на

81 <http://www.legislation.govt.nz/act/public/1981/0113/latest/DLM53348.html>

82 <http://www.legislation.govt.nz/act/public/1989/0024/latest/DLM150022.html>

83 New Zealand Government, Report of the Prostitution Law Reform Committee on the operation of the Prostitution Reform Act, 2008.

84 <http://www.legislation.govt.nz/act/public/1961/0043/latest/DLM327382.html>

85 United Nations Convention on the right of the child. Достанна на <http://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/crc.aspx>

86 http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:C182

Законот ја зголемил свесноста за проблемот со малолетничката проституција поради што има позитивни последици од неговото усвојување.^[87]

Пристапот на младите во Македонија до сервиси скроени според нивните потреби е ограничен. Со исклучок на дел од сервисите обезбедени од здруженијата, не постојат добро развиени и територијално распространети програми за помош и поддршка на младите во врска со нивното сексуално и репродуктивно здравје. Програмите за намалување на штети кои даваат услуги на сексуалните работници имаат ограничување да работат и да даваат услуги на луѓе кои се засегнати од сексуалната индустрија, а се под 18-годишна возраст. Всушност, моделот од Нов Зеланд покажува дека еден од начините да се превенира вклучување на малолетни луѓе во сексуалната индустрија е токму олеснувањето на нивниот пристап до сервиси за сексуално и репродуктивно здравје, за советување и за едукација.

87 New Zealand Government, Report of the Prostitution Law Reform Committee on the operation of the Prostitution Reform Act, 2008.

3.9. Декриминализација наспроти трговија со луѓе

Проблемот со трговијата со луѓе е едно од прашањата кое влијае на регулирањето на сексуалната работа во одделни држави, но и развојот на политиката за сексуалната работа на меѓународно ниво. Декриминализацијата на сексуалната работа неопходно го отвора прашањето за влијанието на трговијата со луѓе врз сексуалната работа. Во Европа и во светот е доминантен дискурсот со кој се морализира сексуалната работа. Често сексуалните работници се претставуваат единствено како жртви на кои им е потребна заштита и спасување и целосно се игнорираат сексуалните работници кои работат доброволно. Трговијата со луѓе, дефинирана на повеќе начини, всушност означува принуда, присилна работа и ропство, додека сексуалната работа по дефиниција е доброволна продажба на сексуални услуги меѓу возрасни луѓе. Изедначувањето на сексуалните работници со жртвите на трговија со луѓе не ја рефлектира реалната состојба, напротив, ја попречува заштитата на сексуалните работници од насилство и ги попречува напорите за идентификување на жртвите на трговија со луѓе.

Сексуалната работа, како и секоја друга работа, носи свои ризици кои е неопходно да се адресираат преку законите и постапувањето на институциите заради нивно намалување или целосно елиминирање. Еден од начините да се постигне ова е да се постави јасна разлика меѓу сексуалната работа и трговијата со луѓе за да можат да се преземат дејствија кои ќе бидат насочени кон санкционирање на присилбата, насилството, силувањето, ропството и сите други елементи на трговијата со луѓе и на сексуалната експлоатација во сексуалната индустрија. Законот забранува издавање виза за влез во земјата на луѓе кои давале или планираат да даваат сексуални услуги, како и за луѓе кои планираат да инвестираат или да работат како оператори во сексуалната работа. Вклучувањето во сексуалната индустрија, како сексуален работник, оператор или инвеститор во бизнис со сексуална работа е основ за депортација на сите луѓе кои имаат дозвола за привремен престој во согласност со Законот за имиграција од 1987 година. Луѓето кои имаат дозвола за постојан престој во Нов Зеланд можат да бидат депортирани доколку се вклучени во работата на оператор со сексуална работа или доколку инвестираат во бизнис со сексуална работа.

Криминализацијата на сексуалната работа и илегалноста на нивниот работен статус ги изложува сексуалните работници мигранти на прогон од страна на Полицијата, насилство од клиентите, недостаток на способност за преговарање, ограничен пристап до здравствени и други услуги.^[88] Поради ова, Здружението на сексуални работници во Нов Зеланд се залага за примена на одредбите со кои се регулира имиграцијата во сексуалната индустрија под еднакви услови како и за сите други занимања.

Сексуалните работници и клиентите кои работат во декриминализирана средина се посвесни и позајакнати да зборуваат за други сексуални работници кои можеби се експлоатирани, вклучувајќи ги и сексуалните работници мигранти.^[89] Во таа смисла, Здружението на сексуални работници во Нов Зеланд укажува дека и покрај криминализацијата на сексуалните работници мигранти, сепак поголем е бројот на случаи кога сексуалните работници мигранти пријавуваат насилство во Полиција или бараат друга потребна помош во однос на оние кои одлучуваат да не го пријават насилството. Според податоците на ова здружение, по стапувањето во сила на Законот, само неколку сексуални работници биле депортирани од Нов Зеланд,^[90] а органите надлежни за имиграциски работи во Нов Зеланд продолжуваат да известуваат дека од донесувањето на Законот во 2003 година не се евидентирани случаи на сексуални работници кои биле жртва на трговија со луѓе во сексуалната

88 Michael Roguski. Occupational Health and Safety of Migrant Sex Workers in New Zealand, March 2013, p.18.

89 Taking the crime out of sex work: New Zealand sex workers' fight for decriminalization, Bristol: Policy Press; Harcourt C., Egger S., Donovan B. 2010, p. 80.

90 Разговор со претставник на Здружението на сексуални работници во Нов Зеланд, февруари 2016 година.

индустрија.^[91] Сексуалните работници можат да бидат сојузници во борбата против трговијата со луѓе и да ги препраќаат жртвите до соодветните сервиси.^[92] Во дополнување на овој податок е и извештајот на Соединетите Американски Држави во врска со трговијата со луѓе за 2014 година во кој Нов Зеланд е посочена како една од земјите која најдобро се справува со трговијата со луѓе.^[93]

Врз основа на ова, моделот на декриминализација на сексуалната работа не придонесува за зголемување на жртвите на трговијата со луѓе, напротив, може да послужи како добар модел за справување со трговијата со луѓе доколку доследно се имплементираат кривичните одредби со кои се санкционираат насилството, присилата, експлоатацијата и другите форми на злоупотреби.

.....
91 New Zealand Government, Report of the Prostitution Law Reform Committee on the operation of the Prostitution Reform Act, 2008, стр. 167.

92 UNAIDS, Guidance Note on HIV and Sex work (2009).

93 United States Department of State, Trafficking in Persons Report (2014), <http://www.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/2014/>

3.10. Декриминализацијата како причина за започнување на сексуална работа

Противниците на декриминализацијата на сексуалната работа аргументираат дека овој модел може да доведе до зголемување на бројот на луѓе кои се занимаваат со сексуална работа. За илустрација, бројот на сексуалните работници во Крајстчрч, еден од градовите кои биле дел од проценката на Комитетот, во периодот од 1999 до 2006 година не бележи промена (зголемување или намалување).^[94] Истата анализа не покажува ниту зголемување на бројот на сексуални работници кои работат на улица. Во овој град, пред усвојување на Законот, најголем процент од сексуалните работници работеле на улица и ваквата состојба не е многу променета. Заклучокот е дека Законот малку влијаел на промена на бројот на сексуалните работници кои работат на улица како една од најнебезбедните начини на работа. Во градот Оукланд, по стапувањето во сила на Законот има намалување на вкупниот број на сексуални работници, но има зголемување на сексуалните работници кои работат на улица.^[95]

Од истражувањето на Комитетот, ¼ од испитаните сексуални работници како една од причините за започнување со сексуална работа го навеле фактот дека таа е легална. Најчеста причина за започнување со сексуална работа е финансиската. Сепак истражувањето не дава одговор на прашањето дали оние сексуални работници кои започнале со сексуалната работа од финансиски причини би започнале независно дали е легална или нелегална. Вкупниот број на сексуални работници покажува дека нема зголемување на нивниот број по усвојувањето на Законот по што Комитетот заклучил дека тој нема големо влијание во одлуката на луѓето да започнат со сексуална работа. Оттука може да се заклучи дека сексуалните работници кои започнуваат со сексуална работа поради финансиски проблеми, независно од моделот на регулирање на индустријата, сепак би останале да работат. Аргументите за зголемен број на сексуалните работници во Нов Зеланд, според Комитетот, се базирани на зголемената видливост на борделите, на уличната сексуална работа, а не и врз реални факти и докази.

При анализата на влијанието на Законот врз бројот на сексуалните работници, Комитетот ги анализира природата и соодветноста на достапните средства за поддршка на луѓето да не започнат со сексуална работа или на можностите за оние кои сакаат да престанат со сексуалната работа. Ако една од главните причини за започнување со сексуална работа е финансиската, според Комитетот еден од начините да се превенира започнување со сексуална работа е да се овозможи пристап до други работни места. Нов Зеланд важи за високоразвиена земја со ниска стапка на невработеност од околу 6 %, па сепак проценката е дека околу шест илјади луѓе се занимаваат со сексуална работа.^[96] Овие податоци укажуваат дека стапката на (не)вработеност не мора секогаш да биде клучен фактор за причините за започнување со сексуална работа. Според Комитетот идентификувањето на причините за започнување со сексуална работа се порелевантни во планирањето на активностите за првенција од започнување со сексуалната работа, отколку во креирањето на интервенции за прекинување со сексуална работа. Имено, многу фактори кои привлечеле сексуалните работници да започнат со сексуална работа опстојуваат и како фактори за тие да останат во индустријата.^[97] Претпоставката дека сите сексуални работници сакаат да престанат со сексуална работа за дел од нив е навредлива бидејќи има сексуални работници кои целосно се задоволни со работата. Како што постојат повеќе

94 New Zealand Government, Report of the Prostitution Law Reform Committee on the operation of the Prostitution Reform Act, 2008.

95 Crime and Justice Research Centre. Key informant interviews: Review of the Prostitution Reform Act, 2007 Ministry of Justice. <http://www.justice.govt.nz/policy/commercial-property-and-regulatory/prostitution/prostitution-law-review-committee/publications/key-informant-interviews>

96 New Zealand Government, Report of the Prostitution Law Reform Committee on the operation of the Prostitution Reform Act, 2008, p. 30.

97 Mayhew, P and Mossman, S.E. (2007). Exiting Prostitution: models of best practice, October 2007. Wellington: Ministry of Justice. <http://www.justice.govt.nz/policy/commercial-property-and-regulatory/prostitution/prostitution-law-review-committee/publications/exiting-prostitution-models/documents/report.pdf>

причини за започнување со сексуална работа, така има повеќе причини зошто сексуалните работници престануваат да се занимаваат со сексуална работа. Поради ова е невозможно еден ист модел за поддршка на сексуалните работници да биде доволен и соодветен за сите сексуални работници кои сакаат да престанат да се занимаваат со сексуална работа.

Пристапот во спроведувањето на програмите за излез од сексуалната работа многу зависи од законската рамка во која функционира сексуалната работа. Така, доколку сексуалната работа е илегална, каков што е случајот во Македонија, сексуалните работници може да се присилени да престанат да работат како резултат на санкцијата или поради задолжително лекување доколку станува збор за сексуален работник кој употребува дроги. Присилните мерки за излез од сексуалната работа можат да ги втурнат сексуалните работници во илегално работење каде што нивната ранливост се зголемува. Токму поради ранливоста на сексуалните работници на насилство и на сексуално преносливи инфекции, Законот во Нов Зеланд фокусот го става на заштита на здравјето и безбедноста на сексуалните работници без да морализира за причините за започнување со сексуалната работа. Од друга страна, во декриминализирана средина полесно се носат одлуки за промена на начинот на работа или излез од сексуалната работа.

3.11. Контрола над спроведувањето на Законот

Ефикасноста на Законот многу зависи од начинот на кој се спроведува, но и од работата на органите кои се надлежни да го спроведуваат и да вршат надзор во спроведувањето на Законот. Законот предвидува постоење инспектори кои се здравствени работници или професионалци кои работат со јавноздравствени прашања. Целта на инспекцијата е да се утврди дали луѓето вклучени во сексуалната работа (сексуалните работници, клиентите, управителите на трговска дејност) се придржуваат кон барањата за заштита на здравјето и сигурноста предвидени во Законот. Доколку инспекторот при инспекцијата се сомнева и на други прекршувања на Законот, може да го пријави во Полицијата или во друга релевантна институција.

Инспекторите надлежни да вршат надзор имаат овластувања во секое време да влезат во простории за кои имаат основана причина да веруваат дека во тие простории се одвива трговска дејност – сексуална работа. Тие можат да спроведат инспекција, да го фотографираат просторот, да земаат мерки и да прават скици и снимки од просторот и да бараат дополнителни информации од присутните (од овластеното лице или лице вработено кај операторот, од сексуалните работници или од клиентите) и да бараат фотокопии од добиените информации. Инспекторот, исто така, има право да изврши претрес и да задржи предмет од просторијата која ја претресува доколку процени дека тој може да биде искористен како доказ за сторен прекршок против здравјето и сигурноста. Инспекцијата може да се спроведе со асистенција на друго лице кое ќе го повика инспекторот да му/и се придружи. При влезот и претресот на просториите, сите присутни (овластеното лице или лице вработено кај операторот, сексуалните работници или клиентите) можат да бидат ослободени од должноста да дадат информација доколку со тоа постои можност да се инкриминираат самите.

Во врска со инспекцијата во домовите каде што се одвива сексуалната работа, инспекторот може да влезе само доколку постои согласност од лицето кое живее во домот или поседува писмено образложена дозвола од страна на овластен орган. Законот посебно нагласува дека дозвола за претрес на дом може да издаде само судот, а не Полицијата. Судот ја издава наредбата врз основа на барање под заклетва со која се дава разумна основа дека во домот се одвива сексуална работа или дека влегувањето во домот е единствен начин да се влезе во просторијата каде што се одвива сексуалната работа. При влез во просториите кои се предмет на инспекцијата, инспекторот мора да се идентификува и да покаже овластување за својата работа, како и овластување со кое јасно се назначени надлежностите, што може да биде предмет на инспекција и во кој обем. Доколку инспекторот влегува во дом, покрај идентификацијата треба да ја приложи и писмено образложената дозвола за влез и претрес на дом во кој се одвива сексуална работа.

Доколку сопственикот или овластеното лице на просториите не се присутни за време на инспекцијата, инспекторот има обврска да остави на видно место пишано соопштение кое содржи информации за датумот и времето на влезот, името на инспекторот, причините за влез и адресата на канцеларијата на Министерството за здравство каде што ќе се добијат дополнителните информации за инспекциската посета. Инспекторот мора да се погрижи ова соопштение да стигне до сопственикот, односно до овластеното лице на просториите. Во случај при инспекцијата да е извршен претрес на предмети, инспекторот мора да направи записник кој ќе му биде доставен на сопственикот, односно на овластеното лице најдоцна во рок од десет работни дена од денот на извршениот претрес. Секој кој ќе го попречи инспекторот во спроведувањето на инспекцијата и претресот на просториите во согласност со законските овластувања ќе биде санкциониран во согласност со Законот.

Законот поставува јасни ограничувања кога и како Полицијата може да влезе во простории каде што се одвива сексуалната работа. Во секој случај, дозволата за влез во простории каде што се одвива сексуална работа ја издава судот во писмена форма само доколку постои сериозна причина за сомневање дека е прекршена, се крши или ќе биде прекршена одредба од Законот. Полицијата може да влезе во простории каде што се одвива сексуална работа само доколку постои основано сомнение за учество на малолетници во работата или доколку операторот нема лиценца за работа. Во овој случај мора да постои основано сомнение дека Полицијата треба да влезе во просториите

со цел да се спречи сторување или повторување на кривично дело или пак заради истражување на стореното кривично дело. Дозволата за влез на Полицијата во просториите во кои се одвива сексуалната работа мора да биде издадена во писмена форма и под заклетва, а судот може да изрече и дополнителни услови за извршување на налогот доколку смета дека е неопходно во конкретниот случај, а сè со цел заштита на правата на луѓето вклучени во сексуалната работа.

Дозволата за влез во просториите од страна на Полицијата е во пропишана форма и задолжително ги содржи информациите за местото каде што може да се влезе; поради кое кривично дело е издадена дозволата за влез; периодот во кој има важност и може да се спроведе дозволата (но не подолго од 14 дена од денот на издавањето) и условувањето за извршување на дозволата, доколку го има, дадено од страна на судот. Писмено образложената дозвола за влез во просториите може да му се даде и да биде реализирана од страна на кој било полицаец. Со дозволата полицаецот има овластување да влезе и да го пребара просторот во кое било време од денот или ноќта, како и да користи асистенција доколку му е потребна за да се спроведе истрагата. Полицијата може да употреби разумна сила за да влезе во просториите и да отвори сè што е во просторијата, како и под или над просторијата, предмет на претресот. Исто така можат да извршат претрес и проверка на кој било предмет за кој постои разумна основа дека ќе биде употребен како доказ дека е сторено кривичното дело за кое е издадена дозволата. Полицијата може да ја реализира дозволата за влез само еднаш, односно не може повторно да влезе во тие простории повикувајќи се на истата дозвола.

При влезот полицаецот мора да се идентификува, а доколку не е во униформа треба да покаже доказ дека е полицаец и да ја покаже писмено образложената дозвола. Доколку сопственикот или овластеното лице на просториите не е присутен/присутно во моментот на претресот, полицаецот треба да го остави на видно место писменото соопштение кое содржи информации за датумот и времето на влезот, името на полицаецот кој влегол, причината за влезот и адресата на полициската станица во која треба да се изврши распитот. Полицаецот мора да се осигури дека сопственикот или овластеното лице ќе го прими соопштението. Доколку при реализирањето на дозволата за влез и претрес е извршен претрес на предметите, полицаецот мора да состави писмен записник кој ќе биде оставен на видно место или ќе му биде доставен на сопственикот, односно на овластеното лице најдоцна во рок од десет работни дена од денот на извршениот претрес.

Законодавецот јасно ги регулира овластувањата на надлежните инспектори и на Полицијата за влез и претрес на просториите во кои се одвива сексуална работа како гаранција на луѓето вклучени во сексуалната индустрија дека нивните права ќе се почитуваат. Не случајно законодавецот со реформата на сексуалната работа во Нов Зеланд ги намалил овластувањата на Полицијата во контролата на спроведувањето на Законот. Имено, пред донесување на Законот, еден од најголемите проблеми со кои се соочувале сексуалните работници кои работеле во тој период во салоните за масажа биле честите и арбитарни претреси од страна на Полицијата. Во согласност со Законот за салоните за масажа, Полицијата имала пристап до целосните податоци за сите вработени во салоните за масажа, а во својата база на податоци воделе евиденција за „познати проститутки“.^[98] Кога сексуалната работа е криминализирана главен контролор на илегалната индустрија е полицијата која ги гони сторителите на прекршоци или кривично дело, додека во услови на декриминализација обврската за контрола и следење на индустријата се распоредува на останатите институции надлежни во областа на здравството, социјалната заштита, работните односи и заштитата на човековите права. Целта на Законот е заштита на човековите права и здравјето на сексуалните работници, па затоа надлежноста за влез и претрес на просториите каде што се одвива сексуалната работа е доделена на административни работници од областа на јавното здравје, а присуството на Полицијата е во исклучителни ситуации.

98 Taking the crime out of sex work: New Zealand sex workers' fight for decriminalization, Bristol: Policy Press; Harcourt C., Egger S., Donovan B. 2010, p. 45.

4

ГЕРМАНИЈА – МОДЕЛ ЗА ЛЕГАЛИЗАЦИЈА НА СЕКСУАЛНАТА РАБОТА

Правната рамка која ја регулира сексуалната работа ја креира и перцепцијата кон оваа работа. Истражувањата покажуваат дека доколку мажите знаат дека сексуалната работа е сектор во кој луѓето можат да се вработат, тие се помалку насилни кон сексуалните работници.^[99] Неколку земји во Европа ја легализираа сексуалната работа, Холандија, Австрија, Германија, Унгарија, преку усвојување закони со кои државата ги регулира начинот на работа, условите за работа, локациите за работа и други прашања кои ги засегаат сексуалните работници. Легализацијата носи придобивки за сексуалните работници обезбедувајќи пристап до социјално и здравствено осигурување и можност за преговарање за работните услови со работодавецот.

Легализацијата подразбира регулирање на сексуалната работа на начин што државата го регулира начинот на организирање на работата откако се укинати кривичните одредби со кои се забранува давање или примање сексуални услуги или организирање на сексуалната работа. За разлика од декриминализацијата, легализацијата подразбира пропишување строги правила за начинот, за времето и за местото на организирање на сексуалната работа. Сексуалните работници кои не ги почитуваат овие правила можат да подлежат на санкција и на прогон. Примерите за строго регулирање вклучуваат: лиценцирање на бизнисот, регистрација на сексуалните работници, географски ограничувања (означување на зони во кои може да се одвива сексуалната работа или забрана во близина на училиште или црква и др.), здравствени барања (на пр. задолжителна употреба на кондом, периодични тестирања за ХИВ и други сексуално преносливи инфекции), ограничување на возраст и други ограничувања за сексуалните работници, за управителите и за клиентите.^[100]

Ситуацијата во Германија е посепцифична во однос на другите земји бидејќи Германија е федерација составена од повеќе држави кои имаат слобода да спроведуваат различни пристапи во регулирањето на сексуалната работа. Низ анализата ќе видиме примери на различни форми на регулирање и на забрана за одвивање на сексуалната работа, додека во други градови сексуалната работа се одвива без наметнување на ограничени локации за работа. Токму строгото регулирање на работата, движењето на сексуалните работници дополнето со длабоко вкоренетата стигма која сè уште е силен извор на дискриминација создава паралелни системи во кои се одвива сексуалната индустрија. Ваквата состојба ги зајакнува менаџерите кои знаат дека овие жени имаат малку можности да го подобрат својот статус. Во продолжение на оваа анализа е презентирани Законот за легализација на сексуалната работа во Германија од 2002 година (во понатамошниот текст: Законот) и ефектите од имплементацијата врз животот и работните услови на сексуалните работници.

99 Moving beyond supply and demand catchphrases. Global Alliance Against Traffic in Women http://www.gaatw.org/publications/MovingBeyond_SupplyandDemand_GAATW2011.pdf

100 Weitzer R. Legalizing Prostitution, From Illicit Vice to Lawful Business. New York University Press, 2012.

4.1. Законот за легализација на сексуалната работа во Германија

Законот за уредување на правните односи на проститутките (Act Regulating the Legal Situation of Prostitutes) е изгласан на 19 октомври 2001 година од страна на законодавното тело на ниво на федерација во Германија, Бундестагот, а влегол во сила на 1 јануари 2002 година. Пред усвојувањето на Законот, во Германија сексуалната работа (водење бордел или самостојна сексуална работа) била легална, но постоеле мноштво прописи кои практично го ограничувале функционирањето на сексуалната работа.

Историски гледано, во Германија сексуалната работа е легална повеќе децении, но за цело време се сметала за неморално однесување. Во времето на Вајмарската Република (1918 – 1933), во Германија се случува сексуална револуција и токму во тој пеиод, поточно дваесеттите години на минатиот век е направен и најголемиот исчекор во измена на законската регулатива. Имено, две битки се извојувани со кои се декриминализираат сексуалната работа и истополовите сексуални односи меѓу мажи.^[101]

Во 1927 година Парламентот (Reichstag) усвоил закон со кој се дозволува жените да продаваат сексуални услуги во Германија без надзор на Полицијата. Законот за борба против венерични болести (The Law to Fight Venereal Diseases) ги обврзувал жените и мажите да се воздржат од сексуален однос преку кој може да се пренесе венерична болест. Со овој Закон се елиминирани претходните строги контроли од страна на Полицијата и на властите врз сексуалната работа во која се вклучени жени. Исто така се елиминирани двојните стандарди на неказнување на машките клиенти и непостоење на нивна обврска за задолжителни медицински проверки, додека сексуалните работници се казнувале и подлежеле на задолжителни медицински проверки.^[102] И покрај општествената стигма врзана за сексуалната работа, и во тоа време еден дел од сексуалните работници сметале дека сексуалната работа е нивна најдобра опција за вработување, други сметале дека сексуалната работа е подобра од долги часови лошо платена домашна работа. Кај дел од сексуалните работници бил забележан отпор на обидите да бидат спасени преку програмите за социјална заштита за „морално загрозените“ луѓе. Декриминализацијата не била целосна бидејќи постоеле одредби со кои се казнувало проституирањето во близина на цркви и на училишта, како и во градови помали од 15 000 жители.^[103]

Во мај 1933 година, нацистите ја забраниле сексуалната работа на улица, додека во 1934 година се регулирани борделите. За првпат Германија вовеле систем на задолжителни супервизирани бордели во сите градови со пропишување на стандардизирани правила за функционирање на „јавните куќи“. Иако била регулирана сексуалната работа, прогонот спрема сексуалните работници бил распространет.^[104] Самостојната сексуална работа не била казнива, но се казнувале останатите дејствија за сексуалната работа, казнување на трети лица кои биле вклучени во организирање на давање сексуални услуги, промовирање на сексуалната работа итн.

Сексуалната работа во основа била означена како неморална од страна на судовите кои во своите пресуди ја карактеризирале како неморална и општествено штетна работа. Во правната пракса на Врховниот суд на Германија, сексуалната работа се сметала за неморално антисоцијално дејство кое

101 Marhoefer L. Degeneration, Sexual Freedom, and Politics of the Weimar Republic 1918-1933, *German Studies Review* 34/3 (2011).

102 Marhoefer L. Degeneration, Sexual Freedom, and Politics of the Weimar Republic 1918-1933, *German Studies Review* 34/3 (2011).

103 Параграф 16/4 од Законот за борба против венерични болести. Ross J. Backlash against Prostitutes' Rights: Origins and Dynamics of Nazi Prostitution Policies, *Journal of the History of Sexuality*, 2002.

104 Ross J. Backlash against Prostitutes' Rights: Origins and Dynamics of Nazi Prostitution Policies, *Journal of the History of Sexuality*, 2002.

резултирало со непризнавање на правата на сексуалните работници.^[105] Во 1973 година Врховниот суд одредил помала казна од нормално изречените на сторителите на силување со образложение дека жртвата е сексуална работничка.^[106] Заднината на законското регулирање била да го направи работењето во проституција што понеподнесливо со цел да ги присили сексуалните работници да ја напуштат професијата најбрзо што може.^[107]

Според истражувањето спроведено во 1999 година во Германија, 68% од населението сметало дека сексуалната работа треба да биде легализирана. Бројот на луѓе кои не ја поддржувале легализацијата се намалил низ годините, па во 1981 година изнесувал 42%, а во 1999 година 33%, намалувајќи се дополнително во 2005 година на 24%.^[108] Периодот на застапување за реформа на законската рамка за регулирање на сексуалната работа, јавните дебати и заложби на заедницата придонеле за подигање на свеста кај пошироката јавност за негативните последици од криминализирањето на сексуалната работа и прифаќање на модел со кој сексуалната работа се смета за легална професија.

Со Законот од 2001 година, државата ја сменила правната позиција кон сексуалната работа и усвоила закон чија цел е подобрување на состојбата со сексуалните работници во Германија и признавање на сексуалната работа како легитимна работа. Четири од вкупно пет партии го поддржале усвојувањето. Единствено Христијанско демократската унија се противела на усвојувањето на Законот.^[109] Во моментот на подготвување на оваа анализа се подготвува измена и дополнување на Законот за кои повеќе се зборува подолу во анализата, а кои се предложени токму од оваа партија. Со резолуција од денот на гласањето на Законот, Бундестагот ја повика Владата на Германија во рок од три години од усвојувањето на Законот да извести за новата правна ситуација создадена со Законот. Во истиот период Владата, во консултација со федералните републики, треба да разгледа дали одделите 119 и 120 од Законот за прекршоци се сè уште потребни бидејќи со нив се предвидува дека сексуалната работа е неморална.

На носењето на Законот му претходел период од триесетина години на жестока дебата меѓу засегнатите страни. Во дебатата се користеле постоечките искуства од другите европски земји со различен пристап спрема сексуалната работа. Така придонес кон дебатата имале искуствата од други земји, па дебатата главно била фокусирана на моделот на легализација на сексуалната работа по примерот на Холандија, од една страна и аболиционистичкиот модел на криминализирање на купувањето сексуални услуги актуелен во Шведска, од друга страна.

.....
105 Kavemann B, Rabe H. The Act Regulating the Legal Situation of Prostitutes-implementation, impact, current development, Berlin 2007.

106 Danna D. The position of prostitutes in E.U. countries: law and practice. <http://archeologia.women.it/user/cyberarchive/files/danna.htm>

107 Kavemann B, Rabe H. The Act Regulating the Legal Situation of Prostitutes-implementation, impact, current development, Berlin 2007, p. 4.

108 Weitzer R. Legalizing Prostitution, From Illicit Vice to Lawful Business. New York University Press, 2012.

109 Weitzer R. Legalizing Prostitution, From Illicit Vice to Lawful Business. New York University Press, 2012.

4.2. Целта на Законот

Актуелниот закон во Германија е сличен на моделот на легализација на сексуалната работа во Холандија. Законот не ја забранува ниту ја унапредува сексуалната работа. Законот содржи три члена, а целта е да се регулира граѓанската и социјалната сигурност на сексуалните работници. Реформата на правната рамка за регулирање на сексуалната работа предвидува и укинување на одредбите од Кривичниот законик со кој се предвидува промоција на проституцијата и подведување (дополнување на одделите 180а и 181а).

Во член 1 од Законот се предвидува: „Доколку се извеле сексуални дејствија за однапред договорен надоместок, тогаш ваквиот договор е основа за правосилно парично побарување. Истото важи доколку одредено лице, особено во рамките на работен однос, е подготвено и стои на располагање одреден временски период за извршување на такви дејствија за однапред договорен надоместок.“

Оваа одредба им гарантира на сексуалните работници сигурна наплата на договорениот износ за дадената сексуална услуга и судска заштита во случај да не го добие договорениот надоместок независно дали работат самостојно или се вработени кај работодавец. Претходно ваквите договори се сметале за ништовни и сексуалните работници не можеле да бараат дополнителна заштита доколку клиентот не им плати за сексуалната услуга. Вториот дел на одредбата ја дава истата гаранција доколку сексуалните работници се вработени кај работодавец -управител на бордел или угостителски објект каде што се даваат сексуални услуги. Имено, вработените сексуални работници имаат право на однапред договорениот надоместок за дадените сексуални услуги во рамките на договорот за вработување или ангажирање на сексуалните работници за одреден временски период кај работодавецот.

Обврзувачкиот договор за давање услуги меѓу сексуалниот работник и клиентот е обврзувачки само за едната страна: сексуалниот работник може да го бара нејзиниот/неговиот надоместок, но клиентот не може да бара дополнителни услуги ако добиената услуга не била доволна. Гаранцијата за судска заштита на сексуалните работници од неисполнување на договорот за сексуални услуги од страна на клиентите ги зајакнува сексуалните работници, а ја ослабнува улогата на заштитниците/макроата кои претходно биле ангажирани да им обезбедат наплата за дадената услуга.

Членот 2 од Законот предвидува дека: „Од паричното побарување не може да се отстапи и е важечко само на сопствено име. Против парично побарување во согласност со член 1, став 1 може да се приговори само заради целосно неисполнување, односно против парично побарување во согласност со член 1, став 2 и заради делумно неисполнување сè додека ова се однесува на договорениот временски период. Со исклучок на приговорот за исполнувањето, во согласност со член 362 од Граѓанскиот законик и жалбата за застареност, се исклучуваат понатамошни приговори и жалби.“

Во согласност со вториот член од Законот, на сексуалните работници треба да им се плати надоместокот за сексуалната услуга и тие не можат да го отстапат паричното побарување, односно надоместокот од клиентот на трето лице. Со оваа одредба законодавецот имал намера да превенира противзаконито земање на парите и злоупотреба на сексуалните работници од страна на посредниците. Доколку сексуалниот работник воопшто не ја исполни својата обврска од договорот, односно воопшто не започнал со давање сексуална услуга, клиентот може да приговара за паричното побарување од страна на сексуалниот работник. Паричното побарување може делумно да се оспорува во случај кога сексуалниот работник вработен кај работодавец не го почитувал договорениот временски период во кој било договорено да се даваат сексуални услуги. Покрај овие ограничувања, приговор за исполнување на обврските може да се бара кога обврската застарела или кога исполнувањето е извршено од трето лице. Во согласност со Граѓанскиот кодекс на Германија, договорените обврски завршуваат кога ќе се исполни дејствието за кое постоело обврска кон доверителот. Во случај обврската да е извршена од страна на трето лице, а со цел исполнување

на договорените обврски, тогаш задолжително мора да постои согласност од лицето кое е носител на обврската.^[110] Законодавецот не предвидел други ситуации во кои може да се приговара на побарувањето, што значи дека сексуалните работници имаат право на надоместок за дадената услуга.

Членот 3 од Законот предвидува: „За сексуалните работници не се оспорува ограниченото право на давање инструкции во рамките на зависна дејност која произлегува од прифаќање работен однос во смисла на правото на социјално осигурување.“

Според третиот член од Законот, работодавецот има ограничено овластување да се меша во работата на сексуалните работници, што не претставува ограничување во воспоставувањето работен однос со кој се обезбедува социјалното осигурување. Во таа смисла, работодавецот нема право да им се меша на сексуалните работници во изборот на клиенти или видот на сексуалните услуги кои тие ги даваат. Работодавецот единствено може да го регулира работното време и местото на давање сексуални услуги за кои сексуалниот работник се согласил да се стави на располагање во согласност со договорот за вработување и договорот за соработка доколку станува збор за самостојно вршење на сексуалната работа.

Во согласност со Основниот закон на Германија, сите Германци имаат право на слободен избор на нивното занимање и професија, нивното работно место и нивното место за стручна подготовка. По усвојувањето на Законот, Федералната агенција за вработување не вовела посебна шифра на дејност за сексуалните работници, па тие се вклучени во шифрата „913“ која покрива вкупно 101 занимање.^[111] Оттука е невозможно да се утврди бројот на сексуални работници, ниту ефектот од усвојувањето на Законот во намалувањето или зголемувањето на бројот на луѓе кои се занимаваат со сексуална работа. Врз основа на анализата направена на бројот на луѓето пријавени под оваа шифра во периодот од 2001 до 2003 година, Федерацијата на германските осигурителни компании заклучува дека не постои значајно зголемување на бројот на сексуални работници кои биле социјално осигурени.^[112]

Остварувањето на правото на занимање или професија може да биде регулирано со закон.^[113] Според истражувањата, искуствата на сексуалните работници покажуваат дека самото усвојување на Закон со кој се легализира сексуалната работа не ја намалила стигмата врзана за сексуалните работници.^[114] Поради ова неопходно е да се преземаат и други мерки за елиминирање на стигмата и прифаќање на сексуалната работа како легитимен начин на засновање работен однос и заработка. За таа цел треба да се усогласат и останатите закони кои можат да влијаат на сексуалните работници и на сексуалната работа и зголемување на поддршката од институциите и организациите со цел овозможување безбедни услови за работа и соодветна заштита во случај на повреда на правата на сексуалните работници.

.....
110 Граѓански кодекс на Германија, член 362. http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/

111 Czarnecki D., Engels H. and others. Prostitution in Germany a Comprehensive Analysis of Complex Challenge, Berlin 2014 p. 23.

112 Czarnecki D., Engels H. and others. Prostitution in Germany a Comprehensive Analysis of Complex Challenge, Berlin 2014 p. 23.

113 https://www.bundestag.de/blob/284870/ce0d03414872b427e57fccb703634dcd/basic_law-data.pdf

114 Ditmore M.L., Levy A. Willman A. Sex Work Matters: Exploring Money, Power and Intimacy in the Sex Industry, 2010, p.17.

4.3. Социјална и здравствена заштита на сексуалните работници

Со стапување во сила на Законот, сексуалните работници имаат право на загарантиран надоместок за дадена услуга, а во случај на повреда на ова право можат да добијат судска заштита. Како резултат на ова е забележано зголемување на бројот на судски случаи на жени и мажи сексуални работници кои се охрабриле да си ги бараат своите права пред суд.^[115] Сепак, сè уште е честа праксата на однапред наплатена услуга која е наследена од периодот пред усвојување на Законот кога сексуалните работници поради недостаток на законска заштита наплаќале пред да ја дадат услугата. Друга придобивка од Законот е можноста сексуалните работници да се стекнат со право на здравствено осигурување и можност за услуги за вработување во случај да сакаат да ја променат професијата.^[116]

За да се стекне право на социјално осигурување во Германија, доволно е да се воспостави де факто работен однос. Според одлуката на Федералниот социјален суд во Германија од 2000 година, нема причина зошто дури и неморалните работни односи да бидат исклучени од системот за социјална заштита, посебно кога се толерирани од страна на правниот систем.^[117] Оваа одлука е донесена пред усвојување на Законот во врска со вработен во компанија која нудела онлајн разговори со сексуална содржина на работно место кое според тогашната законска регулатива се сметала за неморална. Оттука може да се заклучи дека сексуалните работници и пред усвојување на Законот можеле да се стекнат со право на социјално осигурување доколку се евидентирале како вработени кај работодавец. Во пракса организациите за социјално осигурување и покрај праксата на судот сметале дека работниот однос ги повредува моралните принципи, што претставува пречка да се прифати дека сексуалните работници се во работен однос за кој треба да се плаќа надоместок за социјално осигурување.^[118] Во секој случај, сексуалните работници немале пристап до социјално осигурување поради стравот на управителите на бордели, со кои тие биле во работен однос, од прогон поради помагање во проституција, кривично дело кое беше уникатно со реформата во законската рамка со која се регулира сексуалната работа.^[119]

Со стапување во сила на Законот се гарантира правото на социјално осигурување на сексуалните работници, кое произлегува од прифаќањето на работниот однос во рамките на зависната дејност.^[120] Во согласност со меморандумот за објаснување на причините за донесување на Законот, работодавецот нема право да бара од сексуалниот работник да продолжи со сексуалниот однос, ниту да приговара за „лоша изведба“ на услугата. Сексуалните работници се слободни при изборот на клиентите и каков вид сексуална услуга ќе даваат, додека работодавецот може да ги регулира времето и местото на извршувањето на услугата. За да се смета дека постои работен однос во врска со сексуалната работа доволно е да се постигне договор дека сексуалниот работник му е на располагање на работодавецот за одреден надоместок, на однапред утврдена локација за одреден временски период и дека надоместокот е платен независно дали е дадена сексуалната услуга.

Како и секој работодавец, сопственикот на бордел мора да ги пријави сексуалните работници како вработени со цел да се стекнат со социјално осигурување. Во случај кога сексуалните работници работат самостојно имаат можност доброволно да плаќаат во државниот пензиски систем или пак да

115 <http://www.walnet.org/csis/groups/icrse/brussels-2005/SWRights-German.pdf>

116 Hydra e V. The German Prostitution Law: An Example of the “Legalization of Sex Work”, September 2015. <http://www.nswp.org>

117 Federal Ministry for Family Affairs, Senior Citizens, Women and Youth. Report by the Federal Government on the Impact of the Act Regulating the Legal Situation of Prostitutes.

118 Federal Ministry for Family Affairs, Senior Citizens, Women and Youth. Report by the Federal Government on the Impact of the Act Regulating the Legal Situation of Prostitutes.

119 German Criminal Code http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html#p1607

120 Член 3 од Законот за уредување на правните односи на сексуалните работници (Закон за проституција – ProstG) www.juris.de

поднесат барање да бидат евидентирани како задолжително осигурано лице со што имаат обврска за редовно задолжително плаќање на надоместок. Истражувањата покажуваат дека сексуалните работници најмалку ја избираат опцијата да склучат договор за вработување со борделот, односно најголем дел работат самостојно или на процент со борделот.^[1221] Со оглед дека Законот ги ограничува работодавците да ги утврдуваат правилата на работа, голем дел и од управителите на борделите не покажуваат интерес да склучат договор за вработување. Од анализата презентирана во Федералниот извештај за примената на Законот, дополнителна причина за избегнување на склучување на договор за вработување е одредбата од Кривичниот законик со која се предвидува кривична санкција за работодавецот доколку не плаќа или злоупотребува плата или заработувачка.^[1222] Законот има цел преку склучувањето на договори за вработување да обезбеди социјална заштита и подобри услови за работа на сексуалните работници. Реалната состојба укажува дека Законот не ги постигнал целите, па сексуалните работници избираат да работат самостојно (хонорарно), а социјалното осигурување го добиваат доколку плаќаат надоместок во пензискиот систем. Оттука е неопходно да се размислува за подобрување на условите за работа на сексуалните работници кои работат хонорарно/самостојно со цел да се овозможи подобра социјална заштита.

Придобивката од социјално осигурување на сексуалните работници е во тоа што за разлика од другите вработени тие веднаш се стекнуваат со право на надоместок во случај на невработеност, па дури и во случаи кога доброволно ја напуштиле работата. Од друга страна, сексуалната работа е единствена легална работа која не се нуди како слободна позиција на луѓето кои бараат работа. Ова укажува дека законодавецот немал намера да ја изедначи сексуалната работа како и останатите легални професии, па со ваквата мерка законодавецот превенира мобилизирање на сексуални работници.

Сексуалните работници имаат обврска да плаќаат данок независно дали работат самостојно како самовработени луѓе или се вработени во бордел. Доволно е сексуалните работници да се класификуваат како претприемачи/трговци во согласност со Законот за данок бидејќи класификацијата на работата е битен индикатор за постоење договор за вработување или самостојно вработување.^[1223] Со оглед дека одделните држави и општини имаат можност да донесат свои прописи за регулирање на сексуалната работа, начинот на плаќање на данокот е различен во повеќе држави. Познатата Штутгартска постапка наметнува обврска за дневен пашален износ од 10 до 30 евра, кој сексуалните работници имаат обврска да го платат кај даночните власти. На крај на година поднесуваат даночна пријава преку која се порамнуваат заработката и платениот данок, па ако сексуалните работници платиле повеќе им се рефундира дел од уплатените средства или се задолжуваат да платат дополнително доколку заработиле повеќе.^[1224]

Според истражувањата, повеќето сексуални работници имаат здравствено осигурување, но не врз основа на сексуалната работа. Од спроведените интервјуа со сексуални работници, 86.9 % од нив имаат некаков вид здравствено осигурување и е висока бројка на осигурени сексуални работници споредено со општата популација каде што 87.5 % се законски осигурени, додека останатите 9.3 % се приватно осигурени.^[1225] Истото истражување покажува дека 25 % од испитаните работат сексуална работа како дополнителна дејност (вработени се на друго место) или се сè уште во образовен систем или на обука за професионално доусовршување, додека 12,5 % се или вработени или се корисници на социјално осигурување преку кое имаат и здравствено осигурување. Високиот процент на здравствено осигурување меѓу другото се должи и на центрите кои се специјализирани да им даваат

121 Federal Ministry for Family Affairs, Senior Citizens, Women and Youth. Report by the Federal Government on the Impact of the Act Regulating the Legal Situation of Prostitutes.

122 http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html#p2245

123 Federal Ministry for Family Affairs, Senior Citizens, Women and Youth. Report by the Federal Government on the Impact of the Act Regulating the Legal Situation of Prostitutes.

124 Eva-Maria Heberer. Prostitution, An Economic Perspective on its Past, Present and Future, 2013.

125 Federal Ministry for Family Affairs, Senior Citizens, Women and Youth. Report by the Federal Government on the Impact of the Act Regulating the Legal Situation of Prostitutes.

услуги за советување и поддршка на сексуалните работници каде што тие се советуваат за важноста од поседување на здравствено осигурување.^[126]

Придобивката од Законот е во сè поголемиот број сексуални работници и управители на бордели кои сакаат да работат легално, да плаќаат даноци и да се дистанцираат од криминалните активности врзани за сексуалната работа и употребата на сила и насилство.^[127] Сепак, од презентираниите податоци Законот не успева да обезбеди минимум социјална заштита за сите, односно за повеќето сексуални работници бидејќи најголем број од нив избираат да работат самостојно, а не да склучуваат договори за вработување.

.....
126 Czarnecki D., Engels H. and others. Prostitution in Germany a Comprehensive Analysis of Complex Challenge, Berlin 2014 p. 33.

127 <http://www.walnet.org/csis/groups/icrse/brussels-2005/SWRights-German.pdf>

4.4. Кривично-правни одредби поврзани со сексуалната работа

Реформата на правната рамка за регулирање на сексуалната работа предвидува и укинување на одредбите од Кривичниот законик кои ги засегаат сексуалните работници. Целта на трите одредби од Законот е паралелно да се укинат дотогашните одредби со кои се предвидувало кривична санкција за промовирање на сексуалната работа во случаи на експлоатација на сексуалните работници. Без страв од кривичен прогон, сексуалните работници можат да склучуваат погодни договори за вработување со што се намалува нивната зависност од заштитници (макроа) и ги подобрува здравствените и хигиенските услови за работа.^[128]

И покрај усвојувањето на закон со кој се легализира сексуалната работа, Кривичниот законик на Германија сè уште содржи кривични дела поврзани со сексуалната работа, односно експлоатација во проституција и контрола во проституцијата. Така Законот забранува држење во лична или финансиска зависност на лице кое е ангажирано во проституција за што се предвидува кривична санкција до три години затвор (член 180 а).^[129] Со член 181а од истиот Закон се забранува контрола во проституцијата.^[130] Контролата во сексуалната работа може да биде експлоататорска или кога заради материјален надоместок се контролира друго лице кое е вклучено во проституција. Законот во дополнување ги опишува забранетите дејствија кои подразбираат контрола врз сексуалните работници. Забранети се одржувањето на врска со друго лице со цел утврдување на времето, местото и должината, како и другите околности за ангажирање во проституцијата или пак преземањето мерки за спречување на тоа лице да се откаже од проституција. За повреда на овие забрани, за сторителите се предвидува казна затвор од шест месеци до пет години.

Од 2002 година, статистиките на Владата покажуваат забележително подобрување на состојбата во врска со бројот на кривични дела поврзани со сексуалната работа. Во 2000 година имало 1 104 случаи на контролирање во проституција, кои постојано се намалувале до 298 случаи во 2009 година.^[131] Имајќи предвид дека со Законот една форма на посредување во проституција беше укината како кривично дело, логично е да се намали и бројот на случаи на сторени кривични дела поврзани со контролирање на сексуалните работници. Исто така Владата евидентирала пад од 1 365 случаи на кривични дела за држење во економски и личен зависен однос во 2000 година на 61 случај во 2009 година.^[132] Со легализирањето на сексуалната работа и овозможувањето на склучување договори за работа под одредени услови и граѓанската заштита на сексуалните работници во случај на непочитување на договорот се елиминира кривичната одговорност на операторите со бордели да бидат обвинети за ова кривично дело.

128 Federal Ministry for Family Affairs, Senior Citizens, Women and Youth. Report by the Federal Government on the Impact of the Act Regulating the Legal Situation of Prostitutes, p. 9.

129 Кривичен законик на Германија, 180а.

130 Кривичен законик на Германија.

http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html#p1607

131 Weitzer R. Legalizing Prostitution, From Illicit Vice to Lawful Business. New York University Press, 2012.

132 Weitzer R. Legalizing Prostitution, From Illicit Vice to Lawful Business. New York University Press, 2012.

4.5. Регулација на сексуалната работа на локално ниво

Германија е сојузна парламентарна република составена од 16 покраини (држави). Законодавната структура е составена од два дома, Бундестаг, избран директно од граѓаните и Бундесратот кој содржи претставници на сојузните покраини. Комплексната организација на законодавната власт влијае и на начинот на усвојување на законски решенија и нивна примена на територијата на целата федерација. Законите кои регулираат прашања кои посебно ги засегаат одделните држави, пред финалното усвојување на законите, потребно е да бидат одобрени и од Горниот дом, односно Бундесратот. Предметниот Закон е усвоен од сојузното законодавно тело Бундестаг без согласност од Горниот дом. Ова е внимателно избран чекор од страна на предавачите на законот, да предложат федерален закон кој нема да навлегува во област која бара потврда и од државите бидејќи проценката била дека текстот на законот нема да добие мнозинство гласови во Горниот дом. Од друга страна, усвојувањето на закон за кој постои силна контроверзност, а без негово прифаќање од поголем број засегнати страни може да влијае на квалитетот на законот или на начинот на неговата примена.

Сојузните држави имаат можност да ги регулираат јавниот ред и мир и имаат свои закони за полиција преку кои ефектите од легализацијата на сексуалната работа во различни делови на Германија се разликуваат. Дополнително локалните власти можат да усвојат свои подзаконски акти преку кои ќе одредат зони во кои легално ќе се одвива сексуалната работа. Ова може да влијае на дополнително изолирање на сексуалните работници и нивно отстранување од раздвижени и безбедни места, што влијае на безбедноста на сексуалните работници.

Исто така слободата во регулирање на сојузните држави влијае на обврската за плаќање на данок, односно начинот и висината на плаќање варираат од град до град. Зависно од градот, сексуалните работници плаќаат дневен паушален износ на данок или воопшто не плаќаат. Паушалниот износ може да варира од 7 до 30 евра на ден, што води до огромна несигурност и недоразбирање во спроведувањето на Законот како кај сексуалните работници, така и кај надлежните институции.^[133]

Во воведниот дел на Кривичниот законик на Германија е предвидено дека секоја сојузна држава може целосно да забрани сексуална работа во општини со помалку од 50 000 жители, додека за понаселените општини имаат право да наметнуваат просторни и временски ограничувања кои ќе забранат сексуална работа на одредени улици во одредено време.^[134] Овие ограничувања можат да важат не само за сексуалните работници кои работат на улица, но и за борделите и други правни лица кои организираат сексуална работа.

Поради високото ниво на стигма спрема сексуалните работници и сексуалната работа како легална професија, Германија иако има солидна национална законска рамка, сепак таа не овозможува рамномерно и правилно спроведување на целата територија. Во вакви услови, спроведувањето на Законот преку ограничување на неговата примена со подзаконски акти на сојузните држави и на општините не ѝ служи на целта на Законот, а тоа е да се заштитат правата на сексуалните работници и тие да добијат еднаков третман како и останатите вработени во земјата.

Сојузните закони со кои се одредува каде сексуалната работа е забранета варираат во различни држави и градови во државите. На пример, во некои градови борделите се дозволени само во комерцијални и индустриски области, но самовработените сексуални работници можат да работат во станови во резиденцијалниот дел од градот. Минхен е наречен „забранета зона“ (Sperrgebiet) и за сексуалната работа во затворен простор и на улица, а државата Баден Вуртенберг е 98 % „забранета

133 Lucile Favet. Outreach in indoor sex work setting 2013-2014, A report based on the mapping of the indoor sex work sector in nine European cities, contextualised by national overviews, Autres Regards, October 2014.

134 Czarnecki D., Engels H. and others. Prostitution in Germany a Comprehensive Analysis of Complex Challenge, Berlin 2014 p. 15.

зона“ за сексуална работа.^[135] Во главниот град Берлин, управителите на барови можат да добијат лиценца да работат со сексуални работници и оваа дозвола не може да се отповика произволно.^[136] Во Хамбург и Дортмунд, сексуалните работници и нивните клиенти се казнуваат на улица. Зголемен број на градови во Германија ги усвојуваат овие мерки.^[137] Полицијата го следи имплементирањето на овие мерки, па на прекршителите им се наредува да го напуштат забранетиот простор и се казнуваат. Општините најчесто имаат тенденција да ги одржуваат своите централни градски подрачја „без проституција“ и издаваат соодветна наредба за да го сторат ова притоа наметнувајќи и временски ограничувања.^[138] Можноста од прогон и казнување на сексуалните работници влијае на однесувањето на сексуалните работници да работат во изолирани, далечни места во предградијата каде што безбедноста и можноста за добивање помош и заштита се намалени. Поголем дел од областите во кои е дозволена сексуалната работа имаат несоодветна инфраструктура и претставуваат сериозен ризик за безбедноста и здравјето на сексуалните работници.^[139] Од октомври 2013 година во Германија се појавува аболиционистичка кампања со која се бара криминализирање на клиентите, поголема контрола врз местата каде што се движат сексуалните работници, па дури и повторно воведување на задолжителните медицински прегледи. Со ваквите најави за воведување построга политика за сексуалната работа дополнително се влошуваат правата на сексуалните работници. Организациите кои работат на поддршка на сексуалните работници укажуваат на проблемот со полициските контроли и регистрирањето на сексуалните работници без законска основа, како и спроведувањето рации во борделите без основана причина во државата Баварија.^[140]

Во Келн, со согласност на сексуалните работници и на локалните власти заеднички е договорена територијата на која сексуалните работници ќе можат да работат надвор од забранетите зони. Преку овој проект е зголемена довербата меѓу сексуалните работници и Полицијата, што резултира со намалување на насилството врз сексуалните работници и зголемена пријава на насилство до Полицијата.^[141]

Негативните политики спрема сексуалните работници на локално ниво се спроведуваат и преку оданочувањето на заработувачката и наметнувањето обврски за регулирање на работниот однос на сексуалните работнички спротивно на Законот. Така во Баварија даночните власти наметнуваат обврска за управителите на борделите да засноваат договор за работа со сексуалните работници иако Законот тоа не го бара од нив. Борделот треба да плати данок на додадена вредност и данок на добивка, како и персонален данок на доход на надоместокот кој го заработиле сексуалните работници од клиентите и го задржале за себе. Иако борделот само издава соба на сексуалниот работник, според даночните власти управителот сепак е одговорен и за заработката на вработените.^[142]

Во Штудгарт борделите се обврзани да собираат стандарден дневен данок од сексуалните работници (од 12 до 25 евра за секој), независно од заработката на сексуалните работници за тој ден.^[143] Некои градови како Келн и Гелзенкирхен имаат воведено дополнителен „данок на забава“, зависно од големината на собата, кој треба да се плати од страна на сексуалниот работник,

135 Lucile Favet. Outreach in indoor sex work setting 2013-2014, A report based on the mapping of the indoor sex work sector in nine European cities, contextualised by national overviews, Autres Regards, October 2014.

136 <http://www.walnet.org/csis/groups/icrse/brussels-2005/SWRights-German.pdf>

137 Lucile Favet. Outreach in indoor sex work setting 2013-2014, A report based on the mapping of the indoor sex work sector in nine European cities, contextualised by national overviews, Autres Regards, October 2014.

138 Czarnecki D., Engels H. and others. Prostitution in Germany a Comprehensive Analysis of Complex Challenge, Berlin 2014 p. 16.

139 Czarnecki D., Engels H. and others. Prostitution in Germany a Comprehensive Analysis of Complex Challenge, Berlin 2014 p. 16.

140 Hydra e V. The German Prostitution Law: An Example of the “Legalization of Sex Work”, September 2015. <http://www.nswp.org>

141 Eva-Maria Heberer. Prostitution, An Economic Perspective on its Past, Present and Future, 2013.

142 <http://www.walnet.org/csis/groups/icrse/brussels-2005/SWRights-German.pdf>

143 Eva-Maria Heberer. Prostitution, An Economic Perspective on its Past, Present and Future, 2013.

управителот на бордел или од двајцата.^[144]

Надлежноста на локалните власти да усвојуваат подзаконски решенија кои се косат со основниот Закон ја компромитира целта заради која е донесен. Како резултат на локалните политики сексуалната работа останува нелегална во многу делови на земјата.^[145] Имено, податоците укажуваат дека стравот од Полицијата, арбитрарните правила за регулирање на времето и на местото дозволено за сексуална работа влијаат на условите за работа на сексуалните работници. Нерамномерното и произволно наметнување на даночни обврски кои најчесто не ја одразуваат реалната заработувачка на сексуалните работници и управителите на бордели доведува до затворање на овие бизниси и втурнување на индустријата во подземјето, што дополнително ги влошува сигурноста и здравјето на сексуалните работници.

144 <http://www.walnet.org/csis/groups/icrse/brussels-2005/SWRights-German.pdf>

145 Weitzer R. *Legalizing Prostitution, From Illicit Vice to Lawful Business*. New York University Press, 2012.

4.6. Форми на организирање на сексуалната работа

Од анализата погоре може да се заклучи дека не постои единствен германски модел на регулирање на сексуалната работа. Во Законот се дадени само генералните цели, додека политиките за сексуалната работа се утврдени на локално ниво. Токму од локалните подзаконски акти зависи и начинот на кој се организира сексуалната работа и кои локални власти се надлежни за спроведување на овие акти.

Моделот на легализација е карактеристичен по географското ограничување на локациите каде што е дозволена сексуалната работа. Најголем дел од градовите спроведуваат политики за елиминирање на сексуалната работа која се одвива на улица и имаат воведено ограничување на локациите каде што може да се одвива сексуалната работа. Така сексуалната работа на улица е дозволена само на неколку места и опфаќа 10 % од сексуалната работа во Германија.^[146] Еден од начините за отргнување на сексуалните работници од улица е преку поставување кабини во кои клиентите доаѓаат со автомобили, а сексуалната услуга се разменува во автомобилот. Во Градот Келн се воведени кабини каде што работат околу 300 сексуални работници.^[147]

Географското ограничување се однесува на локации каде што можат да бидат отворени традиционални бордели, еротски барови, хотели-бордели и сауна клубови. Сексуалните работници кои работат самостојно од дома можат да се организираат до најмногу тројца да користат ист простор за работа доколку еден од нив престојува во станот или куќата.

Излози со сексуални работници постојат во неколку градови, вклучувајќи ги и Хамбург, Бремен, Брауншвајг и Манхајм. Тие се лоцирани во точно определена улица каде што е забранет пристап на жени и на малолетни лица.^[148]

.....
 146 Weitzer R. *Legalizing Prostitution, From Illicit Vice to Lawful Business*. New York University Press, 2012.
 147 Weitzer R. *Legalizing Prostitution, From Illicit Vice to Lawful Business*. New York University Press, 2012.
 148 Weitzer R. *Legalizing Prostitution, From Illicit Vice to Lawful Business*. New York University Press, 2012.

4.7. Законска и фактичка положба на малолетните луѓе во врска со сексуалната работа

Со Кривичниот законик на Германија се предвидени неколку одредби кои забрануваат сексуални активности и користење сексуални услуги со деца и малолетници. Така кривична одговорност е предвидена за искористување на довербата или положбата на зависност на детето или малолетникот, за сексуално искористување, за силување и за детска порнографија. Во истиот корпус на кривични дела, со член 180, став 2, експлицитно се забранува поттикнување и наведување, но и користење сексуални услуги за финансиски надоместок од лица под 18 години.

Член 180

„Поттикнување на малолетници да се вклучат во сексуални активности

1) Секој кој ќе охрабри лице под 16 години да се вклучи во сексуална активност со него или во присуство на трето лице или ќе охрабри лице под 16 години да се вклучи во сексуална активност со трето лице на начин што:

- 1. ќе дејствува како посредник,*
- 2. ќе овозможи, ќе се казни со парична казна или казна затвор до 3 години.*

2) Секој кој ќе наведе лице под 18 години да се вклучи во сексуална активност во или без присуство на трето лице или да трпи сексуален однос со трето лице за финансиска награда, или секој кој ќе охрабри лице под 18 години на сексуални односи за финансиска награда дејствувајќи како посредник, ќе се казни со парична казна или казна затвор до 5 години.

3) Секој кој ќе наведе малолетно лице под 18 години, кое му е доверено за грижа, чување и воспитување, или кое се наоѓа во подреден однос спрема него како вработен, да се вклучи во сексуална активност со него или во присуство на трето лице, или ќе охрабри лице под 18 години да се вклучи во сексуална активност со трето лице, или да трпи сексуален однос со трето лице, злоупотребувајќи ги овие обврски, ќе се казни со парична казна или казна затвор до 5 години.“

Исто така со член 182 е забранета злоупотребата на малолетници (лица под 18-годишна возраст) така што ќе се искористи експлоатирачката ситуација во која се наоѓа малолетникот, а со ставот два од истиот член посебно се забранува ваквата злоупотреба и во ситуација кога малолетникот се вклучува во сексуална активност за финансиски надоместок.

Член 182

„Злоупотреба на малолетници

1) Секој кој ќе злоупотреби лице под 18 години искористувајќи ја експлоатирачката ситуација во која се наоѓа малолетникот на начин што ќе се вклучи во сексуална активност со малолетникот или ќе го присили активно да се вклучи во сексуална активност со него, или го наведе да го стори ова во присуство на трето лице, или со трето лице, ќе се казни со казна затвор до 5 години.

2) Предвидената казна ќе се примени и за лице над 18 години кое ќе злоупотреби лице под 18 години искористувајќи ја експлоатирачката ситуација во која се наоѓа малолетникот на начин што ќе се вклучи во сексуална активност со малолетникот или ќе го присили активно да се вклучи во сексуална активност со него, или го наведе да го стори ова во присуство на трето лице, или со трето лице, со финансиски надоместок.

3) Лице над 21 година кое ќе злоупотреби лице под 16 години искористувајќи ја експлоатирачката ситуација во која се наоѓа малолетникот на начин што ќе се вклучи во сексуална активност со малолетникот или ќе го присили активно да се вклучи во сексуална активност со него, или го наведе да го стори ова во присуство на трето лице, или со трето лице, и со тоа ќе го искористи недостатокот на капацитет за сексуално самоопределување на жртвата, ќе се казни со парична казна или казна затвор до 3 години. Обидот за ова дело е казнив.“

Како што може да се забележи од цитираните, но и од останатите законски одредби, ако за другите кривични дела кои забрануваат сексуални активности и злоупотреба на малолетници возрастната граница се движи меѓу 14 и 16 години, за делата каде што на жртвата ќе ѝ биде платено, односно ќе добие одреден финансиски надоместок возрастната граница е под 18-годишна возраст со што законодавецот имал интенција да ја зајакне заштитата за малолетните жртви, но и да го превенира инволвирањето на малолетни лица во сексуална работа. Во прилог на оваа цел за превенција на малолетничката проституција на германскиот законодавец оди и кривичната одредба од член 184ф со која се предвидува кривична одговорност на возрастни лица кои се занимаваат со сексуална работа доколку ја вршат својата дејност (даваат сексуални услуги) во околина на училишта или на објекти кои се посетувани од лица под 18 години, или во простории каде што живеат лица под 18-годишна возраст со што би било веројатно дека ќе се наруши моралниот интегритет на малолетните луѓе за што е предвидена парична казна или казна затвор до 1 година.^[149]

Имајќи ги предвид горните одредби, едно од прашањата кое било испитувано при подготовката на владиниот извештај било дали постоечките кривично-правни и други инструменти се соодветни за да дадат доволна заштита на малолетниците инволвирани или под ризик од влегување во проституција. Според Рензиковски (Renzikowski (Regulation of Prostitution: Goals and Problems – A Critical Assessment of the Prostitution Act)), една од студиите кои биле спроведени за изготвување на владиниот извештај била поради тоа што постоечките кривични одредби за заштита на младите луѓе од сексуална злоупотреба делумно се во меѓусебна колизија, особено во врска со долната возрастна граница за согласност за сексуална активност. Рензиковски (Renzikowski) понатаму укажува на потребата од дополнување и усогласување на кривичните одредби поради воведување на нови кривични дела против сексуални акти спрема малолетници кои не вклучуваат физички контакт, како и сексуално искористување на малолетници. Како неопходна мерка за превенција е истакнато воведувањето на построги и поефикасни казни за кривичното дело промоција на проституција со малолетници покрај оние за наоѓање клиенти и овозможување простор за работа и сместување.

Нацрт-законот за имплементација на рамковната одлука за борба против сексуалната експлоатација и детска порнографија на Советот, изготвен од федералната влада, исто така го покренува прашањето за подигање на долната граница за согласност за сексуална активност. Со усвојувањето на овој нацрт-закон од страна на законодавниот дом во Германија и со подигнување на возрастната граница на 18 години, неконзистентноста на германското законодавство ќе се изедначи. Со овие законски измени, кои наскоро би требало да поминат пред законодавниот дом, ќе се затворат споменатите празнини во Законот, што според овие студии би придонело за подобрување на можностите за континуиран прогон на сторителите на овие кривични дела против малолетни жртви.^[150]

Во врска со ова се покренати и дебати меѓу стручната јавност за подигање на легалната возрастна граница за занимавање со сексуална работа на 21 година како мерка за поефективна борба против присилната проституција и трговијата со луѓе заради сексуална експлоатација. Овие предлози се базирани на идеите за проширување на посебната заштита на младите жени. Меѓутоа, ова би ја направило сексуалната работа нелегална за лицата под 21 година, што од друга страна би значело дека сексуалните работници до оваа возрастна граница и самите би стравувале од кривичен прогон. Од друга страна, ваквото решение би ги направило тешко достапни овие млади луѓе за да им се дадат социјални и медицински услуги. Ваквиот предлог е противречен и на залагањата на инволвираните лица, сексуалните работници, нивната работа да не се криминализира.^[151]

Освен законските мерки за превенција и кривично-правна заштита на малолетните лица инволвирани во проституција, во Извештајот за влијанието на Законот за легализација на сексуалната

149 Кривичен законик на Германија; Federal Ministry for Family Affairs, Senior Citizens, Women and Youth, Report by the Federal Government on the Impact of the Act Regulating the Legal Situation of Prostitutes.

150 Federal Ministry for Family Affairs, Senior Citizens, Women and Youth. Report by the Federal Government on the Impact of the Act Regulating the Legal Situation of Prostitutes.

151 Czarniecki D., Engels H. and others. Prostitution in Germany a Comprehensive Analysis of Complex Challenge, Berlin 2014.

работа во пракса наведуваат дека е потребно зајакнување на активностите за идентификување, за помош и за поддршка на малолетни лица инволвирани во проституција. Така во овој извештај признаваат дека малолетничката проституција во Германија е застапена, иако немаат релевантен податок за бројноста од причини што таа најчесто е прикриена, со исклучок на видливоста на малолетниците зависни од дрога, бездомните малолетници и оние кои работат на улица.^[152]

Во пракса, идентификувани се малолетни луѓе кои се вклучени во сексуалната индустрија која најчесто се случува во „сивите“ зони, како и меѓу сексуалната работа за возрасни, децата на улица и младите кои употребуваат дроги. Со исклучок на овие аспекти, малолетниците инволвирани во сексуална работа не се видливи и со тоа тешко може да се пристапи до засегнатите за да им се дадат потребните услуги и поддршка. Со оглед дека е забрането нудење сексуални услуги од страна на малолетни луѓе во борделите, девојчињата и момчињата се вклучуваат во сексуална работа на помалку забележлив начин на улица, во пабови, во дискотеки и во становите каде што живеат.^[153] Здруженијата кои даваат услуги за поддршка и за советување на малолетници известуваат дека постојат повеќе различни причини зошто момчињата и девојчињата влегуваат во сексуална работа. Најчесто тоа се економските причини поради кои не можат да најдат вработување или имаат ниски примања. Но, исто така и недостатокот на животно искуство, наивноста, желбата за материјални добра кои не можат да си ги дозволат, вљубеноста, двојните стандарди во нивната социјална средина и желбата за подобар живот се наведуваат како причини за инволвирање на малолетниците, особено малолетните девојчиња во проституција. Како особено проблематични ги наведуваат ситуациите кога малолетниците побегнале од дома, од страв дека ќе бидат повторно вратени кај своите родители ги одбегнуваат социјалните служби, па немајќи друг излез се втурнуваат во подземјето каде што вклучувањето во проституција им е најчест начин за издржување. Во секој случај, здруженијата кои работат на ова поле имаат развиено програми за превенција, но и поддршка на овие деца, па од една страна преку теренски активности успеваат да допрат до овие деца и малолетници и да им ги дадат потребните услуги, а од друга страна со заеднички напори на училишните служби и агенциите за млади преземаат активности за превенција на вклучување на малолетни лица во сексуална работа. Сепак овие здруженија апелираат за поголема вклученост на јавните служби како во превенцијата, така и во сервисите за поддршка на веќе инволвираните малолетници во проституција.^[154]

Во Извештајот на федералната влада се наведува дека поради ова теренските програми на социјалните служби кои работат со малолетници се исклучително важни во овој контекст за превенција и поддршка на малолетните сексуални работници, како и на малолетниците во ризик да почнат да се занимаваат со сексуална работа. Работата со малолетници за социјалните работници претставува дополнителен предизвик и не може да се поистоветува со работата со возрасни сексуални работници бидејќи не може да се претпостави и да се генерализира дека сите малолетници се свесни за положбата во која се наоѓаат дека можат да сносат одговорност и да ги разберат последиците од оваа работа. Оттука, наведуваат во извештајот, социјалните служби треба да се посветат на превенција и што е можно повеќе да се намали или барем одолговлечи инволвирањето на малолетници во сексуална работа. Поради тоа психосоцијалната работа со овие малолетници мора да биде особено сензитивна бидејќи најчесто е балансирање меѓу прифаќање, давање поддршка и каде што е неопходно примена на официјални мерки. Со исклучок на сексуалната работа поврзана со дрога, сексуалната работа каде што се вклучени малолетници е многу поскришна отколку сексуалната работа со возрасни лица. Ова дополнително ја отежнува работата на организациите и на службите кои даваат помош и поддршка на овие девојчиња, момчиња и млади луѓе.

Проституцијата со малолетници претставува навистина хетерогена сива зона која допира разни сцени. Така тука се испреплетени проституцијата, дрогата, бездомништвото и т. н. станична сцена

152 Federal Ministry for Family Affairs, Senior Citizens, Women and Youth. Report by the Federal Government on the Impact of the Act Regulating the Legal Situation of Prostitutes

153 Czarnecki D., Engels H. and others. Prostitution in Germany a Comprehensive Analysis of Complex Challenge, Berlin 2014 p. 20.

154 Czarnecki D., Engels H. and others. Prostitution in Germany a Comprehensive Analysis of Complex Challenge, Berlin 2014 p. 20; <http://www.standort-dortmund.de/mitternachtsmission/>

(на железнички, автобуски станици). Понатаму тука се испреплетуваат супкултурните сцени како саемската сцена, но и инволвирањето во сексуални активности заради одредени привилегии или унапредување на статусот.^[155] Погоренаведеното исто така се рефлектира и на степенот на достапната помош. Па така, од една страна, советодавните сервиси и програмите кои се фокусирани на сексуалната работа се развиени и се фокусирани да помагаат на возрасни сексуални работници, додека сервисите и програмите кои ги таргетираат малолетниците, поради пристапот кој го имаат, често го игнорираат фактот дека и младинците можат да бидат инволвирани во сексуална работа.

Следствено на ова, превенцијата е особено значајна во овој контекст, од една страна со практични мерки да им се помогне на малолетниците во ризик да не влезат во сексуалната работа, а од друга страна мора да се води сметка за причините поради кои најмногу девојчињата и младите жени почнуваат да се занимаваат со сексуална работа, а тоа се малите плати, тешко достапните работни места, насилството, сексуалната злоупотреба и слично.

Според анализата на проектот за малолетничка проституција спроведен од Дортмунд митернетсмисион (Dortmund Mitternachtsmission) постојат само неколку проекти кои се посебно фокусирани на работата со малолетници кои се занимаваат со сексуална работа, а чии активности се состојат во помош и поддршка на овие малолетници, како и групно и индивидуално советување (cf. Leopold/Grieger, "Prostitution of Minors" Project, Mitternachtsmission Dortmund e.V., Abschlussbericht der wissenschaftlichen Begleitung, 2004). Поради тоа, федералната влада во извештајот наведува дека заради понатамошно развивање на овие сервиси и програми неопходно е подобрување на нивото на размена на различни модели на полето на младинската асистенција и на советодавните сервиси со зголемена соработка како на локално, така и на регионално ниво. Исто така се истакнува дека заради долгорочна превенција од проституција на малолетници мора да се има предвид дека голем број на академици укажуваат на тоа дека значителен број од малолетници кои веќе се вклучени во сексуална работа претходно биле жртви на сексуална експлоатација или насилство дома или од нивната најблиска социјална средина. Оттука сите напори да се превенира и да се бори против сексуалната злоупотреба и насилство во блиската средина на малолетниците, а особено на девојчињата и на младите жени, како и која било мерка која ги поддржува овие жртви исто така придонесува и за превенирање на малолетничката проституција.^[156]

На крај може да се заклучи дека Германија, освен што нормативно предвидува заштита на малолетните луѓе за превенирање на рано инволвирање во сексуалната работа и превенирање на насилството и злоупотребата, ги идентификува и ги препознава малолетниците вклучени во сексуална работа како целна група, па преку разните советодавни и теренски програми им се дава директна психосоцијална, правна, финансиска и друг вид потребна помош и поддршка на овие лица со цел намалување на штетите од нивното рано вклучување во сексуалната работа. Со тоа, од една страна, им отвора можност за напуштање на сексуалната работа како можност за заработка, а од друга страна намалување на другите ризици поврзани со сексуалната работа како намалување на ризикот од насилство и трговија со луѓе.

.....
155 Federal Ministry for Family Affairs, Senior Citizens, Women and Youth. Report by the Federal Government on the Impact of the Act Regulating the Legal Situation of Prostitutes

156 Federal Ministry for Family Affairs, Senior Citizens, Women and Youth. Report by the Federal Government on the Impact of the Act Regulating the Legal Situation of Prostitutes

4.8. Трговија со луѓе

Главната цел заради која би се вовела законска регулатива за уредување на сексуалната работа мора да биде заштита на сексуалните работници од насилство и спречување на присилната проституција, како и овозможување излез од ваквата присилна работа. При воведувањето на Законот за легализација на сексуалната работа, основна идеја на германскиот законодавец била да се направи овој сектор потранспарентен, а со тоа полесно да може да се направи разлика меѓу доброволното вклучување во сексуална работа, од една страна и од друга страна, сексуалната експлоатација и трговија со луѓе, како и да се намали можноста од организиран криминал во ова поле на работа. Идеално ваквата регулатива би требало да води кон неисплатливост на криминалот поврзан со оваа сцена од причини што трошоците за избегнување на правните последици од неа би биле повисоки од реалната заработувачка кога е легализирана сексуалната работа. Така очекувано било за германскиот законодавец со легализацијата на сексуалната работа „добрите“ оператори на бордели да се оградат од оние кои вршат злоупотреба и експлоатација на луѓето инволвирани во сексуалната работа, да се истакнат како почитувани во бизнисот и со тоа да ја зголемат својата заработка. Очекувано било и да ги пријавуваат оние кои експлоатираат. Ваквите очекувања биле засновани делумно и на искуствата на Холандија.^[157]

Во контекст на ова исто така било очекувано со декриминализирањето на одредени активности поврзани со сексуалната работа, како на пример промоција и нејзино рекламирање, да се очекуваат повеќе информации за трговија со луѓе и со тоа да се зголемат можностите за прогон на сторителите на трговија со луѓе.

Декриминализирањето на некои активности би оставило повеќе простор за зголемување на ефикасноста за кривичен прогон на присилната проституција и трговијата со луѓе како сериозно кривично дело. Од друга страна, останува стравот дека ваквите измени можеби ќе придонесат за отежнување на прогонот на трговијата со луѓе. Ова е поткрепено со претходните искуства на Полицијата и на Јавното обвинителство во прибирањето на доказите за докажување на делата на експлоатација на сексуалните работници затоа што на органите на прогонот паѓа целиот товар на докажување, а ограничени им се средствата за прибирање докази. Нивната аргументација оди во насока дека доколку Полицијата е во можност да влезе непречено во борделите како порано би можела да открие повеќе знаци кои упатуваат на присилна проституција и трговија со луѓе.

Сепак, во Извештајот на федералната влада за влијанието на Законот кој ја регулира легалната ситуација на сексуалните работници (Законот за проституција) е наведено дека не постојат ниту статистички податоци кои докажуваат дека овој Закон придонел за намалување на криминалот поврзан со сексуалната работа, ниту пак постојат статистички докази кои укажуваат дека овој Закон го поттикнал овој вид криминал, вклучително и трговијата со луѓе, со оглед на тоа дека не постојат детални статистички истражувања во врска со ова.^[158] Иако при оценувањето на ефектите и на влијанието на овој Закон во прогонот на делата за присилна проституција и трговија со луѓе 34,5 % од доброволците кои учествувале од редовите на Јавното обвинителство изјавиле дека веруваат дека Законот со кој се легализира сексуалната работа го отежнува прогонот на овие дела, сепак тие во овој контекст изјавиле дека и пред донесувањето на Законот било значително тешко да се обезбедат законски докази за гонење на сторителите на овие дела. Од друга страна, дури 60 % од овие испитаници изјавиле дека не гледаат никаква врска меѓу Законот за легализација и законските можности за прогон на овие кривични дела.

Оттука во овој извештај федералната влада ќе заклучи дека:

- *Законот за легализација на сексуалната работа, како и декриминализирањето на одредени кривични дела (за промоција на сексуалната работа) не придонеле за поефикасно разделување на случаите на трговија со луѓе и присилна проституција;*

157 Czarnecki D., Engels H. and others. Prostitution in Germany a Comprehensive Analysis of Complex Challenge, Berlin 2014.

158 Report by the Federal Government on the impact of the Act regulating the legal situation of the prostitutes (Prostitution Act)- issued by Federal Ministry for family affairs, senior citizens, women and youth.

- *Иако некои од припадниците на Полицијата и на Јавното обвинителство истакнуваат дека им бил отежнат прогонот на кривичните дела за присилна проституција и трговија со луѓе, сепак не постојат емпириски податоци кои го потврдуваат ваквото тврдење.*

Во својот извештај федералната влада заклучува дека без вакви емпирички податоци не може да се тврди дека е оневозможен прогонот на наведените дела, туку дека можеби Полицијата и Обвинителството ќе треба да си го сменат сопствениот модус операнди при процесуирање на овие дела.

[159]

Покрај тврдењата на некои дека Законот ја потпомага трговијата со луѓе во Германија и придонесува за зголемување на насилството и на економската експлоатација, во Германија најрелевантните податоци од Канцеларијата на кривичната полиција (Federal Criminal Police Office) укажуваат дека по усвојување на Законот бројот на жртви на трговија со луѓе заради сексуална експлоатација се намалил. Според извештајот на Еуростат, Германија има пониска стапка на жртви со трговија со луѓе по глава на жител, а во периодот од 2010 до 2012 година оваа стапка е пониска отколку во Шведска каде што се на сила закони за криминализиција на побарувачката на сексуални услуги. Последниот извештај на Канцеларијата на федералната криминална полиција од 2012 година покажува дека не само што бројот на случаи на трговија со луѓе од 2008 година наваму останува ист туку и бројот на тргуваните жртви се намалил.

Според овие податоци, бројот на спроведени истраги за сексуална експлоатација на годишно ниво останува ист: во просек 500 завршени истраги годишно. Во 2012 година имало 491 случај. Најголем број случаи се за кривично дело против сексуално самоопределување (30 %), насилство (30 %) и лишување или ограничување на слободата (15 %). Во 2012 година имало 5 % помалку жртви (612) отколку во 2011 година (640), а 90 % од нив биле жени. Според националност најголем број од жртвите биле Бугарки (25%), Романки (20%) Германки (20%), а останатите биле граѓани на Унгарија, на Полска и на Чешката Република. Сторители пак најмногу биле Германци (32 %), Бугари (23 %) и Романци (14 %). Според возраста 36 % од жртвите на трговија со луѓе биле на возраст меѓу 18 и 20 години, 20 % меѓу 21 и 24 и 25 % постари од 24 години.^[160]

По донесувањето на Законот во 2001 година донесен е и Закон за изменување на Кривичниот законик со кој се усогласуваат кривичните одредби за трговија со луѓе со ЕУ-регулативата и т. н. Палермо протоколот за борба против трговија со луѓе. Во 2005 година, пак, Баварија како сојузна држава предложи нацрт-закон со кој се криминализира сексуалната злоупотреба на жртвите на трговија со луѓе. Иако овој закон сè уште не е донесен, сепак кај законодавецот постои поддршка за целта на овој закон, а тоа е унапредување на заштитата на жртвите на трговија со луѓе, а федералната влада е на истата позиција со локалниот законодавец по ова прашање. Ова оди во прилог на тоа дека користењето услуги од лице присилено да дава сексуални услуги или од жртва на трговија со луѓе не е казниво во согласност со постоечките кривични дела за присилна проституција и трговија со луѓе, единствено во зависност од индивидуалниот случај може да биде подведено под делото силување. Заради оваа празнина во Кривичниот законик, и федералната влада смета дека треба да се криминализира користењето услуги од лице кое е присилено да дава сексуални услуги или од жртва на трговија со луѓе. Според Рензиковски (Renzikowski) постојат систематски причини поради кои е оправдано казнувањето на ваквите клиенти бидејќи, иако не станува збор за прекршување на личната слобода, станува збор за дела против сексуалната самоопределба, односно ситуација кога клиентот знае дека има сексуална активност со жртва која се наоѓа во положба да не може да преговара при договарањето за сексуалните услуги.

Трговијата со луѓе заради сексуална експлоатација се состои во измама или присилба на луѓе да даваат сексуални услуги. Меѓутоа, сексуалните работници се под зголемен ризик да станат жртви

159 Report by the Federal Government on the impact of the Act regulating the legal situation of the prostitutes (Prostitution Act) - issued by Federal Ministry for family affairs, senior citizens, women and youth.

160 <http://www.apdes.pt/en/assets/apdes/indoors/Outreach%20in%20Indoor%20Sex%20Work%20Settings%20Report.pdf>

на трговија со луѓе. Имено, во согласност со извештајот на Федералната канцеларија за кривична полиција дури 27 % од жртвите на трговија со луѓе во 2011 година изјавиле дека тие доброволно почнале да се занимаваат со сексуална работа, но дека подоцна поради различни околности станале жртви на трговија со луѓе. Во Германија постојат специјализирани советувачки центри каде што жртвите на трговија со луѓе можат да добијат поддршка и помош. Овие центри овозможуваат како правна помош, така и помош за осамостојување на жртвите на трговија со луѓе. Жртвите не се присилени да ги користат овие услуги, а се сепак анонимни и постои можност да се комуницира на нивниот мајчин јазик. Сите овие центри се организирани во германската НВО мрежа КОК. Може да се каже дека поддршката на жртвите на трговија со луѓе во Германија е на високо ниво.^[161]

Во Германија сè до 2002 година сексуалната работа иако не беше казнива со закон беше сметана за спротивна на добриот морал. Единствено промовирањето на сексуалната работа беше забрането и предвидено како кривично дело во согласност со Кривичниот законик на Германија. Ова дело беше укинато со донесувањето на Законот за легализација на сексуалната работа и соодветните измени во Кривичниот законик. Противниците на легализацијата на проституцијата стравуваа дека со донесувањето на ваквата законска регулатива ќе се зголеми подведувањето во проституција и трговијата со луѓе заради сексуална експлоатација не само во Германија, туку воопшто во Европа. Ваквите стравувања дополнително беа оправдувани со отворањето на ЕУ-границите, како и со напливот на економски мигранти од источноевропските земји и посиромашните ЕУ-земји во Германија. Меѓутоа, не се издржани аргументите дека големиот наплив на бугарски и на романски сексуални работници значи процветување на внатрешната (се мисли во границите на ЕУ) трговија со луѓе и е резултат на германскиот закон за легализација на сексуалната работа.

Проценките за тоа колку мажи и жени во Германија се жртви на трговија со луѓе заради сексуална експлоатација варира многу и не се темели на добра статистика. Единствените веродостојни податоци се оние кои годишно ги објавува Федералната канцеларија на криминалната полиција според кои нема статистика за зголемување на бројот на жртви од трговија со луѓе во Германија по донесувањето на Законот, туку напротив има намалување на овие бројки во последните години. Меѓутоа, во согласност со федералната влада овие податоци не можат да се земат како точни бидејќи тие се само податоци добиени од базата на Полицијата за пријавени и за идентификувани случаи кај нив, но дека треба да се земе предвид дека постојат и непријавени и неидентификувани случаи на трговија со луѓе.^[162]

Од друга страна, пак, една неодамнешна студија (Cho/Dreher/Neumeyer 2012) предизвика сензација доведувајќи ја во врска германската либерализација на сексуалната работа со зголемување на бројот на жртви на трговија со луѓе во Германија. Меѓутоа, според авторките на Проституцијата во Германија (Prostitution in Germany a Comprehensive Analysis of Complex Challenge, Czarnecki D., Engels H. and others), оваа студија се темели на податоци со слаб квалитет, селективно обработени и анализирани. Според овие авторки, со оглед на тоа дека студијата има голем број методолошки и друг вид недостатоци, таа не може да биде земена за релевантен извор дали и како влијаел Законот за легализација на сексуалната работа на трговијата со луѓе.^[163] Како и да е, прашањето дали и во кој обем Законот дејствува охрабрувачки за трговијата со луѓе предизвикува одредени контроверзи. Така поддржувачите на аболционизмот сметаат дека купувањето сексуални услуги треба да се криминализира, додека германскиот законодавец во оправдување на целите на Законот наведува дека со декриминализирање на кривичното дело промоција на проституцијата се унапредуваат правата на сексуалните работници и им се олеснува пристапот до соодветните институции за заштита на нивните права, а со тоа се намалува и ризикот од присилна проституција и трговија со луѓе заради сексуална експлоатација. Исто така и искуствата од терен на советодавните центри, кои

.....
161 Czarnecki D., Engels H. and others. Prostitution in Germany a Comprehensive Analysis of Complex Challenge, Berlin 2014.

162 Czarnecki D., Engels H. and others. Prostitution in Germany a Comprehensive Analysis of Complex Challenge, Berlin 2014.

163 Czarnecki D., Engels H. and others. Prostitution in Germany a Comprehensive Analysis of Complex Challenge, Berlin 2014.

работат директно со жртви на трговија со луѓе, како и со оние на Полицијата и правосудниот систем не потврдуваат никаква директна поврзаност на Законот за легализација на сексуалната работа и зголемувањето на трговијата со луѓе.^[164]

Експертите, познавачи на праксата и на законите во Германија, во врска со сексуалната работа сметаат дека зајакнувањето на правата на сексуалните работници ќе овозможи поголема заштита од насилство, спречување на ширење на заразни болести и секако намалување на стигмата и понижувачкиот однос на кој се подложни сексуалните работници од страна на властите.

164 Czarnecki D., Engels H. and others. Prostitution in Germany a Comprehensive Analysis of Complex Challenge, Berlin 2014.

4.9. Насилството и легализацијата на сексуалната работа во Германија

Сексуалните работници се под зголемен ризик да станат жртви на насилство во врска со работата која ја работат. Сепак, виктимизацијата и можноста и обемот на насилство врз сексуалните работници варира во зависност од условите во кои работат сексуалните работници во Германија. Сите форми на сексуална работа го носат ризикот од насилни клиенти. Меѓутоа, сексуалните работници кои самостојно работат на улица се под зголемен ризик од насилство најчесто од клиентите, но и од трети лица инволвирани во други криминални активности (на пример дилери, ограбувачи и сл). Ваквиот ризик е од суштинско влијание врз одлуката на сексуалниот работник дали ќе предложи да работи самостојно или ќе побара заштита од макро или пак ќе одлучи да работи во бордел. Во тој случај сексуалните работници стануваат ранливи во однос на можноста од сексуална експлоатација и насилство од овие „заштитници“. Насилството врз сексуалните работници варира од физички повреди до сексуално насилство и дела против имотот на сексуалните работници. Поради тоа германскиот законодавец сметал дека е очекувано создавањето на правната рамка за легализација на сексуалната работа да влијае на намалувањето и на искоренувањето на ваквите дела против сексуалните работници и дека сексуалните работници во ситуација кога нивната работа е легална не ќе мора повеќе да бараат заштита кај други лица, туку дека ќе може заштитата да ја добиваат од соодветните државни институции. Тие сметаат дека со зајакнување на легалната позиција на сексуалните работници во Германија (пред донесување на Законот, сексуалната работа во Германија беше легална, но беше сметана за неморална) сексуалните работници ќе можат да излезат од оваа позиција на зависност и влијание на трети лица. Логиката на законодавецот била таа дека доколку социјалната и пред сè правната изолација ги водела сексуалните работници во позиција на зависност и ризик од експлоатација и трговија со луѓе, легализацијата на сексуалната работа може да доведе до спротивен процес, ослободување и осамостојување на сексуалните работници. Заштитата која може да ја даде Законот, а со тоа и Полицијата ќе ја анулира потребата од заштита од нелегални структури. Но, ова секако би било индиректен и долгорочен ефект од Законот. Но, сепак одредени групи сексуални работници, како оние со нелегален или со нерегулиран престој во Германија, како и корисниците на дроги и понатаму би останале без оваа заштита.^[165]

4.10. Миграцијата и легализацијата на сексуалната работа во Германија

Со ЕУ-директивата за слобода на движење на европските државјани се овозможува сите луѓе кои имаат легални документи (лична карта и пасош) од некоја европска земја да може да влезат и да престојуваат 3 месеци без посебна виза или дозвола за престој во Германија. За престој пак повеќе од 3 месеци во Германија, граѓаните на ЕУ-државите кои не се државјани на Германија, во согласност со оваа директива, треба да имаат работа, да бараат работа, да се на дообука или школување, или да се самовработени, или даватели на услуги, или пак да поседуваат доволно финансиски средства за да се издржуваат самите, или пак да имаат некој кој гарантира дека ќе ги издржува. Ова подразбира дека сите државјани на земја членка на ЕУ можат легално да се занимаваат и со сексуална работа во Германија.

Од друга страна, одредени помали студии и извештаи даваат податок дека од 2007 година, по приемот на Бугарија и на Романија во ЕУ, значителен дел од ЕУ-мигрантите во Германија кои се активни во сексуалната работа се токму од овие две држави. Иако до декември 2014 година бугарските и романските граѓани немаа право на легална работа без соодветна дозвола во Германија, сепак во согласност со оваа директива тие можеа да бидат самовработени, што им даваше можност легално да даваат сексуални услуги во Германија доколку поседуваат валиден пасош или лична карта, да имаат регистрирано живеалиште во Полиција (како и сите други жители на Германија) и да имаат даночен број и уредно да плаќаат данок во државата (повторно како сите останати). Во согласност со директивата за слобода на движење, граѓаните на ЕУ можат и да го изгубат ова право поради зачувување на јавниот ред, безбедноста и јавното здравје. Дополнително, Канцеларијата за регистрација на странци може да издаде забрана за престој доколку на пример неа ја добиле со лажни документи или со давање лажни податоци. Во таков случај овие ЕУ-граѓани мора да ја напуштат Германија.

За неевропските граѓани, пак, на сила е Законот за живеалиште (престој) кој е дел од Законот за имиграција според кој на сите граѓани кои не се државјани на земја членка на ЕУ без дозвола за престој им е забрането да работат во Германија. Ова значи дека на овие лица не им е дозволено да се занимаваат и со сексуална работа. Доколку вакви лица бидат затекнати во Германија како работат, вклучително и сексуална работа, тие веднаш ќе бидат депортирани во земјата на потекло.^[166]

Според постоечката ЕУ-статистика за миграција, Германија има највисок број на странски резиденти во ЕУ, кој број изнесува 7.1 милион на 1 јануари 2012 година. Од друга страна, според овие статистики Бугарија и Романија се земји чии граѓани најмногу се раселуваат. Според Миграцискиот извештај на Федералната канцеларија за миграција и бегалци од 2010 година, најголем број од документираните мигранти во Германија се по потекло од Бугарија и од Романија. Сепак, овие статистики не можат да дадат точна слика за динамиката и за шемите на мобилност за недокументираните мигранти во Германија. Исто така нема податок за редовното движење на лица кои влегуваат како патници и туристи. Исто така нема податок за процентот на сексуални работници меѓу мигрантите, ниту пак има соодветни истражувања и студии за оваа работа.

Сепак, миграцијата и сексуалната работа се поврзуваат, а експертите претпоставуваат дека половина од сексуалните работници во Германија се од други земји (од ЕУ и кои не се од ЕУ). Додека во 70-тите години во Германија доминатно мигранти – сексуални работници биле жени од Латинска Америка, од Африка и од Азија, кратко по отворањето на границите во 90-тите години оваа слика се менува и доминираат жени кои мигрираат од Украина и од Полска за да се занимаваат со сексуална работа во Германија. Во тоа време како граѓани на земји кои не се од ЕУ, овие мигрантки немале право да се занимаваат ниту со сексуална работа во Германија, па тоа дополнително придонесувало за влошување на условите за работа и живот, како и ризик од злоупотреба и трговија со луѓе.

166 Czarnecki D., Engels H. and others. Prostitution in Germany a Comprehensive Analysis of Complex Challenge, Berlin 2014.

По донесување на директивите за слобода на движење и работа на ЕУ, 2004 и 2007 година, дополнително придонесоа многу луѓе, особено жените од источните земји членки да дојдат да работат како сексуални работници во Германија. Овој тренд најмногу се припишува на затворањето на работни места во овие нови ЕУ-земји, што особено ги погодува жените. Овие мигранти од новите ЕУ-земји, од друга страна имаат предност во однос на мигрантите од земјите кои не се од ЕУ во однос на правото на престој, работа и слобода на движење. Иако законски на овие мигранти од новите ЕУ-земји во одредени случаи им следуваат одредени социјални привилегии и помош, сепак здруженијата кои работат на ова поле укажуваат дека во пракса тешко оди остварувањето на овие права.

Феноменот на миграција на жените од југоисточните европски земји и нивно започнување со сексуална работа во Германија претставува предизвик и за советодавните центри и за одделите за јавно здравје. Со цел да им се овозможи индивидуално советување како на терен, така и во центрите, советувачите мораат да бидат запознаени со културното наследство на овие жени, нивното ниво на едукација и генерално со нивните животни ситуации. Во согласност со ова, нивниот информативен материјал мора да биде променет и прилагоден на новата ситуација. Германија како земја членка на ЕУ има обврска да обезбеди гаранција дека управителите со борделите и сексуалните работници комуницираат на ист јазик. Оваа обврска е наметната за сите земји членки на ЕУ со пресудата на Европскиот суд на правдата изречена во октомври 2015 година.^[167] Имено, случајот е инициран од управител на бордел во Амстердам на кој локалните власти одбиле да му издадат дозвола за издавање излог на сексуални работници од Унгарија и од Бугарија. Властите утврдиле дека управителот не можел да комуницира со сексуалните работници на јазик разбирлив за нив преку што со сигурност ќе потврди дека тие не се жртва на трговија со луѓе. Управителот на борделот ја обжалил одлуката на локалната власт во сите инстанции, а поднел жалба и до Европскиот суд на правдата, кој ја потврдил првичната одлука на локалната власт во Амстердам.

Проблемот на миграцијата и на сексуалната работа многу често се поистоветува со трговија со луѓе заради сексуална експлоатација, меѓутоа ова е претпоставка која не се совпаѓа со реалноста. Побивањето на оваа претпоставка претставува навистина голем предизвик за сите оние кои бараат поинаков пристап кон сексуалната работа.^[168] Сепак, и за миграцијата заради сексуална работа исто како и за трговијата со луѓе нема статистички релевантни податоци дека е зголемена по донесувањето на Законот, иако во европските кулоари Германија е наречена „Борделот на ЕУ“ заради бројката од 400 000 сексуални работници од кои според одредени податоци половината се од други земји.

.....
167 <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=9ea7d2dc30dd16179e-c900e246219556884b797f60f5.e34KaxiLc3qMb40Rch0SaxuRb3j0?text=&docid=168945&pageIndex=0&doclang=en&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=302203>.

168 Czarnecki D., Engels H. and others. Prostitution in Germany a Comprehensive Analysis of Complex Challenge, Berlin 2014.

4.11. Најавени измени

Подолго време во Германија се води дискусија за промена на постоечкиот Закон и воведување дополнителни мерки за контрола на сексуалната работа. На почетокот на оваа година коалицијата на владејачките партии предложија нов предлог-закон т. н. Закон за заштита на проституцијата кој се очекува да влезе во сила во јули 2017 година. Сексуалните работници и здруженијата кои ги поддржуваат сексуалните работници се главните противници на усвојување на овој Закон од причина што нема да го подобри квалитетот на актуелната законска рамка, туку ќе ги влоши животните и работните услови на сексуалните работници. Главните забелешки на овој Закон се воведувањето на обврската за задолжително регистрирање на сексуалните работници, задолжителни здравствени проверки, лиценцирање на борделите и задолжителна употреба на кондом.

Задолжителното регистрирање ќе биде обврска за сите сексуални работници да се пријават кај локалната власт. Дополнително, сојузните држави ќе регулираат која локална институција ќе биде надлежна за регистрацијата во конкретната држава.^[169] Непочитувањето на обврската за задолжително пријавување на сексуалните работници и обновувањето на пријавата во одреден временски период ќе резултира со прекршочна санкција. Сексуалните работници ќе имаат и обврска постојано да го носат документот со кој ќе можат да докажат дека се регистрирани.^[170]

Задолжителната регистрација ќе значи откривање на идентитетот на сексуалните работници и опасност од нарушување на нивната приватност. Со оглед дека постои висок степен на стигма и неприфаќање на сексуалните работници, откривањето на нивниот статус ќе придонесе кон дополнителна дискриминација и виктимизација. Ова посебно се однесува на сексуалните работници кои се занимаваат со сексуална работа хонорарно и со скратено работно време, а се постојано вработени кај друг работодавец. Откривањето на нивниот статус може да влијае на постојаната работа. Претставниците на заедницата на сексуални работници укажуваат на опасноста дека новиот закон ќе ги спречи сексуалните работници да пријавуваат насилство и повреди при работа доколку не се пријавени. Екстреман пример за слична ситуација е градот Даулатоја во Бангладеш каде што властите дозволуваат сексуалните работници да аплицираат за дозвола за да продаваат сексуални услуги ако се над 18 години, во спротивно останатите сексуални работници ги остава целосно нерегулирани и ранливи на експлоатација, злоупотреба и насилство од клиентите.^[171] Законодавецот треба да ги има предвид сите околности кои влијаат на сексуалната работа, па усвојувањето на закон без воведување на соодветни гаранции за спроведување ги става сексуалните работници во ризик. Исто така постои опасност од влегување во илегална сексуална работа подалеку од институциите каде што е намалена безбедноста и можноста за заштита од насилство.

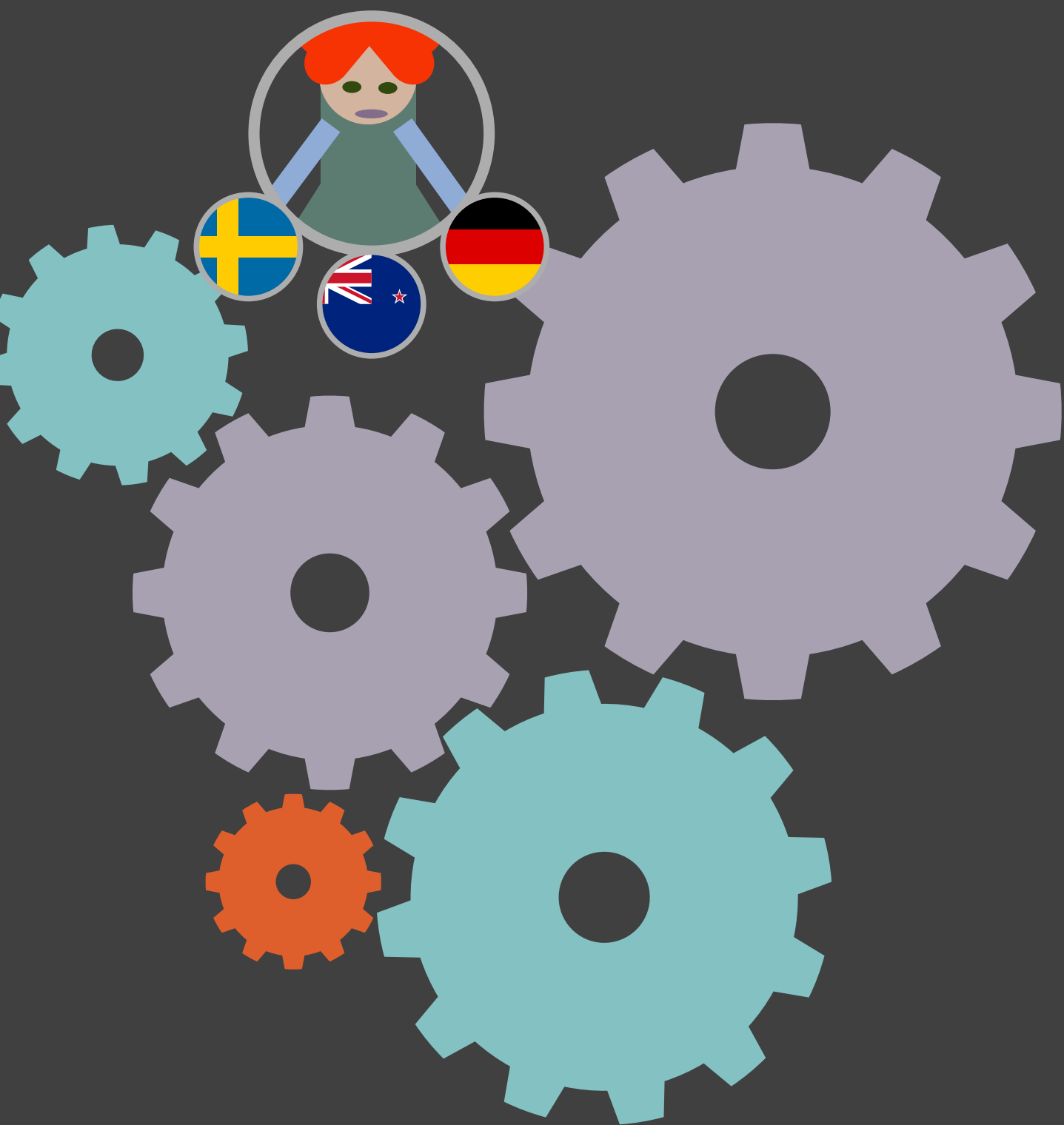
Наметнувањето на обврската за задолжителни медицински испитувања, како и санкцијата за некористење кондом ја разгорува стигмата кон сексуалните работници. Имено, предлог-законот наместо да ја елиминира стигмата ќе придонесе за одржување на негативниот стереотип дека сексуалните работници имаат главна улога во преносот на ХИВ и на сексуално преносливи инфекции. Во повеќето европски држави оваа констатација сè уште е актуелна, иако повеќето истражувања покажуваат дека жените сексуални работници кои не употребуваат дроги имаат ниска преваленца на ХИВ и употребуваат кондоми со сите или со повеќето клиенти.^[172] Доколку државата навистина сака да ги подобри условите за работа на сексуалните работници и да ја намали нивната ранливост на сексуално преносливи инфекции, најдобар начин е преку мерки за охрабрување за употреба на кондоми, охрабрување за редовни медицински прегледи, обезбедување бесплатни и лесно достапни услуги за советување и тестирање и други теренски активности блиски на потребите на сексуалните работници.

169 <https://researchprojectgermany.wordpress.com/2014/08/17/moralising-law-reform-proposals-for-the-german-prostitution-act/>

170 <https://researchprojectgermany.wordpress.com/>

171 Weitzer R. *Legalizing Prostitution, From Illicit Vice to Lawful Business*. New York University Press, 2012.

172 http://www.who.int/hiv/topics/vct/sw_toolkit/policies_sw_health.pdf

5

ЗАКЛУЧОК – СУМАРНА АНАЛИЗА НА ТРИТЕ МОДЕЛИ

Почитувањето на правата на сексуалните работници е невозможно во правен систем каде што постојат кривичноправни или прекршочни одредби против луѓето вклучени во сексуалната индустрија. Правото да се донесе одлука со кого, кога и каде ќе се влезе во сексуален однос или воопшто да се нема сексуален однос ја ограничува државата да интервенира во доброволниот сексуален однос меѓу возрасни луѓе. Оттука законите со кои се криминализира сексуалната работа директно ги повредуваат правата на сексуалните работници, ги продлабочуваат стигмата и предрасудите кон сексуалните работници, што директно влијае на влошување на нивните услови за живот и работа.

Аболиционистичкиот или шведскиот модел ги криминализира клиентите, а привидно ги декриминализира сексуалните работници, но во пракса ефектите се посериозни за сексуалните работници отколку за клиентите. Имено, анализата погоре покажува дека и покрај кривичната санкција, казнената политика кон клиентите е блага, ретко се поведуваат постапки, а кога се поведени се изрекуваат ниски казни кои не ја постигнуваат целта на Законот – намалување на бројот на сексуални работници. Од друга страна, сексуалните работници и здруженијата укажуваат на зголемено насилство врз сексуалните работници, зголемување на стигмата и на дискриминацијата, како и ограничување на пристапот до здравствените и социјалните права на сексуалните работници. Во контекст на ова, каде што постои опасност од криминализирање на сексуалните работници е ограничено дејствувањето на програмите за намалување на штети, што од друга страна доведува до зголемување на преваленцата на ХИВ позитивните, како и на останатите сексуални преносливи инфекции меѓу сексуалните работници.

Силната стигма врзана за сексуалната работа може да се надмине и да се елиминира само во услови кога законот и институциите ги признаваат правата на сексуалните работници, како и правата на работниците во која било друга стопанска дејност. Примарна цел на Законот за легализација на сексуалната работа во Германија е признавање на правата од работен однос на сексуалните работници, вклучувајќи ги правото на социјално и на здравствено осигурување. Законот специфично дава судска заштита за наплата на дадената сексуална услуга, а кривичните одредби санкционираат присилување и експлоатација во работата. Надлежноста на локалните власти да усвојува подзаконски решенија кои се косат со основниот Закон ја компромитира целта заради која е донесен. Арбитрарното регулирање на начинот на организирање на сексуалната работа доведува до повреда на правата на сексуалните работници и влошување на нивните услови за живот и работа. Имено, примерот на Германија покажува дека не е доволно да се усвои закон со кој се легализира сексуалната работа сè додека не се обезбедат услови за правилна примена на законот доследна на целите заради кои е донесен. Фактот што секоја сојузна држава може да го дорегулира начинот на функционирање на сексуалната работа, па дури и да ја забрани, создава несигурност кај сексуалните работници кога и каде можат да бидат санкционирани за непочитување на локалните правила. Во

делови на Германија се забележани примери на чести контроли од страна на локалните полициски службеници со што дополнително се создава недоверба во институциите и пријавување на насилство од страна на сексуалните работници. Најдобри резултати во елиминирањето на насилството и зголемување на пријавувањето на насилство од страна на сексуалните работници е забележано во градовите во Германија каде што се развиени специфични проекти за соработка меѓу Полицијата и заедницата. Дополнително, за влошување на положбата на сексуалните работници во Германија и зајакнување на стигмата и на дискриминацијата ќе придонесат новите законски измени од 2016 година според кои сите сексуални работници кои сакаат легално да даваат сексуални услуги за надоместок ќе мора да се регистрираат во локалната полициска станица, по претходно направени здравствени прегледи, за што ќе добијат лиценца која ќе треба да ја носат со себе насекаде. Доколку со себе ја немаат лиценцата или доколку воопшто не се регистрираат ќе бидат подложни на строги казни, што претставува делумна криминализација на сексуалната работа.

Во поддршка на ова е и примерот со Нов Зеланд каде што е ограничено влијанието на Полицијата во спроведувањето на Законот (со кој се регулира сексуалната работа) за сметка на поголема вклученост и надлежности на здравствените институции и на институциите за заштита на правата од работен однос кои ја подобруваат положбата на сексуалните работници и го намалуваат јазот меѓу Полицијата и сексуалните работници. Реформата на сексуалната индустрија во Нов Зеланд има повеќе придобивки кои можат да служат како добар пример за останатите земји. Елиминиран е двојниот морален стандард кој важел до усвојувањето на Законот со кој се казнувале само сексуалните работници. Сега сексуалните работници не се перципираат како криминалци, напротив тие ги имаат истите права како и останати луѓе вработени во други индустрии. Во вакви услови полесно се преговара за безбеден секс, а во случај на насилство сексуалните работници добиваат заштита. Со декриминализацијата се подобрува социјалното вклучување на сексуалните работници, како и нивната безбедност и работните услови. Фокусот на декриминализацијата е ставен на заштитата на здравјето и обврската за практикување на безбедни сексуални практики како основа за безбедност при работа. Луѓето вклучени во сексуалната работа ги имаат истите права и обврски од работен однос, а во случај на повреда на овие права добиваат соодветна заштита пред надлежните судови. Потврда за ова се и првите судски случаи пред судовите во Нов Зеланд каде што сексуалните работници добиле заштита од небезбедно однесување на клиент, односно сексуално вознемирување на работното место.

Еден од параметрите кои се анализираа погоре се однесува на влијанието на законската рамка врз зголемувањето, односно намалувањето на случаите на трговија со луѓе во трите земји. Анализата покажува дека забраната на клиентите да бараат сексуални услуги во Шведска воопшто не придонесува за намалување на бројот на жртви на трговија со луѓе заради сексуална експлоатација, напротив, се зголемува ризикот сексуалните работници да станат жртви на трговија со луѓе. Од друга страна, моделот на легализација и на декриминализација укажува на позитивни резултати во намалувањето на бројот на жртви на трговија со луѓе во Германија и во Нов Зеланд по усвојувањето на законските реформи за регулирање на сексуалната работа. Последните извештаи на институциите надлежни за миграции во Нов Зеланд не евидентираат жртви на трговија со луѓе. Реформата дава добри резултати во справувањето со проблемот со трговија со луѓе, па во последните години не се евидентирани случаи на трговија со луѓе, а Нов Зеланд е една од најдобрите примери за справување со овој проблем. Состојбата се разликува со Германија бидејќи Германија е земја со најмногу економски мигранти во цела Европа, додека Нов Зеланд поради географската поставеност и други фактори не е дестинација за голем број мигранти. Податоците од Федералната канцеларија на полицијата за криминал во Германија покажуваат дека по усвојувањето на Законот бројот на жртви на трговија со луѓе заради сексуална експлоатација се намалил. Според извештајот на Еуростат, Германија има пониска стапка на жртви со трговија со луѓе по глава на жител, а во периодот од 2010 до 2012 година оваа стапка е пониска отколку во Шведска каде што се на сила закони за криминализација на побарувачката на сексуални услуги.

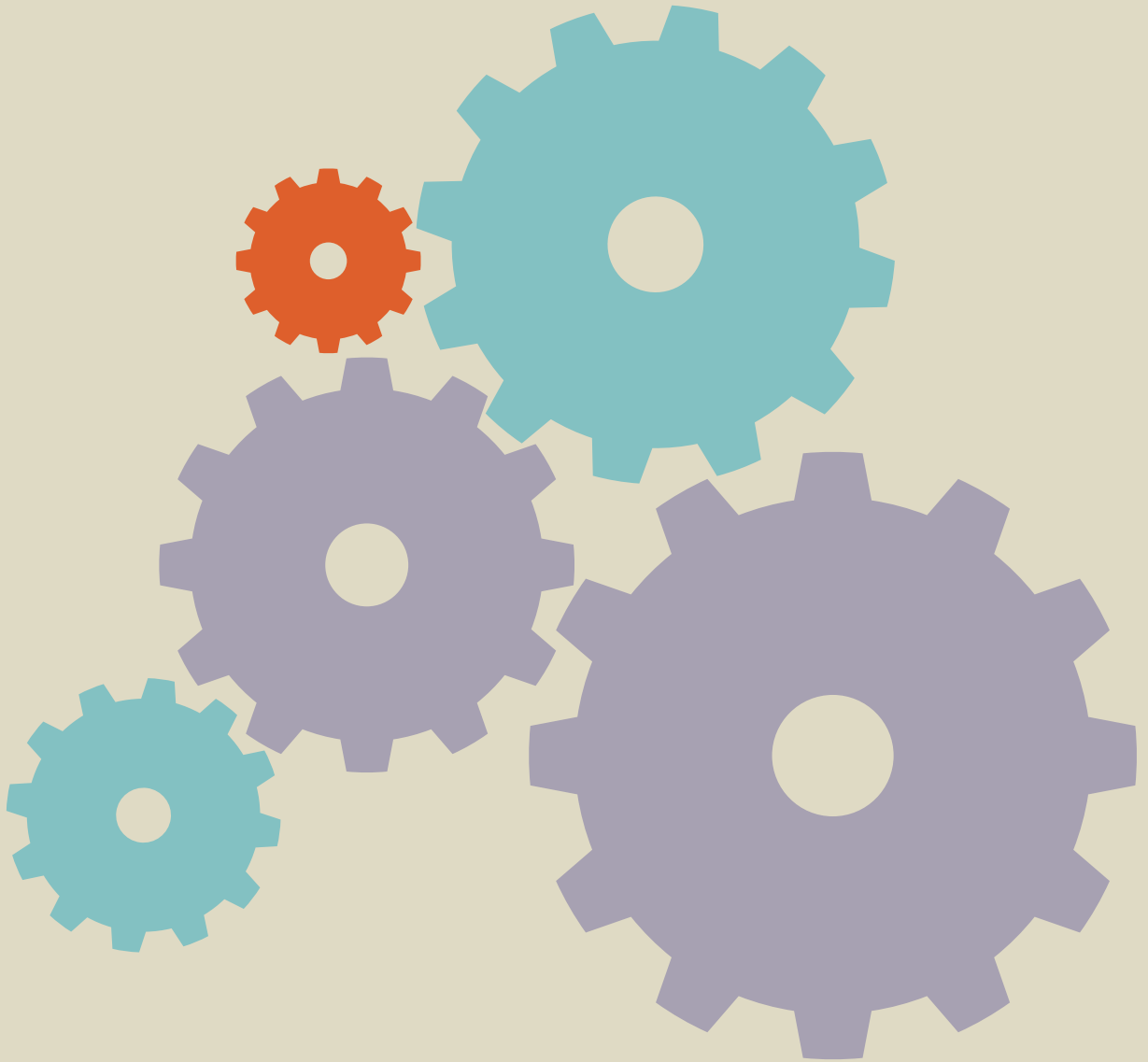
Поддржувачите на криминализацијата на сексуалната работа и аболционистите аргументираат дека легализацијата/декриминализацијата на сексуалната работа ќе поттикне вклучување на малолетни луѓе во сексуалната индустрија. Во трите земји се идентификувани малолетни луѓе вклучени

во сексуалната индустрија или дел од сексуалните работници кои биле вклучени во истражувањата започнале со сексуална работа пред 18-годишна возраст. Аболиционистичкиот модел во Шведска и по дваесет години примена не спречил вклучување на малолетни луѓе во сексуалната работа. Од друга страна, во Нов Зеланд, каде што е актуелен моделот на декриминализација, не е евидентирано зголемување на бројот на малолетници вклучени во сексуална работа по укинување на кривичните одредби со кои се санкционира сексуалната работа и сите дејствија за сексуалната работа. Од друга страна, анализата покажува дека посебно значаен е пристапот на државата кон малолетната проституција. Во трите земји кривичните закони забрануваат користење сексуални услуги од лица под 18 години. Надлежните институции во Шведска немаат доволно детални и прецизни податоци за млади лица кои биле сексуално експлоатирани за пари, па оттука не може да се утврди дали бројот на малолетници вклучени во сексуална индустрија се зголемил или се намалил низ годините откако е на сила Законот со кој се криминализира купувањето сексуални услуги. Извештаите од надлежните институции во Германија признаваат дека малолетничката проституција во Германија е застапена, иако немаат релевантен податок за бројноста од причини што таа најчесто е прикриена, со исклучок на видливоста на малолетниците зависни од дрога, бездомните малолетници и оние кои работат на улица. Во таа смисла е неопходно обезбедување услуги кои ќе ги пресретнат потребите на различните категории малолетници вклучени во сексуалната индустрија со цел да се намалат штетите. Во Нов Зеланд луѓето под 18 години кои на кој било начин се инволвирани во овие дејствија Законот ги третира како жртви и не смеат да подлежат на санкција, па дури и да дале сексуална услуга за пари. Надлежните упатуваат на потребата за зголемување на сервисите за поддршка на младите луѓе, за нивно сместување, за доквалификација, за помош во наоѓање на работа и за други услуги со кои ќе се адресираат причините поради кои овие луѓе влегуваат во сексуалната индустрија. Посебно значајно е што Законот не забранува давање правен совет, здравствена услуга или советување на лице под 18 години. Пристапот до младата популација овозможува советување, давање информации во врска со безбедно однесување, заштита од сексуално преносливи инфекции, заштита од насилство и експлоатација и превенција од започнување со сексуалната работа. Усвојувањето на Законот не довело до зголемување на бројот на луѓе под 18-годишна возраст кои даваат сексуални услуги за пари. Напротив, надлежните во Нов Зеланд сметаат дека со усвојувањето на Законот се зголемила свесноста за проблемот со малолетничката проституција поради што има позитивни последици од неговото усвојување.

Заклучокот од анализата на три различни модели е дека конзистентна законска рамка за регулирање на сексуалната работа, со јасни надлежности на институциите и информирање на сексуалните работници за нивните права и механизмите за нивна заштита резултира со помали злоупотреби, насилство и експлоатација врз сексуалните работници.

И покрај разликата во правниот систем, контекстот и историјата на трите анализирани земји и на Македонија, сепак сличните проблеми во сексуалната индустрија можат да бидат надминати со искористување на искуствата од овие реформи. Во Македонија сексуалните работници бараат промена на регулирањето на начин на кој ќе се елиминира стигмата, ќе се обезбеди непречен пристап до правдата и ќе добијат права кои им се гарантирани и на останатите вработени во државата. Моделот на декриминализација на сексуалната работа може да биде добар пример за воведување реформа на постоечките политики за сексуална работа во Македонија. Моделот на декриминализација презентира погоре дава најдобри резултати во елиминирањето на насилството врз сексуалните работници и подобрување на нивните услови за живот и за работа. Сепак, тој не е доволен за да ја промени перцепцијата за сексуалните работници и да ја елиминира долгогодишната стигма врзана за сексуалната работа. Усвојување на законска измена е само првиот чекор кон подобрување на состојбата со сексуалните работници и правно признавање на нивните права, додека државата мора да покаже политичка волја за доследна имплементација на новиот модел и елиминирање на негативната слика за сексуалната работа која дури и во земји каде што долги години е декриминализирана или легализирана сè уште е предмет на морализирање и на осуда.

КОМПАРАТИВНА АНАЛИЗА НА МОДЕЛИТЕ НА РЕГУЛИРАЊЕ НА СЕКСУАЛНАТА РАБОТА
(ШВЕДСКА, НОВ ЗЕЛАНД И ГЕРМАНИЈА)

Поддржано од:

FOUNDATION ФОНДАЦИЈА
OPEN ОТВОРЕНО
SOCIETY ОПШТЕСТВО
MACEDONIA МАКЕДОНИЈА